

Ай сайын шығатын республикалық әдістемелік журнал
Ежемесячный республиканский методический журнал

ISSN 1819-2564

9 771819 256001

№8 2010

МЕКТЕПТЕГІ ТЕХНОЛОГИЯ В ШКОЛЕ

Алтынбек Куванышбаевич СЕЙДАЛИЕВ,
руководитель научного общества "Дети будущего".
Зулхарнай ДЖАЛГАСПАЕВ,

ученик 9 класса

Алгинской средней школы №4,

Алгинского района, Актюбинской области

ТЕХНОЛОГИЯ - ШЕБЕРЛІК, ІСКЕРЛІК, БІЛГІРЛІК МЕКТЕБІ

ТЕХНОЛОГИЯ - ШКОЛА МАСТЕРСТВА, ИСКУССТВА И УМЕНИЯ

ТЕХНОЛОГИЯ

**Вячеслав Николаевич ВЕЛИЧКИН, учитель по профилю
“Автодело” высшей категории,
“Межшкольные учебно-производительные мастерские” г. Уральск**

Журнал Қазақстан Республикасы
Мәдениет, ақпарат және қоғамдық
халісім министрлігінде
2002 жылғы 3 шілдеде есепке
тіркеліп,
№3069-Х куәлігі берілген.
Журнал поставлен на учет в
Министерство культуры,
информации и общественного
согласия
Республики Казахстан
№3069-Х от 3 июля 2002 года.

АЙ САЙЫН ШЫҒАТЫН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ӨДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ

МЕКТЕПТЕГІ ТЕХНОЛОГИЯ В ШКОЛЕ

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ РЕСПУБЛИКАНСКИЙ МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

С. Тоқайұлы
атындағы ПМУ-дің
академигі С. Бейсенбаев
атындағы ғылыми
КІТАПХАНАСЫ

Ақылдастар алқасы Редакционный совет
Б.А. Әлмұхамбетов – педагогика ғылымының
докторы
Л.А. Вильданова - Теміртау қаласындағы №27 орта
мектептің технология пәнінің жоғарғы санатты
мұғалімі
К.А. Дүйсенбаев – педагогика ғылымдарының
докторы, профессор
М.М. Жалелов – Алматы облыстық мамандар
кәсібін дамыту институтының технология білім
саласының бас маманы
Н.С. Зұрманғалиева – Жаркент гуманитарлық-
техникалық колледжінің жоғарғы санатты
технология пәнінің әдіскер-оқытушысы
Б. Қалназаров – ҚР білім беру ісінің үздігі
К.Ө. Өстеміров – педагогика ғылымдарының
докторы, профессор
Ж. Пшукова – Алматы қаласының №93 жалпы білім
беретін мектептің технология пәні мұғалімі
Д.И. Үркінбаева – Алматы идустриалды-педагогикалық
академиясының «Кәсіптік педагогика және
психология» кафедрасының меңгерушісі
Н.Р. Шаметов – Алматы идустриалды-педагогикалық
академиясының ректоры
Бас редакторы – Әбиева Фарида Бейбітқызы
8 7016770738
Редакцияның телефоны – 8 727 397 73 64

Құрылтайшысы:
«НҰР» өндірістік – мәдени дизайн орталығы ЖШС
Учредитель: ТОО ПКДЦ «НҰР»
Көшіріп басуда «Мектептегі технология. Технология в школе» журналына сілтеме жасаңыз. Редакция жарнамалық материалдардың мазмұны мен дұрыстығына жауап бермейді, қолжазба мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарыпмайды.

Редакцияға арналған хаттар мен мақаланы мына адреске жолдаңыздар:
050010, Алматы қаласы 010, абонент жәшігі №62 «Мектептегі технология. Технология в школе» журналының редакциясына
E-mail: tehnokaz@rambler.ru
Меншік иесі: «НҰР» өндірістік – мәдени дизайн орталығы ЖШС

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ:
Алматы қаласы, Л. Хамиди көшесі (М.Мақатаев көшесімен қиылысында)

2003 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР АЙЫНАН
ШЫҒА БАСТАДЫ
ИЗДАЕТСЯ С ЯНВАРЯ 2003 ГОДА

№8 (92) 2010
ТАМЫЗ - АВГУСТ

Б.М. БУЛАНОВА «Сен» үйірмесінің бағдарламасы.....	2
Ж.Қ. ТӨЛЕУБЕКОВА Құрақтың қиындыларын сәйкестендіріп тігу.....	4
Э.С. УАТАЕВА Құрақтың түрлері және жасалу жолдары.....	5
К.Ж. САТАИ Ою-өрнекті жапсырмалаудың техникасы туралы түсінік.....	7
К. АХМЕТОВА Еңбек – ширатады, өмір – үйретеді.....	8
С.А. АРҒЫНБАЕВА Жоба бойынша кестелеп тігу.....	9
А. Б. ЕСЕНБЕКОВА Тігін бұйымдарын құрастыру. Алжапқыш тігу.....	10
Г.С. АКТУРИНА Салат әзірлеу.....	12
Г. ШАЙЗАТҚЫЗЫ Көкөніс тағамдарының тұздығы.....	13
Г. АБИЛ Тест сұрақтары.....	14
М.А. БУЕНТАЕВА Шаш күтімі.....	15
З.Б. ОМАРОВА Сайыс сабақ.....	17
Р.Қ. СҮНДЕТБАЕВА Коллаж.....	19
Э.С. ТӨЛЕМІСОВА Электрден зақымданудан сақтану.....	21
Н.А. УМБЕТБЕКОВ, М.М. ЖӘЛЕЛОВ Мектеп оқушыларына арналған технология пәні бойынша «Жол қауіпсіздік ережесі».....	22
Қ.С. ҚҰРМАНАЛИН Домбыра бөлшектерін жасау.....	31
Ж.Ә. СМАҒҰЛ “Мен мамандық өлеміндемін”.....	32
С.К. ШАЙХСЛАМОВА, К.М. САДУАКАСОВА, М.О. САЙДАЛИЕВА, Календарно-тематическое планирование уроков на 2010-2011 учебный год.....	33
З. ДЖАЛГАСПАЕВ, А.К. СЕЙДАЛИЕВ Конструирование безрамного аквариума	50
Н.В. ШЕВЧЕНКО Изготовление аппликации.....	52
К.Б. МИНАСОВА Ручные швы.....	53
С.В. ДОРОЖКИНА Построение чертежа шорт.....	54
В.Н. ВЕЛИЧКИН Простейшая коробка передач.....	55

Жоба. Ұсыныс. Пікір

«Сән» үйірмесінің бағдарламасы

Жалпы білім беретін мектептің 10-11 сыныптарына арналған авторлық бағдарлама

Б.М. БУЛАНОВА,
Жолқұдық селосы, Ақсу ауданы, Павлодар облысы

Түсінік хат

Аптасына 1 рет, 2 сағат, жылына 68 сағат. Технология пәні бойынша білім сапасының деңгейін жоғарылату мақсатында ұйымдастырылған «Сән» үйірмесінің бағдарламасы – Қазақстан Республикасының жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына негізделі отырып құрастырылды.

Авторлық бағдарламаның мақсаты:

1. Ұлттық халық қазыналарының мәні мен пайдасын, ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келе жатқан салт-дәстүрлердің ерекшеліктерін оқушыға дәріптеу;
2. Сәндік-қолданбалы өнерді меңгерте отырып, оқушыларды еңбексүйгіштікке, адамгершілікке, ұқыптылыққа, төзімділікке тәрбиелеу;
3. Өз бетінше жұмыс істеу дағдысын, бастаған ісін тиянақты, дер кезінде орындауға жұмылдырып және шығармашылық қабілетін дамыту.

Еңбекке тәрбиелеудегі міндеттері:

1. Жұмысты ұйымдастырып, керекті материалдарды тиімді, ұқыпты пайдалана білу.
2. Оқушылардың іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыру.
3. Оқушыларды еңбекке тәрбиелеп, еңбек мәдениеті мен техника қауіпсіздігінің бастапқы элементтерін меңгертуге бағыттау.
4. Оқушының еңбекке қызығушылық ынтасын нығайту және ой-өрісін кеңейтіп, мамандықты дұрыс таңдауға бағыттау.
5. Еңбектің қажеттілігін білуін және бастаған ісін талғаммен аяқтауын қадағалау.
6. Балаларды тек жеке бастары үшін еңбек етуге емес, халықтық ортақ іс үшін еңбектенуге үйрету.

Баланың білімін тереңдетуде, шығармашылық қабілетін дамытуда, еңбекке қызығушылығы мен ой-өрісін кеңейтуде және эстетикалық талғам деңгейін жоғарылату барысында – «Сән» үйірмесінің орны ерекше. Бұл бағдарлама баланың оқу процесінде алған білімін үйірмеде қолданып, сәндік-қолданбалы өнердің қыр-сырымен сусындап, халық шеберлерінің ғасырлар бойы жалғасып келе жатқан керемет шығармаларымен таныса отырып, шеберлікке, еңбексүйгіштікке шыңдалуына

мүмкіндік береді. Бағдарлама ұлттық қолөнерді игеру арқылы халқының тарихи құндылықтарын біліп, мәдени мұрасын қадірлеп, салт-дәстүрді өз бойларына сақтап, кәсіби ісіне қажетті эстетикалық, этникалық, ұлттық қасиеттерді қалыптастыруға негізделген.

1. Кіріспе. Сәндік-қолданбалы өнер туралы мағлұматтар беру. Қауіпсіздік ережелері.

Ата-баба ұлттық дәстүрі мен өнерін жалғастыруға бағыт беру. /2 сағат, теория – 1, практика – 1/

2. Құрақ құрау.

Қазақ халқының ұлттық мәдениетімен таныстыру. Құрақ көрпешенің геометриялық суретін дәптерге салу. Үшбұрыш, төртбұрыштар қиып дайындау. Көктеп тігу. Астарын дайындау. Паралон салып тігу. /10 сағат, теория – 4, практика – 6/

3. Ұлттық стильдегі қоржын.

Қоржын түрлері және қолданылуы. Ою-өрнектер дайындау. Оларды дублиринге жапсыру. Машинамен тігу. Жылтыр, сәнді ленталармен әшекейлеу. "Аққу" өрнегін түсіру. Бедерлеу және синтепонмен толтыру. /12 сағат, теория – 4, практика – 8/

4. Ою-өрнек түрлері және ерекшеліктері. Ою-өрнектерді қолдану әдістері.

Дайын ою-өрнектерді мата бетіне түсіріп, машинаға салып ирек қылып тігу. /6 сағат, теория – 2, практика – 4/

5. Түскиіз түрлері. Бастырмалы түскиіз. Ою-өрнек дайындау және түс ерекшелігі. Үйлесім заңдылығы. /10 сағат, теория – 4, практика – 6/

6. Ұлттық баскиім түрлері, ерекшеліктері. Геометриялық пішімдермен сызба түсіру. Оюлы тақия. "Тышқан із" тігісімен тігу. Бисер тастарымен әшекейлеу. /6 сағат, теория – 2, практика – 4/

7. Ұлттық киім. Жаңа стильдегі көйлек модельдеу. Қамзол, жейде түрлерін оюлармен көмкеру. Сәнді әшекей тастармен тігу. /12 сағат, теория – 4, практика – 8/

8. Ұлттық нақыштағы сувенирлер. Журнал бойынша үлгілер таңдау. Көйлек, қамзол өлшемдерін түсіру. Әшекей тастар, ленталармен әдемілеу. /6 сағат, теория – 2, практика – 4/

9. Бисер өрнектері. Киімдерді бисер тастармен әшекейлеу. Бисерді тігу әдістері. Бисермен гүл тоқу әдістері. /4 сағат, теория – 2, практика – 2/

№	Сабақтың мазмұны:	сағат	күні
1	Ұйымдастыру жұмысы. Т/Қ-гі	барлық сабаққа 2 сағат бөлінген	
2	Құрақ түрлерін дайындау әдісі.		
3	Құрақ бөліктерін қиып дайындау.		
4	Көктеп, машинамен тігу.		
5	Үтіктеу жұмысы.		
6	Астарлау, тігу.		
7	Қоржын тігу.		
8	Матаны қиып дайындау.		
9	Мата бетіне өрнектер композициялау.		
10	Матаны дублиринмен өңдеу, жапсырмалау.		
11	Машинада бастыру.		
12	Түрлі ленталармен әшекейлеу.		
13	Ұлттық ою-өрнектер туралы.		
14	Ою-өрнектердің жасалу жолдары, қағаздан бүктеп ою.		
15	Оюларды флизелинге жапсыру, машинада бастыру.		
16	Бастырмалы бұйымдар туралы түсінік.		
17	Тұскиіз дайындау, мүйіз тектес оюлар.		
18	Тұскиізді пішу, оюын дайындау.		
19	Матаға оюды бастырмалау.		
20	Ою шеттерін кестелеу, астарлау.		
21	Ұлттық баскиім тігу.		
22	Баскиім өлшемін алу, өлшем бойынша қию.		
23	Баскиімді оюлап өрнектеу, көктеу, тігу.		
24	Ұлттық көйлек тігу, өлшем түсіру.		
25	Матаны қиып дайындау.		
26	Көктеу жұмысы.		
27	Шет тігістерін еңдеу.		
28	Тігу жұмысы.		
29	Соңғы аяқтау жұмысы.		
30	Ұлттық нақыштағы сувенирлар дайындау.		
31	Киім үлгілерін тігу.		
32	Үлгілерді құрастыру.		
33	Бисермен өрнектеу.		
34	Бисермен өрнектеу, панно дайындау.		

Оқушылар дайындық дағдыларын меңгеруге тиіс:

- Модельдің сыртқы түрін сипаттауды;
- Пішу сызбасын жасауды;
- Иық жасамдарының түрлерін анықтауды;
- Сапасыз тігістердің тігілу себептерін анықтауды;

- Белді бұйымды белгілеуді;
- Машина тігісінің түрлерін пайдалануды;
- Баскиімдерге, киімдерге ою-өрнекті таңдауды;
- Мата бетіне ою-өрнектерді түсіруді;
- Бұйымды өңдеуді;
- Қол тігістерінің түрлерін білуі тиіс.

Құрақтың қиындыларын сәйкестендіріп тігу

Жамалхан Қасенқызы ТӨЛЕУБЕКОВА,

Тоқсын Құлыбеков атындағы орта мектептің технология пәнінің мұғалімі

Алматы облысы Кербұлақ ауданы

Мақсаты:

1. Сатылай комплексті талдау технологиясы арқылы матаның қажеттілігіне қарай құрақ қиындыларын сәйкестендіріп тігуде оқушылардың алған білімдерін жүйелеп бекіту;

2. Матаны ажырата білу, оның атын қолдану, орнын түсіндіру;

3. Оқушының шеберлік қабілетін дамыта отырып, қазақ қолөнерін қадірлеп, қастерлей білуге тәрбиелеу.

Көрнекілігі: СТК тірек-сызбасы, буклет, мата суреттері, құрақ үлгілері.

Сабақ түрі: аралас сабақ.

Сабақ әдісі: сатылай комплексті талдау.

Сабақ тәсілі: баяндау, демонстрациялау.

Білімділігі: құрақ құрап үйрену.

Сабақ барысы:

I. Ұйымдастыру:

а) Сабақта жоқ оқушыны түгендеу.

ә) Оқушының жұмыс орнын тексеру.

II. Үй тапсырмасын тексеру:

а) Бүрмелі жастықша дегеніміз не?

ә) Жастықшаны қандай матадан тігеміз?

б) Оның тігу түрлері қалай орындалады?

в) Жастықшаның қанша түрлі үлгісі бар?

III. Жаңа сабақ.

Өткен сабақта біз “жауқазын” құрағының үлгісін пішіп дайындадық. Бүгінгі сабақта сол құрақтың қиындыларын сәйкестендіріп тігеміз.

“Жауқазын” құрағы.

1. Мата түрі.

2. Құрақ түрлері.

3. Құрақты пішу.

4. Құрақты құрастыру.

5. Құрақты тігу.

6. Құрақты безендіру.

Құрақты сәйкестендіріп тігу.

1. Мата түрлері: драп, велюр, плюш, шерс, тоқыма мата, барқыт.

2. Құрақ түрлері: “ою” құрақ, “мүйіз” құрақ, “жауқазын” құрақ, “күн” құрақ, “гүл” құрақ, “жұлдызша” құрақ, “саты” құрақ, “ромбик” құрақ.

3. Құрақты құрастыру: түр-түсімен, қиынды түрімен, ретімен.

4. Құрақты тігу түрлері: қолмен көктеу, машинамен тігу, шет тігісімен тігу.

5. Құрақты безендіру:

а) Қиылған матаны түр-түсіне қарай орналастыру;

ә) Ортасын өңін ашатын матамен безендіру;

б) Үш көздің ортасын безендіру;

в) Құралған көрпенің жиегін өңін ашатын матамен безендіру;

IV. Жаңа сабақты бекіту.

I деңгейлі тапсырма.

“Жауқазын” құрағы:

1. Гүл тектес.

2. Қуанышты бейнелейді.

3. Көрпе жасау үшін қолданады.

4. Қолөнерде жиі кездеседі.

II деңгейлі тапсырма.

1. Машинаның қанша түрі бар?

а) 100 ә) 50 б) сан жетпейді

2. Құрақты қандай матадан құраймыз?

а) Капрон ә) Велюр б) Сәтен

3. Машинаға қандай нөмірлі ине қажет?

а) 200 ә) 120 б) 300

4. Құрақты қандай тігіспен тігеміз?

а) Машина ә) Кесте тігіс б) Қайып тігу

5. Құрақты не үшін құраймыз?

а) Көрпе тігу ә) Киім тігу б) Алаша тоқу

III деңгейлі тапсырма.

Құрақ құрау үшін:

1. Жұмысқа қажетті құрал-жабдықтар.

2. Сызбасын түсіру, қию әдісі.

3. Қиюластырып тігу.

Сарамандық жұмысқа қажетті құрал-жабдықтар: қайшы, екі түрлі мата, бор, сызғыш.

Құрақтың сызбасын түсіру.

1. Матаға төртбұрыш сызып дайындау 14 см.

2. Матаны ұзынша тілшік етіп қиып алу 4 см.

3. Дайындалған сызбаны қию.

4. Сәйкестендіріп тігу.

V. Сабақтың соңғы сатысы:

а) баға қою;

б) үйге тапсырма: қиындыны сәйкестендіріп тігіп аяқтау.

Құрақтың түрлері және жасалу жолдары

Эльмира Сұлтанмұратқызы УАТАЕВА,
Мағжан Жұмабаев атындағы
№39 мектеп-гимназиясының
технология пәні оқытушысы,
Қарағанды қаласы

Қалалық технология пәні мұғалімдерінің
семинарында өткізілген ашық сабақтың жоспары

Сабақтың мақсаты:

1. Білімділік: оқушыларға құрақтың тарихы, оның түрлері, ерекшеліктері мен қолданылуы жөнінде мағлұмат беру. Құрақ құрау әдісін меңгерту. Құрақ түрлерін, композициялық тұрғыдан құрылымын түрлендіру арқылы мазмұнды элементтер жасау;

2. Дамытушылық: тақырып бойынша кешенді жұмыс жүргізе отырып, ептілік дағдысын қалыптастыру. Оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін дамыту;

3. Тәрбиелік: мұра болып келе жатқан құрақ құрау өнерін үйрету арқылы оқушыларға ұлттық тәрбие беру, еңбекке баулу.

Сабақтың әдіс-тәсілдері: қайталау, көрнекілік, сұрақ-жауап, индукция, баяндау, тестілеу.

Сабақтың көрнекілігі: көрме, құрақтың түрлері (слайд), интерактивті тақта.

Сабақтың типі: практикалық сабақ.

Пәнаралық байланыс: тарих, дүниетану, математика, бейнелеу өнері.

Сабақтың барысы:

Ұйымдастыру кезеңі. Оқушыларды түгендеу. Жұмыс орнын жабдықтау.

I. Қауіпсіздік техника ережелерін ауызша қайталау.

II. Үй тапсырмасын тексеру. Қазақ халқының қолөнері (шағын тестілеу – перфокартамен жұмыс).

1. Халықтың ұлт екенін айыратын үш негізгі арнасын атаңыз:

- а) Сәулет өнері, мүсін өнері, саз өнері
- ә) Тіл өнері, қол өнері, саз өнері
- б) Сурет өнері, мүсін өнері, сымбат өнері
- в) Дұрыс жауап жоқ

2. Халқымыздың қолөнері деп халық тұрмысында жиі қолданылатын қандай шығармашылық өнер жиынтығын айтамыз?

- а) Өру, тігу
- б) Құрастыру, бейнелеу
- ә) Тоқу, мүсіндеу
- в) Барлығы дұрыс

3. Қай нұсқа дұрыс?

- а) Құрақ құрау өнері – ертеден келе жатқан өнер
- ә) Құрақ құрау өнері – ұмыт болған өнер түрі
- б) Құрақ құрау өнері – жаңадан пайда болған өнер

4. Құрақ құрауға қолайлы, әрі тиімді мата түрлерін көрсетіңіз:

- а) Жібек мата
- б) Барқыт, шибарқыт, драп
- ә) Шифон, капрон
- в) Шыт мата

5. Құрақ қандай бұйымдар жасауда кеңінен қолданылады?

- а) Көрпе, жастық
- б) Шағын көрпешелер
- ә) Жұмсақ ойыншықтар
- в) Барлық жауап дұрыс

6. Қай нұсқа дұрыс?

а) Құраққа әр түрлі матаның қиындыларын пайдалануға болады

ә) Құраққа әр түрлі матаның қиындыларын пайдалануға болмайды

б) Құраққа тек қағаз қиындыларын ғана пайдалануға болады

в) Дұрыс жауап жоқ

Жаңа тақырып.

Құрақтың түрлері және жасалу жолдары.

Мұғалімнің сөзі.

Құрақ – мата қалдықтарынан жасалатын үй бұйымдарының бір түрі. Құрақты қазақ халқы тек төсеніш ретінде ғана емес, сонымен бірге үй интерьерінде, киім сәндеу кезінде, баскиімді әшекейлегенде көп қолданып жүр (шағын көрмемен жұмыс).

Құрақ құрау кезінде қойылатын талап – мата қиындыларының симметриялы болуы және түс үйлесімділігі.

Құрақ құрау эстетикалық талғамды қажет етеді. Жұмыс барысында түс үйлесімділігі, қиындылардың симметриялығы, дәл қиыстыру – шеберлікті қажет етеді.

а) Өткен материалды сұрақ-жауап арқылы еске түсіру.

ә) 3 кезеңнен тұратын нұсқау картасын интерактивті тақтада көрсету.

б) Интерактивті тақтамен жұмыс. Мұғалім интерактивті тақтадан қол тігіс түрлерін көрсетіп отырады, оқушылар тігіс түрлерін атайды.

1. Сарамандық жұмыс.

Оқушылар интерактивті тақтамен жұмыс жүргізеді.

Бұл жұмысты жүргізудегі мақсат – композициялық тұрғыдан құрылымын түрлендіру арқылы құрақ түрлерінен мазмұнды элементтер жасау.

Интерактивті тақтамен жұмыс.

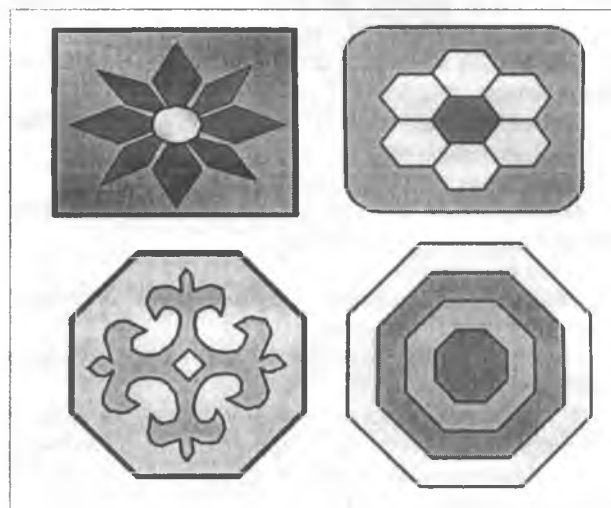
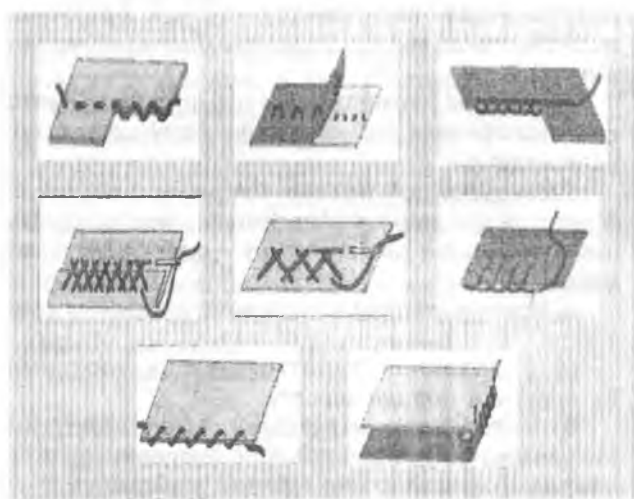
Мақсаты – бірнеше ұсақ элементтерден тұтас өрнек құру. Алдын ала дайындап алған мата қиындыларын мата бетіне көктеу тігістері арқылы біріктіру.

2. Жұмысты қорытындылау, талдау.

3. Бекіту (интерактивті тақтада берілген сұрақтарға жауап беру).

Құрақ құраудың технологиялық картасы

Орындалу реті	Құрал-жабдықтар	Графикалық бейнелеу
Қағаздан үлгілер қиып аламыз. Қағаз үлгілері бойынша матадан қиындылар қиып аламыз. Матаның үстіне мата қиындыларын симметриялы орналастырып, көктеп аламыз. Мата қиындыларын қайып тігеміз. Құрақ көрпенің арасына паралон салып жұмысты аяқтаймыз.	Қарындаш, сызғыш, қатты қағаз, мата, сабын немесе бор, түйреуіштер, қайшы, паралон. Түйреуіштер, жіп, ине, қайшы. Жіп, ине, қайшы, паралон.	

Бекітуге арналған сұрақтар:

- Құрақ сөзінің қандай мағыналары бар?
- Құрақ құрау кезінде қандай талаптар қойылады?
- Құрақтың қандай түрлері кеңінен таралған?
- Құрақ құрау үшін жұмысты неден бастау керек?
- Құрақ құрауда қандай тіріс түрлері қолданылады?

- Құрақ қандай бұйымдар жасауда кеңінен қолданылады?
 - Құрақ құрауға арналған құрал-жабдықтарды атаңдар.
3. Оқушылардың білімін бағалау.
 4. Релаксация («Даналық ағашы». Сабақ туралы оқушылардың пікірі).
 5. Үй тапсырмасы. Құрақтың басқа түрлерін құрап үйрену.

Ою-өрнекті жапсырмалаудың техникасы туралы түсінік

Кенжегүл Жұбанқызы САТАЙ,
Өтебай Қанахин атындағы орта мектептің
технология пәні мұғалімі,
Жайсаңбай ауылы, Ырғыз ауданы,
Ақтөбе облысы

6-сынып

Сабақтың мақсаты: оқушылардың ою-өрнек туралы түсінігін арттыру. Қазақ қолөнеріндегі оюдың тарихына тоқталу, ою-өрнекті жапсырмалаудың техникасын үйрету, шеберлікке, қарапайымдылыққа, имандылыққа, әсемдікке, халқымыздың ежелгі салт-дәстүріне баулу, тәрбиелеу.

Сабақтың көрнекілігі: ою-өрнек үлгілері, ою-өрнек арқылы жасалған бұйымдар.

Сабақтың әдісі:

- а) Теориялық сабақ
- ә) Ойын сабақ
- б) Сарамандық сабақ

Пәнаралық байланыс: геометрия, сызу, тарих, астрономия, биология, бейнелеу, әдебиет.

Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру бөлімі. Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру.

II. Үй тапсырмасымен жұмыс:

1-сұрақ: Біз еткен сабақта қандай тақырып өттік?

2-сұрақ: Ою-өрнектер неше топқа бөлінеді?

3-сұрақ: Ою-өрнектер қандай бұйымдарда қолданылады?

Өз бетінше жұмыс істеу. Оқушыларды тыңдау.

III. Жаңа сабақ.

Оюлар сыры.

Түрін-ай, текеметтің асыл қандай,

Үңілдім үнсіз ғана басымды алмай.

Келе ғой, қошақаным өзіме деп,

Әжем сипағандай шашымнан кеп.

Күйімді көшсеңдер-ай сол кездегі,

Тұрғандай ана көңілі тербеп мені.

Жан бітіп жайраңдады жан-жағымнан,

Қазақтың қошқар мүйіз өрнектері.

Аңсаумен күнім өтті қанша менің,

Желбауда, басқұрда ма, аңсауда елім.

Сүрінбей өте алар ма ғасырлардай,

Әжемнің көзіндей боп өрнектерім...

Ф. Оңғарсынова

Қазақтың "ою" және "өрнек" деген қос сөзі латынша "орнамент" деген ұғымды білдіреді. "Орнамент" көп елдің тіліне сіңген халықаралық термин, сәндеу, әсемдеу деген мағынаны білдіреді. Ғалымдардың зерттеуіне сүйенсек, бұл өнер бізге ежелгі көшпенділерден жеткен. Орта Азия, Қазақстан, Алтай және Оңтүстік Сібір жерлерінде бір-бірімен тығыз байланыста ортақ мәдениеті бар туыстас тайпалар өмір сүрген. Ертедегі қазақ оюларын мазмұны жағынан іріктесек, негізінен үш түрлі ұғымды бейнелейді.

Біріншіден, мал өсіру мен аңшылықты, екіншіден, жер-су, көшіп-қону, үшіншіден, күнделікті өмірде кездесетін әр түрлі заттардың бейнесін береді. Ою – белгілі бір затты ою, кесу, тігу, қию тәсілдері арқылы жүзеге асады. Қазақ халқының этнографиялық әдет-ғұрыптарының кейбір элементтерінде ою, сызу, бедерлеу өрнектері белгілі бір орын алғаны байқалады.

Оқушылар, енді сендердің ою-өрнек туралы түсініктеріңді тұжырымдап алу үшін «Ғажайып қоржын» арқылы «Ертегілер еліне саяхат» ойынын ойнайық. Ойынның шарты: «Ертегілер еліне саяхатта» біз бірнеше кедергілерден өтіп, білім шыңына, білім тауына жетуіміз керек. Ол үшін «Ғажайып қоржыннан» ғажайып оюлар алу арқылы сұрақтарға жауап береміз. Қане, «Ғажайып қоржыннан» сұрақты кім алады?

1-сұрақ: Ою-өрнек түрлерін ата және қай жерлерде қолданылады?

Жауап: а) "Жұлдыз", "қошқармүйіз", "бұғы", "түйетабан", "қызғалдақ", "мақта", "тышқан із", т.б.

ә) Сырмақ, киіз, кілем, тұскиіз, алаша, бау-басқұр, сандық, жүкеяқ, кебеже, ұлттық киімдер, т.б.

Міне оқушылар, біз дұрыс жауап беру арқылы кедергіден аман-есен өттік. Ары қарай жұмысымызды жалғастырамыз. Біз бүгінгі сабақта ою-өрнектерді жапсырмалап үйренеміз. Ол үшін ою-өрнектерді қалай ою керектігін білуіміз керек. Қағазды бір бүктеп оюды үйренеміз. «Ою» және «Өрнек» тобына бөлінеміз. «Бүршік», «Сынық мүйіз» оюын ойып, жапсырмалап үйренеміз. «Ою хан мен Жою хан» ертегісіне құлақ түрейік.

Міне оқушылар, біз осы оюды қиып үлгі әзірлеуіміз керек. Жұмысқа бірден кіріспес бұрын, бір кедергіден өтуіміз керек. Қане, ол үшін кім «Ғажайып қоржыннан» ою алады?

Сұрақ:

Жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік ережесі, гигиеналық, эстетикалық, экономикалық талаптар?

Жауап:

1) Жұмыс орны әр уақытта жинақы және ретті болуы керек.

2) Құралдарды, қайшы, қарындаш, желім қағаздарды ұқыпты пайдалануымыз керек.

3) Қайшыны біреуге бергенде ұшын езіңе қаратып, жауып беру керек.

4) Еңбек құралдарын ауызға салмау керек.

5) Қағазды пайдаланғанда ретсіз қимау керек.

Міне оқушылар, дұрыс жауап бергендеріңнің арқасында бұл кедергіден де өттіп кеттік. Енді жұмыс істеуімізге толық мүмкіндік бар. Сендермен бірлесе отырып, оюды қағаздан қиып шығайық. Оюдың жасалуын мынадай жолдармен орындап шығамыз.

1. Төртбұрышты қағазды алып, екіге бүктейміз.

2. Бүктелген қағаздың бітеу жағынан ою үлгісін сызамыз.

3. Сызылған сызық бойынша қауіпсіздік ережесін сағтай отырып, қиып шығамыз.

Оюды жақсы қиғандарың үшін үшінші кедергіден де өте шықтыңдар. Енді біз дайын болған оюды басқа қағазға жапсырмалауымыз керек. Қауіпсіздік

ережесін сақтай отырып, жұмысты орындауымыз керек (оқушылар өз бетінше жапсырмалайды). Оқушылар жұмыс жасап отырғанда екі топ мүшелеріне екі тест сұрағын беремін.

1. Аспан әлеміне байланысты ою-өрнекті атаңыздар?

- А) “Қошқармүйіз” Ә) “Балға” оюы
Б) “Сыңар мүйіз” В) “Үш гүл”
Г) “Жұлдыз”

2. Малдың ізіне байланысты ою-өрнек.

- А) “Бес деңгелек” Ә) “Қошқармүйіз”
Б) “Түйетабан” В) “Су” өрнегі

IV. Қорыту.

Біз әлі білім тауына жеткен жоқпыз. Білім тауына жету үшін білімімізді шыңдай келіп, мына сұрақтарға жауап берейік.

1. Бүгінгі сабақта біздер не үйрендік?
2. Ою-өрнектердің түрлерін ата?
3. Қағазды неше рет бүктеп, қандай ою үлгісін ойдық?
4. Оқушыларды бағалау, жеңімпаз топты мадақтау, кітап табыстау.
5. Үйге тапсырма: оюлар түрін ойып үйрену.

Еңбек – ширатады, өмір – үйретеді

Клара АХМЕТОВА,

№128 М.О. Әуезов атындағы орта мектептің технология пәні мұғалімі, Алматы қаласы

Тәуелсіздік алған күннен бастап Қазақстан өзінің дербес даму жолында күннен-күнге алға қарай нық сеніммен ілгерілеп келеді. Біздің болашағымыз – бүгінгі бала, оқушы, ертеңгі – білімдар маман. Сондықтан, жастарға білім беру, оларды кез келген елде, кез келген жерде сұранысқа ие болатындай маман етіп даярлау – мұғалімдерге, біздерге жүктелетін үлкен жауапкершілік.

Қазіргі таңда еліміздегі ақпараттық технологияның кеңінен қолданылуына байланысты, мектеп өміріне көптеген жаңа талаптар мен өзгерістер енгізілуде. Соның бір айғағы, технология пәні арқылы оқушыларды жан-жақты, толыққанды жеке тұлға ретінде қалыптастыру, оқушыға тек қана теориялық білім алып қоймай, сарамандық, өндірістік міндеттерді жобалай білуге, шешім қабылдауға, жеке шығармашылық жұмыстарды орындай білуге үйретеді, жетелейді. Осы аталған қабілеттер мен біліктер баланың бойында жас кезінен қалыптасып, оқу және еңбек әрекеттерін орындау кезеңдерінде әрі қарай дамуы керек.

Қазіргі кезде халқымыздың ұлттық болмысындағы ескерілмей, еленбей келген қасиеттердің қаншалықты көп екеніне біз қазір жаңаша ойлау процесінің нәтижесінде қайта оралып, өткенімізге үлкен мән беру керектігін түсініп отырмыз.

Тас моншақты тоқудың ең кең тараған техникасы – параллельді тоқу. Бұлайша тоқу әдісі ең қарапайым, әрі ыңғайлы әдіс.

Екінші бір әдіс – шалып тоқу әдісі. Бұл жерде бисерді, тас моншақты бір-бірден алып, түс-түсімен тоқиды. Крест (Х тәрізді тоқу) – бұл мойынға тағатын алқаларды тоқуда кеңінен қолданылады. Ол тор секілді тоқылады да, моншақтарымыз Х тәрізді орналасады.

Ендігі бір әдіс – өру әдісі. Бұл әдіс белдік тоқығанда моншақты бірінің үстіне бірін орналастырып, өріп тоқиды.

Мозайка әдісі – бұл жерде тас шахмат тәріздес, бірінен кейін бірін, қатар-қатарымен тоқығанда

Сабақтың тақырыбы: Тас моншақпен гүл тоқу, панно. 8-сынып.

Сабақтың міндеті: оқушыларға моншақтан гүл тоқуды үйрете отырып, композициялық панно жасау.

Сабақтың мақсаты:

а) Білімділік: оқушылардың моншақ тоқудағы білімін жүйелендіру, шеберлік деңгейін арттыру арқылы әсемдік пен сұлулықты бағалай білуге үйрету;

б) Дамытушылық: оқушылардың жұмыс орындаудағы ептілігін, алған білімін өз бетінше қолдана білуге дағдыландыру;

в) Тәрбиелік: оқушылардың эстетикалық талғамын тәрбиелеу, деңгейін көтеруге баулу.

Сабақтың ұзақтығы: 45 x 2 = 90 минут.

Еңбек объектісі: еңбек кабинеті.

Сабақтың түрі: аралас, сарамандық.

Пәнаралық байланыс: биология, бейнелеу өнері, тарих.

Сабаққа керекті құрал-жабдықтар:

а) Мұғалім үшін: тас моншақтан бұйымдар үлгілері, схема, кітап, журналдар.

б) Оқушылар үшін: тас моншақ, қайшы, ине, жіп, кергіш.

Сабақтың мазмұны мен өту барысы:

I. Кіріспеге нұсқау:

Ұйымдастыру кезеңі:

а) Сәлемдесу.

б) Оқушыларды түгендеу.

в) Құрал-жабдықтарын түгендеу.

г) Үй тапсырмасын тексеру.

II. Ағымдық нұсқау.

а) Жаңа сабақты түсіндіру.

б) Тас моншақпен жұмыс істеуге үйрету, панно жасау.

в) Сергіту, ойын ойнату.

III. Қорытынды.

- а) Жаңа сабақты қорытындылау.
- б) Бағалау.
- в) Үйге тапсырма беру.
- г) Жұмыс орнын жинастыру.
- І. Ұйымдастыру кезеңі:

Сыныпқа кіріп оқушылармен сәлемдесу, оқушыларды түгендеу, сынып тазалығын, оқушылардың құрал-жабдықтарын және жұмыс материалдарының түгелдігіне көңіл бөлу. Өткен сабақтың үй тапсырмасын тексеру.

II. Жаңа сабақты түсіндіру.

- Қыздар! Біз бүгінгі сабағымызды тас моншақтың даму тарихынан бастасақ. Бисердің шығу тарихы әйнектің пайда болуымен тікелей байланысты. Әйнек ең алғаш Фин елінде пайда болған. Кейбір деректер бойынша, әйнектің отаны Ежелгі Египет болған. Әйнектен жасалған моншақтар, амулет, ыдыс-аяқтар сонау б.з.д. IV ғасыр ескерткіштерінен табылған.

Пайдалы кеңестер.

1. Әрқашан есте сақтау қажет: жасалған моншақтың, материалдың сапасы жақсы болса, соғұрлым жасаған жұмысы да мықты болады.

2. Егер тас моншақты сатып алғанда өңі, бояуы сіңіп қалған болса, онда мұндай тас моншақты пайдаланбаған жөн.

3. Егер тас моншақ сатып алғыңыз келсе: тексеріңіз. Сапалы тас моншақтың жиегі тегіс болады.

4. Тас моншақты таңдағанда олардың пішімдері бірдей болғаны жөн, әйтпесе орындалатын жұмысымызға шамалаған тас моншағымыз жетпей қалуы мүмкін. Егер жұмысқа әр түрлі пішінді тас моншақ қажет болса, онда бірнеше қорап тас моншақ алу керек.

5. Егер боялған тас моншақпен жұмыс жасайтын болсақ, алдымен оны таза ақ матаға тігіп алып, суға салып көріңіз, егер тас моншақтың түсі оңса, бояуы шықса онда мұнда тас моншақпен жұмыс жасамау керек, себебі ол жуылғанда түсі, бояуы шығып, бұйымды бүлдіреді, егер бояуы шықпаса жұмыс жасай беру керек.

6. Тас моншақты сақтау үшін қақпағы жақсы жабылатын қорапты таңдаған дұрыс.

7. Жұмысты бастамас бұрын алдын ала жабдықтарды даярлап шығу қажет. Эскизін қағазға салып түстерін шешіп алып, жұмысты бастау қажет.

Жоба бойынша кестелеп тігу

Сәнімкүл Абдрахманқызы АРҒЫНБАЕВА,
№127 Ш. Уәлиханов атындағы орта мектеп-лицейінің
технология пәні мұғалімі,
Шиелі ауданы, Қызылорда облысы

Сабақтың мақсаты:

а) Білімділігі: оқушыларға кесте тігісінің түрлерін, орындалу әдістерін таныстыру;

ә) Дамытушылығы: оқушылардың ой-өрісін, қабілеттерін, өз бетінше жұмыс істеу шеберліктерін дамыту;

б) Тәрбиелігі: жұмыс кезінде қауіпсіздік ережелерді ескере отырып, оқушыларды ұқыптылыққа, шыдамдылыққа, әсемдікке тәрбиелеу.

Сабақ түрі: аралас сабақ.

Сабақ әдісі: түсіндірмелі, сұрақ-жауап, тест иллюстративті, сарамандық жұмыс.

Көрнекілігі: сызба нұсқалары кестеленген бұйымдар, сөзжұмбақ.

Қажетті құралдар: ине, жіп, қайшы, моншақ түрлері.

Пәнаралық байланыс: бейнелеу өнері, тарих, сызу.

Сабақ барысы. I. Ұйымдастыру кезеңі: сәлемдесу, түгендеу, оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру.

II. Үй тапсырмасын сұрау:

Ауызша тараппен жұмыс. Үй тапсырмасын бекіту.

Сөзжұмбақ шешу.

1. Кесте тігісінің түрі.

2. Сырт көрінісіне қарай шидің түрі.

3. Ұсақ моншақ түрі.

4. Мата түрі.

5. Өзгермейтін стиль.

6. Кестелеуге қажетті зат.

7. Үй жасауының бірі.

8. Аяқкиім түрі.

9. Киімде әйелдік қасиеттерді бейнелейтін стиль.

10. Бұйымның әр жерін әсемдеу үшін қолданатын кесте түрі.

Жаңа сабақ. Кесте тігісінің түрі: "шынжырлап" тігу, "айқас" тігіс, "маржандап" тігу, "жатық" тігіс. "Маржандап кестелеу" деп – үлгі бойынша сызылған өрнектің үстіне, мәнеріне қарай тізіліп алынған әр түрлі ұсақ маржандарды бастырып тігуді айтады. Мұндай әдістер тақия, сәукеле, еңір, қол дорба сияқты бір киер сән-салтанат бұйымдарына қолданылады. Маржандап кестелеу үшін, қазіргі уақытта бисер, моншақ, стиклярусты пайдалануға болады. Бисер дегеніміз – ұсақ, домалақ, сопақша моншақтар. Ал одан үлкендерін моншақ деп атайды. Стиклярустың бисерден айырмашылығы, ол ұзындығы 3 мм түтікше тәріздес болып келеді. Бисерді ең көп шығаратын елдер – Жапония, Италия, Үндістан.

Бисерді таңдау үлкен жұмыс. Олардың елшемдері түстері әр түрлі. Сондықтан тігілетін бұйымға байланысты бисер түрін мата, ине, жіпті, таңдай білу қажет.

Бисермен кестелеу үшін жібек матаға қарағанда табиғи қатқыл мата қолданған дұрыс. Бисер тігу үшін арнайы жіңішке №10, №11, №12 ине қолданған жөн. Жіптерді бисер түсіне сәйкес таңдаған жөн. Сарамандық жұмыс: ТҚЕ – еске түсіру.

1. Жоба бойынша бисер таңдау.

2. Таңдаған бисерге сәйкес жіп таңдау.

3. Жоба бойынша маржандап кестелеу

Сабақты бекіту. Сұрақ-жауап.

1. Кестелеу түрлерін ата.

2. Маржандап кестелеу дегеніміз не?

3. Бисер түрлерін ата.

4. Кестелеуге қарсы құралдарды ата?

Бағалау: оқушыларды орындаған тапсырмаларына байланысты бағалау.

Үйге тапсырма: жоба бойынша кестелеу.

Тігін бұйымдарын құрастыру. Алжапқыш тігу

Ақылай Бактыгерейқызы ЕСЕНБЕКОВА,
Подстепный ауылы, Теректі ауданы, БҚО

Мақсаты:

Білімділік: тігін бұйымдарының сызбасын дамыту. Маңыздылығын білу және түрлерін анықтау;

Дамытушылық: пайдалану, өңдеу дағдылары мен біліктілігін бекіту. Өз бетімен жұмыс жасау;

Тәрбиелік: еңбекке баулу, өзара көмекке, әсемдікке, төзімділікке, ұқыптылыққа тәрбиелеу.

Сабақтың түрі: аралас.

Сабақтың әдісі: сұрақ-жауап, сарамандық, инновациялық технологияны дамыту.

Көрнекілігі: технологиялық карта, сканворд, сызба түрлері, компьютер, интерактивті тақта.

Пәнаралық байланыс: математика, сызу, информатика.

Сабақ барысы:

I. Ұйымдастыру бөлімі.

Оқушыларды түгендеп, құрал-жабдықтарды тексеру.

II. Үй тапсырмасын тексеру. Оқушылар екі топқа бөлінеді.

I топқа карточкамен сұрақтар беріледі.

II топқа ауызша сұрақтар беріледі.

Карточкамен сұрақтар.

1. Тігін машинасының түрлерін ата? (Қол, аяқ, тоқ, арнайы машиналар)

2. Тігін машинасының жобасын алғаш рет кім ұсынды? (Леонардо да Винчи)

3. Талшықтан жіп шығару процесін не деп атайды? (Иіру)

4. Мата алу процесін не деп атайды? (Тоқу)

5. Матаның бойымен орналасқан жіпті қалай атайды? (Негізгі)

6. Көлденеңнен жатқан жіпті қандай жіп дейді? (Арқау жіп)

Интерактивті тақтамен жұмыс.

1. а) Мақта ә) Зығыр

2. а) Мақтаның өңделу жолдары

ә) Зығырдың өңделу жолдары

3. Киім пайдалануына қарай неше түрге бөлінеді? (Тұрмыстық, өндірістік, формалық)

4. Тұрмыстық киімдерге қандай киімдер жатады? (Күнделікті, сәндік, үй киімі, ұлттық, спорттық)

5. Өндірістік киімдерге қандай киімдер жатады? (Арнайы, санитарлық)

6. Формалық киімдерге қандай киімдер жатады? (Мектеп, әскери)

I тапсырма (слайд арқылы көрсетіледі).

1-сұрақ: а) Тақтада мақтаның суреті шығады.

ә) Зығырдың суреті шығады. Олар қандай өсімдіктер?

2-сұрақ: а) Мақтаның өңделу жолдары.

ә) Зығырдың өңделу жолдары.

II тапсырма.

Енді карточкадағы сұрақтарға жауап алайық. Оқушылар сұрақтарды оқып, жауаптарын береді.

III тапсырма (слайд арқылы көрсетіледі).

1-сұрақ. Киім пайдалануына қарай неше түрге бөлінеді? (Тұрмыстық, өндірістік, формалық)

2-сұрақ. Тұрмыстық киімдерге қандай киімдер жатады? (Күнделікті, сәндік, үй киімі, ұлттық, спорттық)

3-сұрақ. Өндірістік киімдерге қандай киімдер жатады? (Арнайы, санитарлық)

4-сұрақ. Формалық киімдерге қандай киімдер жатады?

IV тапсырма (слайд арқылы көрсетіледі). Тігін жұмыстарына арналған құралдар.

1. Түймелікті тесетін құрал.

2. Оймақ қандай қызмет атқарады?

3. СМ таспа.

4. Үтік жастықшасы.

5. Инелер.

Жаңа тақырып.

1) Тақырыптың мақсатымен таныстыру.

2) Алжапқышты құрастыру сызбасын сызу.

Енді алжапқышқа тоқталып өтелік. Үйде немесе мектепте аспаздық жұмыстармен шұғылданған кезде алжапқыш қолданамыз. Алжапқыш киімнің алдын ластанудан сақтайды.

Алжапқышқа арналған мата қандай болу керек?

(Слайд арқылы көрсетіледі).

- Түксіз.

- Жеңіл.

- Тез жуылатын.

- Тігісі мықты.

Оларды шыттан, зығыр матадан, сәтеннен тіккен дұрыс. Бұл маталардан тігілген бұйым тез жуылады, жақсы үтіктеледі.

Алжапқышты бірнеше үлгімен тігуге болады (тақтаға үлгі шығады). Ол тігіншінің қиялына байланысты. Алжапқышты тікпес бұрын, оның сызбасын құрастырып, үлгі дайындайды. Ол үшін адам денесінің өлшем бірлігін сантиметрлік таспамен түсіріп алады (маникеннен көрсетіледі).

Өлшемді адам денесінің оң жағында тұрып түсіреді. Белін алдын ала жіппен буып қояды. Өлшем алынатын адам тік тұруы қажет. Денені өлшегенде таспаны қатты тартуға немесе босаңсытуға болмайды. Ұзындық өлшемдерін толық жазып алады. Айналым және ен өлшемдерін жартылай жазады.

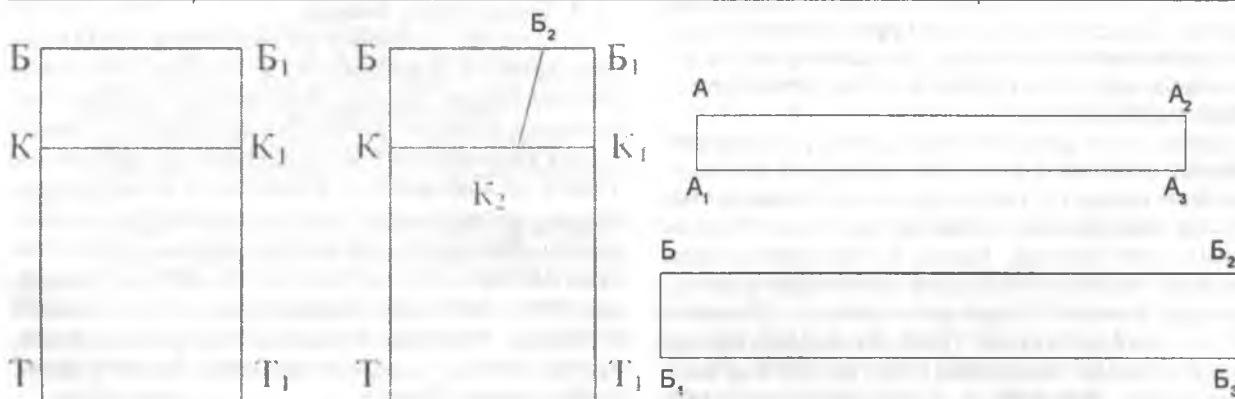
Тігін бұйымдарын дайындау мына конструкция бойынша орындалады (слайд).

Конструкция.

Сызба сызу.

Шартты белгілер	Өлшем алу ережелері	Өлшемнің атаулары	Менің өлшемдерім
Құ	Бел сызығынан қалаған ұзындыққа дейін	Кеуденің ұзындығы Бұйымның ұзындығы	
Бұ	Бел сызығынан қалаған ұзындыққа дейін	Жартылай бел айналымы	
ЖБ	Бел сызығы қынаған жіп бойынша	Жартылай бөксе	
Жмқ	Жамбас үсті нүктелері бойынша.	айналымы	

Шартты белгілер	Бөлшектердің атаулары	Есептеу формуласы	Есебі (см)
К	Тікбұрыш сызу	Жбөк.а :2+10	44:2+10=32
КК ₁	Негізгі тордың ені	К _у	14
КБ	Кеуденің ұзындығы	Б _у	40
БТ	Бұйымның ұзындығы	К _у :2	14:2=7
КК ₂	Кеуде бөлігінің жоғарғы сызығы	ББ ₂ +2	7+2=9
ББ ₂	Кеуде бөлігінің төменгі сызығы	Жбөк + 25	32+25=57
Б ₂ Б ₄	Белдіктің ұзындығы	5-6	
Б ₂ Б ₃	Белдің ені	45-50	
АА ₃	Аспа баудың ұзындығы	5-6	
АА	Аспа баудың ені		

Пішу жұмыстары.

Көктеу.

Бекіту сұрақтары:

1. Алжапқыш не үшін қажет?

2. Алжапқыш қандай матадан тігіледі?

3. Өлшемді қалай алады?

4. Тігін бұйымдарын дайындау қалай орындалады?

Оқушыларды бағалау.

Салат өзірлеу

Г.С. АКТУРИНА,
Сазды орта мектебі, Ақтөбе қаласы

7-сынып

Сабақтың тақырыбы:

«Тон жамылған балық» салатын өзірлеу.

Сабақтың мақсаты:

Білімділік: дұрыс тамақтану ретімен таныстыру, түсінік беру;

Дамытушылық: оқушылардың аспаздық қабілетін дамыту;

Тәрбиелік: тазалық сақтап, жұмысты ұқыптылықпен, ыждағаттап орындау, шыдамдылыққа, еңбекті сүйеге тәрбиелеу.

Сабақтың көрнекілігі және көректі заттар: мақал-мәтелдер, техникалық құрал, дастарқан мәзірі, піскен тағамдар, картоп, қызылша, жұмыртқа, сәбіз, ұсақ балық консервісі (шпрот), алжапқыш, орамал, сүлгі, тақтайша, пышақ, т.б.

Пәнаралық байланыс: жертану, экология, валеология, қазақ әдебиеті, химия пәндері.

Сабақтың түрі: аралас, сарамандық жұмыс.

Сабақ барысы:

I. Ұйымдастыру бөлімі (сәлемдесу, кезекшілік, сабаққа дайындықты тексеру).

II. Кіріспе әңгіме.

Сабақтың мақсатын хабарлау.

- Балалар, адамның денсаулығы мен еңбекке қабілетінің негізі – дұрыс тамақтану.

Дұрыс тамақтану адам ағзасына қуат, күш береді, ойлау және еңбек ету қабілетін арттырады. Қуаты жоғары қоректік заттар денеге әл берсе, дәруменді азықтар денсаулықты сақтауға көмектеседі. Көкөністер мен жемістер дәруменге өте бай. Сонымен қатар, бүгінгі сабақта өтетін балық тағамы да дәруменге өте бай.

Балық етінің дәмділігі мен бойға жұғымдылығы жағынан еттен кем емес, ал сіңімділігі жағынан одан асып түседі. Ет тағамдарына қарағанда, балық сорпасы сіңімді, оны пайдаланған кезде асқазан шырыны көп бөлінеді. Балық етінің құрамындағы белоктың көлемі 15%-дан 26% аралығында болғанда бағалы болып есептеледі. Балықты емге де пайдаланған. Грек, Рим дәрігерлері балықтың ішкі органдарынан емдік қасиеті бар дәрі-дәрмектер жасаған. Синтездейтін амин қышқылының кез келген біреуі адам организміне жетпесе, онда денсаулық бұзылады. Сондай-ақ, балықта 0,1-30% май, 0,9-2% витаминдер мен минералдық заттар болады. Сүтқоректі жануарлардың майына қарағанда, балықтың майы сұйық болады. Өйткені, оның құрамында зат алмасуында маңызды рөл атқаратын қанықпаған май қышқылдары көп. Теңіз балықтарының көпшілігінің майында А және Д витаминдері болады. Теңіз балықтарына мынадай балықтар жатады: майшабақтар, сардиндер, килькалар, Арал ақмаркасы, ақсерке, скумбрия, ставрида.

Балық сорпасы (уха) әр түрлі балықтан өзірленеді. Балықты іші қарнынан арылтып, жақсылап жуу керек. Содан кейін су құйылған қазанға балықты салып, тұз, пияз, лавр жапырағы және түрлі көкөністер қосып қайнатамыз. Шамамен 40-60 минут қайнатылады. Сорпа дайын болған кезде оны сүзу керек. Балық сорпасы дастарқанға самса немесе бөлішпен бірге қойылады.

1 кг балыққа: $2\frac{1}{2}$ - 3 л су, 1 бас пияз, әшкөк (петрушка), аскөк (укроп), бұрыш, лавр жапырағы керек (әркім өз қалауы бойынша).

«Тон жамылған балық» салаты.

Бұл салатты біздер ұсақ балық консервісінен өзірлейміз. Дайын консервіні ыдысқа салып, балықты пышақпен ұсақтап тегістейміз, содан кейін жуа салып, үстіне майонез тұздығын жағып, картоп саламыз да оны тегістейміз. Осылай сәбіз, жұмыртқа, картоп, үстіне қызылшаны салып, тегістеп отырамыз. Әрине, майонез тұздығын да арасына жағып, тегістеуді ұмытпаған жөн. Дайын болған салатты жұмыртқаның (піскен) сары уызымен әшекейлеу керек. Терка пышағына салып, салатқа үгеміз.

Құрамы: 1 ұсақ балық консервісі, 2 сәбіз, 1 майонез, 3 жұмыртқа, 3-4 түйір картоп, 1 бас пияз, 2 қызылша.

III. Сарамандық жұмыс.

Салатты жасауға кірісеміз. Ол үшін «Сазан» және «Табан» болып 2 топқа бөлінейік.

IV. Сабақты бекіту.

«Ас – адамның арқауы». Енді балалар, әдебиет сабағында жаттаған мақал-мәтелдеріңді еске түсіріп, айтып беріңдер.

1. Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей.
2. Еңбектің наны тәтті, жалқаудың жаны тәтті.
3. Еңбек етсең, емерсің.

- Балалар, адамның шаруашылық әрекетінен еліміздегі су қоймаларында тіршілік ететін аса бағалы аңдар, құстар, балықтардың біраз түрі жойылып кеткенін білетін боларсыздар. Соларды қорғау үшін мемлекет әр түрлі шаралар қолдануда. Үкімет су қоймаларын қорықтарға айналдырды. Соның нәтижесінде ондағы өсімдіктер, аңдар, құстар, балықтар қорғалатын болды. Қорықтағы суды ластауға, өсімдіктерді кесуге, шабуға, таптауға, аңдарды, құстарды, балықтарды аулауға рұқсат етілмейді. Көптеген жойылып бара жатқан аңдар, құстар, балық түрлері, өсімдіктер «Қызыл кітапқа» енгені туралы білеміз.

- Балалар, өз қоршаған ортамызды қорғай білейік, экологиялық білімдеріңді тереңдетіп, қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарау азаматтық болып саналады.

V. Мадақтау, бағалау, көрсету.

VI. Қорыту.

- Нені үйрендік?

- «Тон жамылған балық» салатын өзірлеуді.

- Не жасадық?

- Салат жасадық.

VII. Үйге тапсырма. Балықтан котлет жасау технологиясы туралы іздену.

Көкөніс тағамдарының тұздығы

Гүлбарам ШАЙЗАТҚЫЗЫ,
Г. Титов атындағы орта мектеп
Ескелді ауданы, Алматы облысы

Сабақтың мақсаты:

а) **Білімділік:** көкөніс тағамдары үшін томат пен қаймақ тұздықтарын дайындауды үйрету арқылы оқушылардың білімін, дағдыларын қалыптастыру;

ә) **Дамытушылық:** технология сабағынан білімдерін, күнделікті алған дағдыларын, шеберліктерін, іскерліктерін шыңдап дамыту;

б) **Тәрбиелік:** оқушыларды эстетикалық талғамға баулу, ұқыптылыққа, тазалыққа тәрбиелеу.

Сабақтың түрі: аралас сабақ.

Сабақтың әдісі: түсіндіру, сұрақ-жауап, сарамандық жұмыс.

Пәнаралық байланыс: сызу, биология.

Сабақтың көрнекілігі: суреттер, плакаттар, оқулық, сызба, тұздық қосылған көкөністер қаттамасы.

Керекті материалдар: ыдыс-аяқтар, сүлгілер, алжапқыштар, бас орамалдар, майлықтар.

Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі.

а) Психологиялық жағдай қалыптастыру.

б) Журнал бойынша түгендеу.

II. Үй тапсырмасын сұрақтар қою арқылы сұрау.

- Балалар, өткен сабақта біз қандай тақырып өтіп едік?

- Мерекелік дастарқанның жасақталуы неден басталады?

- Үлкен, жайпақ тәрелкелерді қалай қоямыз?

- Пышақ пен шанышқы қалай орналасады?

- Бокалдар мен фужерлер қалай орналасады?

- Матадан оралған салфеткалар ше?

- Бос орындарда қандай ыдыстар тұрады?

- Мерекелік дастарқанға тағам қандай кезекпен беріледі?

- Шай мен кофе ыдыстары қай кезде қойылады?

- Фуршет дастарқанының жасақталуы неден басталады?

- Тәрелкелері қалай орналасады?

- Шанышқылар мен пышақтар ше?

III. Жаңа тақырыпты мазмұндау.

а) Ой қозғау.

- Адамның денсаулығына тікелей әсер етуші не?

- Тағамның дәмін кіргізетін не нәрсе деп ойлайсыңдар?

- Тағамға қосатын ас қатықты, томат-пюрені қалай атауға болады?

ә) Кез елес.

Тұздық дегеніміз – хош иісті және дәмі қанық дәмдеуіштер. Тұздықтар ыстық және суық, қою, қоймалжың және сұйық болады. Ыстық тұздықтарды сорпа, қаймақ, сүт, сондай-ақ көкөніс пен жеміс қайнатпаларын қосып дайындайды. Суық түріне майонез, қоспалар, желе, көкөніс

тұздықтары жатады. Тұздықтарды қоюландыратын заттар – ұн, крахмал.

Тұздыққа қажетті азық-түліктер мөлшерімен таныстыру.

Қаймақ тұздығы үшін: қаймақ - 1 стакан, ұн - 1 ас қасық, май - 1 ас қасық.

Томат тұздығы үшін: томат-пюре - 1-2 стакан, ұн - 1-2 ас қасық, май - 1 ас қасық, пияз - 1-2 бас, сәбіз - 1-2 дана, ақжелкен - 1-2 қасық.

Қаймақ және томат тұздығының орындалу ретін схема бойынша түсіндіру.

Оқушыларға тұздық әзірлеудің алдында жұмыс киімі – алжапқыш пен бас орамалды тағу керектігін айту.

Тұздықтардың жасалу технологиясын айта отырып, оны дайындап көрсету.

Жұмыстың схема бойынша орындалу реті.

Қаймақ және томат тұздықтары.

Ұн - май - қуыру - су құю - сұйылту.

Қаймақ - қайнату - тұз - сүзу.

пияз - сәбіз - ақжелкен: турау

турау - ұн - май - қуыру - томат-пюре

Қуыру: су құю

сұйылту

қайнату

сүзу

сары май - тұз

Тамақ әзірлеуге байланысты техникалық-қауіпсіздік ережелерін қайталау.

- Электр плитасымен жұмыс кезінде техникалық-қауіпсіздік ережелерін сақтау;

- Өткір заттармен жұмыс кезінде техникалық-қауіпсіздік ережелерін сақтау;

- Тамақ пісіру кезінде техникалық-қауіпсіздік ережелерін сақтау.

IV. Сарамандық жұмыс.

а) Тұздықтарды әзірлеу, кіріспе инструктаж беру.

- Санитарлық-гигиеналық талаптарды орындау. Бас орамал және алжапқышты киіп, қолды тазалап жуу.

- Керекті азық-түліктердің қажетті мөлшерін түгендеу.

- Табаға май құйып қызғаннан соң кезекпен қуыруды бастау.

Бұл оқушылар қаймақ және томат тұздығын әзірлеуге кіріскенде, қалған оқушылар жұмбақтардың шешімін табу арқылы жұмыс істейді.

ә) Тақтада сурет ілінген. Бетін үшке бөлінген қағазбен жауып қойған, әр секторға бөлінген. Оны ашу үшін жасырылған жұмбақтардың шешімін табу керек

1. Жер астында жез сүңгі. (Сәбіз)

2. Тонайтын – мен, жылайтын – ол. (Пияз)

3. Астым топырақ, үстім топырақ. (Картон)

Секторлар ашылған соң сұрақтар қойылады:

- Балалар, суретте қандай көкөніс бейнеленген?

- Оған дәмдеуіштің қай түрі қосылған?

Бұл суретте бетіне тұздық себілген жұқа қағаздағы (фольгадағы) картоптың суреті бейнеленген.

Қызба пеште жұқалтырдағы картопты пісіру.

Картопты тазалап жуып, кептіреміз. Картоптың әр данасын жеке-жеке жұқалтырға (фольга) салып, оған тұз себеміз. Картопты жұқалтырмен орап, 60 минут қыздырма пеште екі жағын аударыстырып пісіреміз. Картоп піскенше тұздықтарды дайындай береміз.

б) Тұздық әзірлеуші оқушыларға ағымдағы инструктаж беру.

- Тұздық әзірлеудің қандай кезеңінен өткендерін сұрау.

- Сол мезетте әзірлеудің қай кезеңіне тоқталғандарына көңіл бөлу.

- Әрі қарай жасалу технологиясына инструктаж беру.

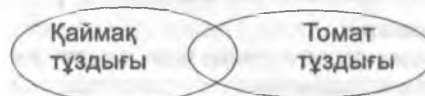
Қорытынды инструктаж:

- Дайын болған тұздықтардың дәм-татымдығын көру. Егер тұздықтың тұзы артып кеткен болса, оған шикі картоп пен 1 түйір қант салу.

- Қыздырма пеште піскен картоптың жоғарғы бөлігінің қабығын аршып пышақпен тіліп, кейбіреуіне қаймақ тұздығын, қалғандарына томат тұздығын саламыз. Тұздықтар қосылған картопты дөңгелектеп туралған қызанақпен сәңдейміз.

- Дастарқан жабдықтап, дайын тағамды үстелге қоямыз.

V. Жаңа тақырыпты бекіту. Венн диаграммасы.

VI. Қорыту.

VII. Бағалау.

Үйге тапсырма: 79-80 бет, "Көкөніс тағамдарының тұздығы".

Тест сұрақтары

Гүлзира АБИЛ, Ақтөбе қаласы

1. Қазақстанда мақта өсетін аймақ?

- а) Оңтүстік Қазақстан ә) Оңтүстік Шығыс
б) Қарағанды

2. Қазақстанға мақта қайдан тасып әкелінген?

- а) Ұлы Жібек жолы арқылы Ресейден
ә) АҚШ-тан
б) Ресейден

3. Қол жұмысын орындағанда ескеретін қауіпсіздік ережесі.

- а) Үтіккі тоққа қосарда қол су болмау керек
ә) Инені ауызға салмай, қанша екенін санау
б) Тігін машинасына жақын отырмау

4. Көктеу деген не?

- а) Сәндік, әшекейлі тігістер
ә) Машинамен тігер алдындағы өзірлік процесс
б) Бөлшек екі матаның шетін өңдеу

5. Ою-өрнек латынша қандай мағына береді?

- а) Біріктіру, жапсыру ә) Әсемдеу, сәндеу
б) Мүйіз оюлар

6. Ою-өрнек түрлері қандай қорғаннан табылған?

- а) Алтайдың Пазырық жерінен ә) Алтайдан
б) Айша бибі мазарынан

7. Құрақ қандай фигуралардан тұрады?

- а) Графикалық
ә) Геометриялық б) Арифметикалық

8. Ресейде тігін машинасын шығаратын қандай зауыт бар?

- а) Зигзаг ә) Зингер б) Подольск
9. Өндірістік киімдерге қандай киімдер жатады?

- а) Санитарлық, аспаздық, дәрігерлік
ә) Милиция, ұшқыш, әскери
б) Спорттық, ұлттық, салтанатты

10. Сәндік-қолданбалы өнер түрлері.

- а) Кесте, тоқу, ою
ә) Ұлттық киімдер сызбасы б) Мата өңдеу

Жауаптары:

- 1-а, 2-а, 3-ә, 4-ә, 5-а, 6-ә, 7-ә, 8-ә, 9-а, 10-а.

"Тамақ әзірлеу технологиясы" тарауы бойынша тест сұрақтары

- Балық фаршынан дайындалатын тағам.
а) Паштет б) Омлет в) Манты
- Қамырды илер алдында ұнды –
а) кептіреді б) електен еткізеді в) іріктейді
- Пісірілген кондитер (печенье, т.б.) тағамдарына хош иіс пен дәм беру үшін қосылатын зат.
а) шекер б) ванилин в) мак
- Қамырдың үгілуін күшейтетін –
а) бал б) шекер в) су
- Химиялық қопсытқыш (қамыр дайындау кезіндегі)
а) сода б) уксус в) су
- Қамырдың негізі: а) су б) тұз в) ұн
- Үй жағдайында нан қанша градус температурада піседі?
а) 100-125 б) 180-225 в) 225-275
- Қамыр ашу шегіне жеткенде қандай көрініске ие болады?
а) басылады б) көпіршіктенеді в) жабысады

Жауаптары: 1-а, 2-б, 3-б, 4-а, 5-а, 6-в, 7-б, 8-б.

"Тігін бұйымдары" тарауы бойынша тест сұрақтары.

- Мода сөзінің аудармасы –
а) Киіну б) Сән в) Үлгі
- Мода неге байланысты өзгеріп отырады?
а) Адамның дене бітіміне
б) Қоғамның өзгеруіне в) Салт-дәстүрге
- Этникалық стильге жататын киім –
а) демалыс б) іскерлік в) ұлттық
- Аксессуарларға не жатады?
а) Шарф, қолшатыр, белдік
б) Әшекей бұйымдар в) Барлығы жатады
- Мақта неше жылдық есімдік?
а) Бір б) Екі в) Көп
- Силуэт дегеніміз не?
а) Заттың сыртқы кескіні б) Суреттегі сызба
в) Киім жиынтығы
- Қазіргі заманғы машинаның негізін салған американдық инженер –
а) Леонардо да Винчи б) Карл Вайзентам

- в) Исаак Зингар
8. Жастар модасының негізін салушы модельер –
а) Андри Куреж б) Кевин Кляйн
в) Джон Гальяно

9. Алғаш әйел модельер кім?

- а) Мадам Пакен
б) Габриэль Шанель в) Нина Риччи
10. Заттың үлкен, кішілігін білдіретін мөлшер –
а) композиция б) масштаб в) пропорция
11. Не өзгермейді? а) Стиль б) Мода в) Мүсін
12. – табиғи талшыққа жатпайды.

- а) Мақта б) Джут в) Капрон

Жауаптары: 1-б, 2-б, 3-в, 4-в, 5-а, 6-а, 7-в, 8-а, 9-а, 10-б, 11-а, 12-в.

Ұлттық киімдерге байланысты тест сұрақтары.

1. Қасқыр, түлкі, қарсақ сияқты аңдар терісінен тігілген тон –

- а) ішік б) шапан в) жакет

2. Ақ киізден тігілетін жаздық баскиім –

- а) тақия б) айыр қалпақ в) бөрік

3. Хандар мен батырларға арналған шапанның арқасына қандай ою зерделенген?

- а) “Қошқармүйіз” б) “Тасбақа” в) “Құс қанаты”

4. Қалыңдық киетін баскиім –

- а) тақия б) сәукеле в) бөрік

5. Жеңсіз жаздық киім –

- а) қамзол б) бешпент в) жейде

6. Аналарымыздың ақ, кіршіксіз, мөлдір таза ниетін көрсететін баскиім –

- а) берген б) шәлі в) ақ жаулық

7. Қазақ халқы аналарымызға кимешек кигізе отырып, олардың бойынан қандай қасиеттерді байқаған?

- а) Ұқыптылықты, сабырлықты

- б) Тілектестікті в) Бәрі дұрыс

8. Тіл көзден сақтайды деп таққан бұйым.

- а) Сақина б) Сырға в) Бойтұмар

9. Қазақтар қай баскиімді аруға лайық деп білген?

- а) Орамал б) Қасаба в) Қарқара

10. Қыста киетін ерлердің баскиімі.

- а) Малақай б) Тымақ, бөрік в) Барлығы дұрыс

Жауаптары:

1-а, 2-б, 3-б, 4-б, 5-а, 6-в, 7-в, 8-в, 9-б, 10-в.

“Тамақ өзірлеу технологиясы” тарауы бойынша технологиялық диктант.

1. Адам қуат алуы үшін ұлпалардың түзілуі мен қайтадан қалпына келуі үшін физиологиялық процестердің жүруі үшін қажет.

2. Дайын бұйымды қалпына келтіру үшін әлі де бірнеше ендеуден өтуге тиісті өнімді..... деп атайды.

3.– адамның тамақтануында тәбетін ашатын, органикалық суға қажеттілігін қанағаттандыратын, минералды тұздардың көзі болып табылады.

4. Жұмыртқа араласқан сүт немесе сүттен дайындалған үгілмелі көже деп аталады.

5. Нан қамырдың ашу процесі⁰ С температурада тоқтайды.

6. Ашытқыны күшейту үшін ашытпалы қамырға аздап қосады.

Жауабы: 1 - тамақ, 2 - шала фабрика, 3 - көже, 4 - қоймалжың, 5 - 45-50⁰ С 6 - қант

Шаш күтімі

М.А. БУЕНТАЕВА,

Тихонов негізгі мектебінің

технология пәнінің мұғалімі

Берлі ауданы, Ақсай қаласы

Мақсаты: оқушыларға шаш үлгісі туралы кеңірек тоқтала отырып, шаш үлгілерінің жасалудың бірнеше жолдарын көрсету. Әр оқушыны өзінің шашын күте білуге, шаш үлгісіне талғам қоюға, тазалыққа, ұйымшылдыққа тәрбиелеу.

Сабақтың түрі: қорытынды сабақ.

Көрнекіліктер: шаш үлгілері тарихына байланысты суреттер, топтамалар, ұнтаспа, т.б.

Сабақтың барысы:

1. Ұйымдастыру бөлімі.

Әр топты бір шаштараз шеберханасы деп алып, олардың әрқайсысына ат беру.

1-топ – «Әсем» шаштаразы

2-топ – «Айгүл» шаштаразы

Әр топқа оқушының өзін-өзі бағалау картасы беріледі.

2. Өткен сабақты еске түсіру.

- Оқушылар, сабағымызды бастамас бұрын, шаштаразға қойылатын санитарлық гигиеналық талап пен қауіпсіздік техникалық ережелерін еске түсірейік.

Шаштаразда қандай құралдар болады?

Қайшымен жұмыс істегенде сақталатын техникалық қауіпсіздік ереже.

Тараққа қойылатын санитарлық гигиеналық талап.

Электрлі машинамен жұмыс істегенде қойылатын техникалық қауіпсіздік ереже.

Шаш қиятын адамға қандай талап қойылады?

Топтен жұмыс.

Оқушылар сіздерді шаштараздардың бір беделді мамандары деп алсақ, сендер шаш үлгісі туралы және тарихы жайлы жақсы білулеріңіз қажет. Қысқаша өткен сабақта алған білімдерімізді толықтыра отырып, шаш үлгілерінің тарихын әңгімелеп берелік.

«Әсем» шаштараз тобы «Әр түрлі елдердің шаш үлгілері».

«Айгүл» шаштараз тобы «Қазіргі заман шаш үлгілері».

Оқушылардың жауабы, әр ғасырға байланысты шаш үлгілерінің суреті тақтаға іледі.

Алғашқы шаш үлгілері өте қарапайым түрде болған. Алғашқы қауымдық құрылыс кезіндегі адамдар теріден жасаған баулар таққан. Ер адамдардың шаштары ұзын, иықтарына түсіп

тұратын болған. Алғашқы шаш үлгілерін жасау Египет, Грек елдерінде басталды.

Мысалы, Египет шаш үлгілері геометриялық пропорция, трапеция тәріздес болған. Фараондардың шаш үлгілері күрделі, әрі жоғары көтеріліп тұратын болған. Шаш үлгісіне қарай жоғары дәрежелі адамдар екенін айырған. Ертедегі Грек елдерінің шаш үлгілері архитектуралық шығармалар тәріздес келген. Шаштарына металдан жасалған баулар таққан. Ол бау «каламис» деп аталады. Бай грек әйелдері маңдай шаштарын артқа тарап, асыл тастармен, металдармен әшекейлейтін болған. Грек шаш үлгісіндегі шашты баумен желкеге түю әдісі осы күнге дейін жеткен. Ол әдісті «грек бауы» деп атайды. Орта ғасырда Европада әйелдеріне дін уағыз иелері бастарын жауып, бас киім киюін талап еткен. Ондай бас киімдер төмен қарай жабылып тұрады және оны «омюз» деп атады.

XVI-XVIII ғасырларда шетелдерде үлкен биік шаш үлгісі модаға айналды және беттеріне ашық түсті опа жағатын болған. Сондықтан, көбіне париктер қолданған. Бұл париктерді ер адамдар да киген. Париктердің алуан түрлері болған.

XIX ғасырдың ортасында романтизм өнері кезінде әйелдер үлкен шашпен жүріп, шашын екіге айырып, құлақ тұсына жинайтын болған. Оны лентамен, жасанды гүлдермен әдемілеген. Шаштарды көтеріп тұру үшін арнайы заттар салған.

XX ғасырдың басында әйел адамдар қысқа шашпен жүре бастады. Алғашқы қысқа шаш үлгісі бірінші дүниежүзі соғысы кезінде шықты. Алғашында медбикелер қия бастады. Бұл шаш үлгісі ыңғайлы болды. Осы шаш үлгісі ер балалар шаш үлгісі тәріздес деп «а ля гарсон» деп атаған. Ал, қазақ қыздары ертеде шаштарын екіге өріп, ұшына шашбау таққан. Екіге өрілген шаш қыздардың тұрмысқа шықпағандығын білдірген, ал шашбау ептілікке, нәзіктікке тәрбиелеген. Қыз баланың жүрісін осыдан байқайтын болған. Тұрмысқа шыққан жас келіншек шашын бір бұрым етіп өріп, жіберіп қоятын болған.

Сарамандық жұмыс.

Әр топтан 2 оқушы шығып, шаш үлгісін жасауға кіріседі.

Енді сіздердің алдарыңызға бет-әлпеттері әр түрлі адамдар келеді. Мысалға, біреуі дөңгелек

жүзді болса, екіншісінікі сопақша, үшіншісі толық келеді. Соған байланысты әр адамға түрлі шаш үлгілері үйлеседі.

Қазір сіздерге тапсырма: мына суреттерге қарап ойларыңды айтыңдар, сол сияқты, мойынға арналған шаш үлгілері туралы айтып беріңдер.

Енді әр топқа екі-екіден карточка үлестіріледі, тапсырма бойынша киімге байланысты шаш үлгілерін салу қажет. Ұзын шаш үлгісі мен қысқа шаш үлгісі бар дедік. Осы шаш үлгілерінің ерекшеліктерін айтыңыз, қайсысы ыңғайлы, әдемі көрінеді деп ойлайсыз.

Сол туралы пікірталас тудырайық.

Бір команда қысқа шаш туралы, екінші команда ұзын шаш туралы пікірлерін ортаға салады.

Жасаған шаш үлгілерін көрсетеді, түсіндіреді.

Шаш неше топқа бөлінеді?

Құрғақ шаштың ерекшелігі қандай? Қалай күтеді?

Майлы шаштың ерекшелігі қандай?

Қалай күтеді?

Орташа шаштың ерекшелігі қандай? Қалай күтеді?

Қайызғақ туралы не білесіз? Қалай кетіруге болады?

Қорытынды.

Осымен, оқушылар, сабағымыз аяқталды. Енді біз шаш үлгісі, тарихы, күту жолы туралы кеңірек білетін болдық. Алдағы уақытқа өзімізге керекті көптеген мағлұмат алдық деп ойлаймын. Шаш адамның, әсіресе, әйелдің көркі, жастықтың өзі – сұлулықтың, нәзіктіктің белгісі. Бұрын шығыс қыздарының шаш өсіруі, әдемілігі бүкіл әлемге әйгілі болған.

Абай арудың сұлулығын былай суреттеген:

*Білектей арқасында өрген бұрым,
Шолпысы сылдыр қағып жүрсе ақырын.
Кәмшат бөрік, ақ тамақ, қара қасты,
Сұлу қыздың көріп пә өң мұндай түрін,
– деп жырлаған екен немесе Біржан салдың өні:
Көрінер жирен сұлу жарағанда,
Шаштарын гүл-гүл жайнап тарағанда,
Таңғалып жығылуға таянамын,
Мойнымды бұра бастап, қарағанда.*

Бағалау: бағалау картасы бойынша бағаланады.

Сайыс сабақ

«Іс қағаздарын жүргізу» курсы

Зәуреш Бәкірқызы ОМАРОВА,
№163 орта мектеп
Жаңақорған ауданы, Қызылорда облысы

Сабақтың тақырыбы:

Қызметкер адам туралы ұғымдар.

Сабақтың мақсаты:

1. Білімділік: білімнің беріктігін орнықтыруды қамтамасыз ету әдіс-тәсілдерін жетілдіру. Хатшы мамандығының қыр-сырымен таныстыру;

2. Дамытушылық: оқушылардың өз бетімен еңбектену, есте сақтау, ойлану, зейін қойып тыңдау қабілеттерін дамыту, қызығушылықтарын арттыру;

3. Тәрбиелік: шыдамдылыққа, ұйымшылдыққа, сыйластыққа, нақтылыққа, шапшаңдыққа тәрбиелеу.

Сабақтың түрі: сайыс сабақ.

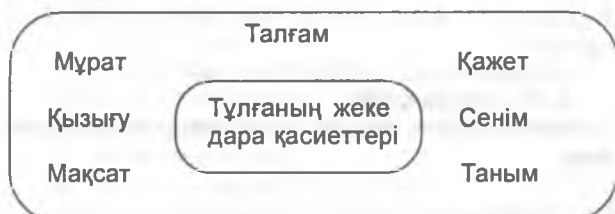
Сабақтың әдісі: сұрақ-жауап, психологиялық ойындар, көппен жұмыс, тест.

Пәнаралық байланыс: сызу, математика, информатика.

Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі.

II. Өткен сабақты қорытындылау:

Ой қозғау сұрақтары:

1. Сенім дегеніміз не?

2. Мұрат дегеніміз не?

3. Талғам дегеніміз не?

Жаңа сабаққа кіріспе:

Қызметкер дегеніміз – қызмет жасайтын тұлға. Тұлға қоғамнан тыс (отбасы, ұжым) өмір сүре алмайды. Біз бүгінгі сабағымызда «Іс қағаздарын жүргізуші» маманының қызметімен таныс боламыз.

Сынып оқушылары екі топқа бөлінеді.

I бөлім. “Менің қызметім”.

Екі топ кезектесіп ұяшықтағы іс қағаздар жайлы сұрақтарға жауап береді.

*Бланк дегеніміз не?

*Бланкілер мен құжаттардың азат жолы қалай жазылады?

*Құжатта елтаңба қалай бейнеленеді?

*Бұйрық дегеніміз не? Құрылымын ата.

*Өтініш хат дегеніміз не? Құрылымын ата.

*Бұрыштама дегеніміз не?

*Арыз дегеніміз не? Құрылымын ата.

*Анықтама дегеніміз не? Құрылымын ата.

II бөлім. “Менің отбасым”.

Жалақыңды қалай жұмсайсың?

Қызметкер әр айдың соңында жалақы алады.

Жалақыны топтағы оқушылар есептеп шығарады. Орташа жалақы – 20 000 теңге.

Жалақының сомасы – 20 000 теңге

Азық-түлік –

Киім –

Қажетті оқулық пен дәптер, қалам, т.б. –

Үй тұрмысына –

Басқа да керек-жараққа –

Сақталынатын ақша –

III бөлім. Үй тапсырмасы:

Оқушылар іс қағаздардың жазылу ерекшеліктерін іс жүзінде көрсетеді.

1 топ: Түйіндеме.

2 топ: Хаттама.

Оқушылар іс қағаздардың жазылу ерекшеліктерін іс жүзінде көрсетеді.

1 топ. Келіп түскен хат-хабарларды қалай қабылдап алатынын іс жүзінде көрсетеді.

2 топ. Мұрағатқа іс қағаздарды қалай өткізетінін көрсетеді.

Хаттама – алқалық ұйымдардың жиналыстарында, кеңестерінде, конференцияларында және мәжілістерінде мәселені талқылау барысы мен шешімдерін тіркейтін құжат.

Хаттаманың құрылымы:

- Құжат түрінің аты;

- Мекеме аты;

- Мерзімі, индексі;

- Мәжіліс өткізілген жер;

- Хатталынатын кеңес аты;

- Төрағаны, хатшыны, қатысушыларды көрсету;

- Күн тәртібі;

- Тыңдалды, сөйледі, қаулы қабылданды формасындағы мәтін;

- Төраға мен хатшының қолы.

Түйіндеме – талапкердің өмірбаяны, білімі, мамандығы, кәсіптік шеберлігі, біліктілігі туралы қысқаша жазылған құжат.

Түйіндеменің құрылымы:

Құжат аты;

Талапкер туралы мәлімет (аты-жөні, фамилиясы, туған күні мен жылы, туған жері);

Мекенжайы, телефоны;

Мамандығы;

Автордың үміттеніп отырған ваканциясы;

Үміткердің оқыған оқу орны, жұмыс орны, атқарған қызметі;

Қоғамдық, кәсіптік, т.б. жұмыстары туралы қосымша мәлімет (шет тілдері, түрлі курстар, шет сапарлары, т.б.);

Үміттенген ваканцияға қатысты жеке бастың кейбір қасиеттері, икемдігі;

Кепілдеме (егер болса);

Мерзімі, қолы, аты-жөні, тегі;

IV бөлім. "Конвертті қалай ашасыз?".

Қолдарындағы конвертті алдымен желімдейді, содан кейін ашады. Конвертті ашу тәсілі бойынша өздерін бір қырынан таниды.

V бөлім. "Менің компьютерім".

1. Компьютермен жұмыс кезіндегі қауіпсіздік ережесі.

2. Мәтіндегі бас әріп қалай жазылады?

3. Азат жолды қалыпқа түсір.

4. Сөйлемдердегі сөздерді қалай ауыстыруға болады?

VI бөлім. Психологиялық сұрақтар.

- Мінез дегеніміз не?

- Тәрбиелі мінезге қандай адамдар жатады?

- Рухани адамдарға қандай адамдар жатады?

- Стреске ұшыраған жағдайдағы әдіс-тәсілдер?

- Стресті болдырмаудың әдіс-тәсілдері?

- Темперамент дегеніміз не?

VII бөлім. "Адамдардың темпераментін тап".

VIII бөлім. "Тығырықтан шығу".

1. Сіз жұмысқа тұру үшін құжаттар дайындаған үміткерсіз. Мекеме басшысы сізді алғаш рет қабылдайды. Сіз қандай дайындықпен барасыз? Қалай амандасасыз?

2. Сіз іс қағаздарын жүргізу маманысыз. Жиналыс басталғалы тұр, сіздің жазған іс

қағаздарыңыздан басшыңыз бір мін тапты делік. Сіз не істер едіңіз?

3. Сіздің сыныбыңыздағы бір баламен қалғандары ойнағысы және қарым-қатынас жасағысы келмейді. Сіздің іс-әрекетіңіз?

4. Басшыңыздың кабинетінде жиналыс болып жатыр, бір кісі баса көктеп жиналысқа кіріп кетті. Сіз не істер едіңіз?

IX бөлім. Жаңа сабақты бекіту сұрақтары.

1. Сіз компьютерді меңгергенсіз. Компьютерде жұмыс істеу мүмкіндігіңізді нақты айту үшін қай вариантты таңдайсыз?

а) Иә, мен компьютерде жұмыс істей аламын

ә) Мен компьютерді үйренейінші

б) Иә, мен компьютерді білдім

2. Талапкердің өмірбаяны, білімі, мамандығы, кәсіптік шеберлігі, біліктілігі туралы қысқаша жазылған құжат?

а) Өтініш хат ә) Мінездеме б) Түйіндеме

3. Өзіңізді жұмысқа қабылдау үшін ресми құжаттардың қай түрін жазасыз?

а) Арыз және өтініш

ә) Өтініш және түйіндеме

б) Мінездеме мен түйіндеме

4. Түйіндемеде жазылатын жағдайды көрсетіңіз?

а) Талапкер демалысқа шығарда

ә) Талапкер қызметке тұрғанда

б) Талапкер қызметтен кеткенде

5. Мекемеге келіп түскен іс-қағаздардың бұрышына жазылатын басшының қысқаша нұсқауы?

а) Бұрыштама ә) Мер б) Штамп

X. Үйге тапсырма:

"Менің сүйікті мамандығым" тақырыбына эссе жазу.

Холерик
Сангвиник
Флегматик
Меланхолик

Кісімен тез тіл табысады, өзін көңілді ұстайды, ақкеңіл, қысылып қымтырылмайды, кісіге қайырымды, бірақ бастаған ісін аяғына жеткізбейді.

Сақ, байыпты, байсалды, тұрақты, орынсыз асып-тасымайды, бастаған ісін аяғына дейін жеткізеді, мінезі ауыр.

Сәл нәрсеге ренжитін, өкпелегіш, тұйық, көп сөзі жоқ, өте баяу қозғалатын жайбасар, ынжық, ұялшақ, жұрттан аулақ жүргенді ұнатады.

Еті тірі, ойнақы, тынышсыз, көңіл күйі аумалы-төкпелі, қарым-қатынасы тұрақсыз, бейқам.

КОЛЛАЖ

Римма Құмарқызы СҮНДЕТБАЕВА,
№1 жалпы білім беретін орта мектеп,
Орал қаласы

Сабақтың тақырыбы:

Коллаж жасау жұмысы.

Сабақтың мақсаты: коллаж жұмысын оқушыларға меңгерту.

Білімділік: оқушыларға қолөнер түрлерін меңгерте отырып, қолөнердің бір саласы аппликация, коллаж туралы білім, білік дағдыларын қалыптастыру;

Дамытушылық: қолөнерге деген қабілетін ұштай отырып, іскерлікке, икемділікке, шеберлікпен жаңаша мазмұнын табуға үйрету;

Тәрбиелік: қол еңбегін меңгеруге, жауапкершілікке, эстетикалық таным ерекшелікті түсінуге бейімдеу.

Сабақтың түрі: аралас сабақ.

Пәнаралық байланыс: сызу, бейнелеу өнері, тарих.

Көрнекілігі: ұлттық қолөнер туралы буклет, мақал-мәтел, жұмбақ, сезжұмбақ, тақта, қоржын.

Керекті құрал-жабдықтар: мата жиынтығы, түсті қағаздар, жіптер, сызғыш, ине, қайшы, желім.

Сабақтың өту барысы:

I. Ұйымдастыру.

а) Оқушыларды түгендеу.

б) Сынып тазалығына назар аудару.

в) Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру.

II. Үй тапсырмасы.

а) Құрақтың қандай түрлері бар?

б) Құрақ тігуге қандай мата қолданылады?

в) Құрақ тігуде қандай тігістер орындалады?

III. Білімдерін тексеру немесе ой толғау.

I-II топ арасында мақал-мәтел сайысы.

Өнер, еңбек, шеберлік туралы мақал-мәтел білесіңдер ме?

I-II топқа жұмбақ жасырылады:

а) Адамның сәні, онсыз жоқ мәні. (Киім)

б) Үйінде иесі бар адамның үсті-басы ұқыпты болады. (Ине, жіп)

в) Бес ін, бес іннің аузы бір ін. (Қолғап)

г) Қалады жерге түсіп шайнағаны. (Қайшы)

IV. Жаңа сабақ.

Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы матамен жапсырмалау, коллаж жұмысын меңгеру. Біздің мұндағы мақсатымыз – әр халықтың өзіне тән өнері, тілі, қолөнерімен ерекше екендігін түсіндіре отырып, қолөнердің бір саласы – сәндік-қолданбалы өнер әдісін үйрету.

“Халықтың ұлт екенін айыратын негізгі арнасы бар”,- дейді зерттеушілер. Ол – тіл өнері, қолөнері.

“Өнерді таудың бұлағынан,
Қойдың құлағынан.

Апамның киізінен,
Ешкінің мүйізінен үйрендім”.

Ә. Қастеев

Аналарымыз бесікті тербете отырып:

«Өнерлі бол, ақ ботам,

Бақытты бол, ақ қозым», - деп жырлаған болса, сөз маржанының шешендері өздерінің ұлағатты өнер туралы сөздерін қалдырып кетті.

«Өнерпаз болсаң, арқалан», - деп Абай атамыз бекер айтпаған. Қолөнер халық өмірімен, тұрмысымен бірге жетіліп келе жатқан өміршен өнер. Күнделікті тұрмыс тіршіліктегі сан алуан қажеттіліктен қолөнер туындылары пайда болып, жетіліп, еңделіп отырған. Мысалы: VII-VIII ғасырда үйшілік, ұсталық, VIII ғасырда зергерлік, VIII-XX ғасырда оримшілік, тігіншілік, т.б. дамыды.

Сәндік-қолданбалы өнер эстетикалық мәні жағынан да маңызды дайындалған қолөнер арқылы өмірге келген көркем туынды.

Қазіргі кезге дейін сақталып келген, басқа халықтар да пайдаланған ескі де негізгі техника – аппликация кеңінен пайдаланылады.

«Аппликация» атауы латынның «жабыстыру», «қиыстыру» деген сезінен шыққан. Аппликация қолданылатын материалына қарай үшке бөліп қарастырылады. Біріншісі, түрлі қағаздардан орындалатын аппликация, екіншісі, әр түрлі мата, киіз, тері, шүберек қолданумен орындалатын аппликация, үшіншісі, табиғи материал (сабан, ши, қамыс, т.б.) қолдану арқылы орындалатын аппликация.

Әр түрлі мата материалдарында орындалған аппликация түрі XVI ғасырда Италия мен Испанияда, XVII ғасырда Греция мен Францияда пайда болған. Аппликацияның силуэттік түрде орындалуы XVIII-XIX ғасырда Ресейде қарқын дамыды. Француз суретшісі Анри Матисс: «Қайшыны пайдалану арқылы керемет аппликация түрлерін жасауға болады», - деген жақсы пікір айтқан.

Аппликация шығыс пен батыс елдерінде, сонымен қатар, Орта Азия мен Қазақстанда жақсы дамыды. Халық өнерінде өрнекті фигураларды негізгі астарға киізден, матадан, теріден ойып алатын болған. Бұл өнерді коллаж жұмыстарында пайдаланамыз. Тақырыптық коллаж жұмысын орындауға болады. Орындалатын жұмыс бұйымның көлемі мен пішініне сәйкес келуі керек. Жаңа сабақты түсіндіру мақсатында топтық жұмыс ұйымдастырылды. I - II топқа сұрақтар қойылады.

Қоржындағы сұрақтар:

1. Аппликация дегеніміз не?

2. Мата неден тұрады?

3. Сәндік-қолданбалы өнер дегеніміз не?

4. Тігістің неше түрі бар?

5. Мата түрлері қандай?

6. Коллаж жұмыстарында қандай материалдар пайдаланылады?

Екі топ сезжұмбақ құрастыру керек.

к	і	л	е	м	
с	ы	р	м	а	қ
	к	е	с	т	е
	қ	ұ	р	а	қ

1. Жіппен тоқылатын түкті бұйым. (Кілем)
2. Жүннен басылатын төсеніш. (Сырмақ)
3. Түрлі түсті жіппен тігілетін қолөнер түрі. (Кесте)
4. Мата қиындысынан тігілетін өнер. (Құрақ құрау)

	м	а	т	а		
қ	а	й	ш	ы		
	т	а	л	ш	ы	қ
м	а	ш	и	н	а	

1. Киім неден тұрады? (Мата)
2. Екі басты жалмауыз келіп аузын ашады, Алдына түскен нәрселер, өзінен-өзі қашады. (Қайшы)
3. Мата неден тұрады? (Талшық)
4. Бар екен бір жеңешем, Қап-қара тас, жемейді, ішпейді де, болмайды да.

Халықтың бәрін киіндіріп,
дүниеден өткен өзі жап-жалаңаш. (Машина)
Түс үйлесімділік.

I - II топқа түрлі түсті қағаздан немесе матадан аппликация әдісімен натюрморт тақырыбына коллаж жұмысын орындау тапсырылады. Түс үйлесімділік заңдылықтарын сақтап, ұтымды шешім қабылдаған топтың жұмысы бағаланады. Бұл өнер – ептілікті, икемділікті, шеберлікті қажет етеді. Өр

істі бастар алдында халық мәтелін есте ұстаған жөн. «Талаппен бастап, талғаммен аяқта».

Жұмыстың сызбасын қағаз бетіне түсіреміз. Құмыраның, жемістердің пішінінде үлгі қағаз даярлап, пайдалану арқылы матаны қағаз мөлшерімен қиып аламыз. Қиылған маталарды сызба үлгіге қарап рет-ретімен түс үйлесімін тауып ажыратамыз. Қандай жұмыс болмасын оны іске асыру барысында істелетін іс-әрекет болады. Мысалы, сызба үлгі түсіру, түс таңдау, үлгі даярлау, қию, жапсыру, тігу, т.б.

V. Түсінгенін сұрау. Венн диаграммасы.

Салт-дәстүрге байланысты сый табақ тарту.

- Үйге қонақ келгенде, той-жиындарда табақ тартылады. Табақтың қандай түрлері болады? (Бас табақ, жай табақ, сый табақ, қыз табақ, құда табақ).

Сыйлы қонаққа бас табақ тартылады. Бас табаққа: бас, жамбас, жауырын, ортан жілік, кәрі жілік, асықты жілік, қазы-қарта салынады. Енді табақтан ас алайық. Өр мүше атауында сұрақтар жасырылады:

1. Бас: коллаж дегеніміз не?
2. Жамбас: технология дегеніміз не?
3. Жауырын: натюрморт дегеніміз не?
4. Асықты жілік: қолөнер түрлерінің атаулары қандай?
5. Кәрі жілік: түс үйлесімділікті қалай түсінеміз?
6. Ортан жілік: коллаж жұмысының орындалуы?
7. Қазы-қарта: құрақ құрау технологиясына не жатады?

VI. Бекіту.

Өр халықтың өзіне тән өнері, тілі, дәстүрі болатынын білдік. Жалпы қай өнер болсын адамның шеберлігін, тапқырлығын, ұшқыр ойын қажет етеді. «Өнер – таусылмас мұра», «Шебер көп жерде, өнер көп», - дегендей, бүгінгі коллаж жұмысын орындауда үлкен шеберлік, белсенділік танытқан оқушылар бағаланады.

VII. Үйге тапсырма.

Сарамандық жұмысқа түрлі түсті маталар, жіптер, қайшы әкелу.

Мектеп оқушыларына арналған технология пәні бойынша «Жол қауіпсіздік ережесі»

Алматы облыстық мамандар кәсібін дамыту институтының ғылыми кеңесінде ұсынылған

Авторы: Н.А. Умбетбеков

№17 орта мектебінің технология пәні мұғалімі

Алматы облысы, Іле ауданы, Боралдай кенті

Рецензент: М.М. Жәлелов

Алматы облыстық мамандар кәсібін

дамыту институтының технология білім саласының маманы

Кіріспе

Қазір техника заманы. Кез келген ауыл мен қаланы алсақ, онда адамнан машина көп. Бұл әрине, халықтың әлеуметтік тұрмысының жақсарғанын көрсетеді. Алайда, қазір ірі қалаларда, көшелерде машинамен жүру өте қиын. Әрбір мекеме, үй қасында машина қояр орын жоқ.

Бір ғана Алматы қаласында 1500-ден астам машина қозғалады. Қалаға жақын аудандардан 1000-1500 машина келіп, кетіп жатады. Осындай көп қозғалыстың нәтижесінде көшеде жүру ережелері үнемі бұзылады, ереже сақталмайды.

Автокөлікті мас күйінде жүргізудің салдарынан қайғылы оқиғалар жиі болуда. Үкімет қатаң талап қойып отырған – «оң жақты» рөлді машиналар жол көлік оқиғаларын көп жасайды. Ол машиналар біздің қалалар қозғалысына келмейді. Осындай жағдайлардың алдын алу мақсатында, мектеп оқушылары үшін жолда жүру, көлікті пайдалану жөніндегі ережелерге ден қойып отырмыз. Бұл әдістемелік құралдың пайдасы зор.

1. Жолда жүру ережелерін білудің қажеттілігі.

Жолда жүру ережесі – жоғарғы өнімді және үзіліссіз қозғалысты қамтамасыз ететін көліктің негізгі құралы. Ол негізінен көшелерде және жолдарда жүргізушілерге техникалық құралдарды сенімді және байсалдылықпен басқаруға мүмкіндік береді.

Қозғалысты ұйымдастырудағы қойылатын негізгі сұрақ – қозғалыс транспорттарының қозғалысын жетілдіру. Оның мақсаты – жеңіл және тез қозғалысты, жүрістің тиімділік әсерін қамтамасыз ету және жол апатына, басқа да апаттарға жол бермеу болып табылады.

Жол қозғалысын ұйымдастырудың әдістері – әр түрлі іс-шаралардың жүзеге асырылуындағы жауапкершілігін, қозғалыстың қауіпсіз болуы, жаяу және автотранспорттың қозғалысына мүмкіндік жасау, жолдан өту жылдамдығын (қауіпсіздігін) арттыру, жол жүру ережесін сақтау, көлік жүргізушілерге жол жүру кезінде нақты ақпарат (түсініктеме) беру болып табылады.

Қазіргі ғылыми-техникалық прогрестің ең жоғары дәрежеде дамуы, жол қозғалысын

ұйымдастырудың, жол жүрісін жүзеге асырудың жаңа жетілдірілген түрлерін пайдалануды талап етеді.

Жол қозғалысы – радиотелефондық байланыс, компьютер, теледидар арқылы бақылау, жол қозғалысын және басқарылуын тікұшақ (вертолет) арқылы бақылау, кибернетикалық бағдаршамдар және телемеханикалық жүйе арқылы басқару, дистанционды басқаруды жол белгілері, т.б. көптеген техникалық құралдар арқылы бақыланады. Бұдан кейінгі мерзімдерде негізгі маңызды магистральдық әдістермен де басқарылатын болады. Қазіргі кезде белгілі болған техникалық құралдар – жүргізушілерге жол бойындағы жағдайларды байқауға, бақылауға, автотранспорт қозғалысын дұрыс реттеуге мүмкіндік береді.

Болашақта жол жүру ережесіне ең маңызды магистральдық құралдар пайдаланылады. Көптеген белгілі техникалық құралдар жүргізушіге ережені сақтауға көмектесіп қана қоймай, жол жүрісінде автокөлік мүліктерін дұрыс реттеуге мүмкіндік береді. Жүріс барысында кездесетін жаңа жағдайларды, оның кездейсоқ жағдайларға тап болуына тек жүргізуші мен жолдан өтетін жаяу жүргіншілер ғана бақылайды. Жүргізушінің қиын жағдайлардан шығу шешімдері – жүргізушілерді даярлайтын курсты оқыту мақсатына тікелей байланысты.

Жол жүру қозғалысы – күрделі транспорттық ортаның комплексті сипаттамасына, жүргізушіге, жолға байланысты.

Жол жүру қозғалысын реттеу және ұйымдастырудың практика түріндегі ең маңыздысы – жол транспортының кездейсоқ жағдайында адам өмірін сақтап қалу, мемлекеттік маңызды, қоғамдық және жеке адамның мүліктерін сақтап қалу.

Оқытудың негізгі мақсаты – оқушылардың сапалы білім мен білік дағдыларын практика негізінде қолдана білуге үйрету. Жол ережесі қауіпсіздігін қамтамасыз ету, қауіпсіздік қозғалысты жүзеге асыру, барлық уақытта (ешбір қауіпсіз жағдайда) жол жүру ережесін мүлтіксіз орындау – жүргізушінің негізгі міндеті.

Болашақта жүргізуші болатын адамдардың білімі мен сыйластығы және жол қозғалысына белсенді қатынасуы, кез келген жағдайда оны сақтай білуі, жол көлік оқиғаларының аз болуына, пайдалы қозғалысты қалыптастыруға, жол ережесін дұрыс орындауға және жылдам қозғалуына мүмкіндік береді. Ол адамдардың қоғамдық, мемлекеттік көзқарастарының қалыптасуына көмегін тигізеді.

Жүргізуші әрқашан тиянақты, әрі сергек болуы керек. Оған бір мезгілде бірнеше операцияларды (қозғалыстарды, қимылдарды) орындауға тура келеді. Оны орындаудың әр түрлі жолдары да кездеседі. Мысалы, жүргізіп келе жатқан автокөлікті тоқтату үшін сол аяғымен педальды, ал оң аяғымен тежегішті басады.

Мұндай жағдайда көлік жүргізушісі ешбір нұсқаусыз жоғарыдағы шешімді орындауға мүдделі (бұл міндет ол кезде автоматты түрде орындалады).

Автокөлікті осындай қауіпсіздікке келтірген соң, нашар қозғалысын төменгі беріліске түсіріп, жүрісін баяулатады. Осындай шұғыл шешім және жылдамдық жүргізушінің жұмыс шешімінің нәтижесі болады.

Қазақстан Республикасының жалпыға бірдей әскери міндет туралы заңында, әсіресе әскери автокөліктердің жүргізушілерін даярлауда мынадай талапқа, тәртіпке ерекше кеңіл бөледі. Болашақ жүргізуші жол жүру ережесін нақты біліп, материалдың бөлігін, техникалық мүмкіндігін, автокөлікті дұрыс пайдалануды күндіз де, түнде де әр түрлі жол жағдайларына және ауа райының қолайсыз (қар, жауын, тұман, т.б.) жағдайларында өз қалпында ұстауға, пайдалануға, даяр болуы тиіс.

Автокөлік жүргізушілерін даярлау, оның сапалы болуы – мұғалімнің оқу ендірістік шеберлігіне, жүргізуші-инструктордың оқытуды жақсы білуіне, педагогикалық шеберлігін, үйрету әдісін нақтылауына, оқытуда аса қажетті әдістерін дұрыс таңдай білуіне, мақсатты оқыту формасына тікелей байланысты.

Оқытудың жоғары және өндірістік практика әдістерінің жоғары болуы – оқушыларды оқыту негізінде оқылатын ғылым деңгейіне, бағдарлама мен оқыту әдістерін дұрыс ұйымдастыруға да байланысты. Сондықтан, мұғалім ғылым мен техникалық жаңа жетістіктерді жоспарлы түрде өз мамандығы бойынша меңгеру керек.

Сабақ барысында оқытудың ғылыми терминдерін ғылыми негізде пайдаланып жүрген белгілерін, формулаларын, өлшем бірлігін дұрыс пайдалану керек. Берілетін ғылыми материалдарды күнделікті тәжірибедегідей формада (бірақ ғылыми негізін қатаң сақтау) оқыту керек. Жол ережесін оқытатын мұғалім ең алдымен оқушыларға транспорт құралдарының негізгі элементтерін таныстыруы қажет. Қоғамдық техника құралдарының қозғалыссыз кезіндегі жағдайы мен жүру кезіндегі жағдайына ерекше назар аударады.

Оның негізгілері (тарту күші, қозғалысқа қажет әсері, ойға көтерілудегі қарама-қайшылық, ауа қозғалысына қарсылық, биіктігіне көтерілудегі қарсылық, қозғалыс кезіндегі инерция күші) беріліс күші, машина басып озу кезіндегі әсері, тежегіш басу кезіндегі күші, машинаны басқару кезіндегі әдістерін меңгерту – болашақ келік жүргізушілерге керек білімнің негізі.

Оқушылар өздеріне берілген жаттығу мен есептерді шешуге, курстық тапсырмаларды орындауға міндетті.

Ең маңыздысы – оқушылардың ез беттерінше орындау кезінде жаттығуларды дұрыс шешуі, көшеде жүру ережелерін дұрыс орындауы.

Көшеде жүру ережесі мен автокөлікті жүргізу бір-бірімен тығыз байланысты, біріншіден, оларға теориялық білім береді, екіншіден, оны практика жүзінде бекітеді. Мұғалім мен шебер оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге шақырады, олардың жоғары үлгерімге жетуіне көмектеседі, істі нақты орындауға, тыңғылықты шығармашылық негізде және ізденімпаздылық талапты күшейтуге, жақсы мұғалімдердің тәжірибесін үйренуге даярлайды.

Шыдамдылықпен білімді меңгерту, педагогикалық такт – мұғалімдердің негізгі сапалық көрсеткіші.

Болашақта жүргізушілер мен механизаторлар даярлаудың сапасын арттыру үшін және оқу процесін жетілдіру үшін ең негізгі мәселе педагогикалық қағидаларды даярлауға тығыз байланысты. Әрбір мұғалім тек қана өз мамандығын біліп қана қоймай, ол өзінің теориялық білімі мен тәрбиені жақсы білуі тиіс. Алдына қойған міндетті жақсы білу үшін педагогика, психология ғылымын білумен бірге, оның жеке педагогикалық тәжірибесі де мол болуы талап етіледі.

Мұғалімнің сөзі сауатты, қысқа әрі логикалық жағынан түсінікті, сөйлеу мәдениеті жоғары, оқу материалдарын жақсы түсініп қана қою емес, мұғалімнің сапалық көрсеткіші де оқушыға үлгі. Мұғалім сөйлеу мәнеріне де ерекше назар аударуы керек. Өз сөзінде ешқандай қателік жіберуге болмайды. Архаизм, диалектизм болмауы жағына назар аудару. Әсіресе, дауыс ырғағына, тез сөйлемуге, оқушылар дұрыс түсініп, орындай алатын дәрежеде болғаны жөн.

Мұғалімнің сөйлеген сөзі қарапайым, түсінікті және эмоционалды, әрі сауатты болуы керек.

Көшеде жүру ережесін оқытудың әдістемесі – пәннің мазмұнына сәйкес келеді. Диалектикалық материалдармен тығыз байланыста негізгі ережелер мұғалімнің басшылығына алынатын дәрежеде болуы тиіс.

2. Көшеде жүру ережелерін оқытудың дидактикалық принциптері.

Дидактикалық принциптің негізгі міндеттері – теориялық оқытудың жағдайына, мұғалімнің сабақты еткізу және ұйымдастыру кезіндегі қолданатын қосымша материалдарына

байланысты. Оған негізінен мына принциптер жатады: оқытудың көрнекілігі, оқушылардың белсенділігін арттыру жолдары, ақылмен қабылдауы, алған білімдерінің беріктілігі, білуі және қабылдауы, оқытудың жүйелілігі және бірізділігі, оқытудың тиянақтылығы, теорияның практикамен байланыстылығы, ғылыми принципі, оқушылардың жеке ерекшелігінің еске алынуы, оқытудың тәрбиелік мазмұны.

Дидактикалық оқыту принципіне – ережені оқыту жатады. Фьорже оқытудың теориялық принциптерін айқындайды. Оқытудың кейбір жақтарын сипаттайды. Мұғалім оқытудың жүйелілігі мен бірізділігін қалыптастырады. Алған білімдерінің тиянақтылығын, оны оқыту кезінде дұрыс пайдалана білуін, белгіліден белгісізге, жеңілден ауырға өтуі, қарапайымнан күрделіге өтуге дағдыландырады.

Көрнекілік принциптері – автокөліктің бөлшектерін оқытуда, автокөлік түрлерін техникалық байқау операциясынан өткізуде, қауіпсіздік және жол ережесін қозғалыс кезінде сақтау бөлімінің және оқушыларға қалыптасқан ғылыми түсініктерге пайдаланылады. Көрнекілік құралдарын мынадай топтарға бөлуге болады.

Арнайы жиналған сцепления – макет даярлағанда, механизмдер мен тежегішке приводтар тартуда, бұрылыс механизмдердің құрылысы мен басқарылу нүктесінде, жарық және дыбыс приборларын, автокөлік моделін жасағанда, қаланың жолдарын және жоспарын, теміржолдың ету ретіне пайдаланылады.

Жалашыл суреттер – автокөліктің жол жүру кезіндегі кездейсоқ жағдайларға, көшеде жүру және қауіпсіздік ережесін сақтауға жасалған көрнекілік прапаттарды бояғанда, транспорттық құралдармен аса қиын климаттық және метеорологиялық жағдайларда планшехтермен бақылауда, контурлық карталар пайдалануда, перфокарта, диапозитив, жол айналасындағы схема, теміржол белгілерінде қолданылады.

Көріністердің негізгі топтарына кино және телевидения жатады. Кино – оқушыларға болған оқиғаны дәл анықтау, байқау динамикасын, жол жүру жағдайында кездескен әр түрлі ситуацияларды және жаяу жүріс кезіндегі кездейсоқ оқиғаларды, қиылыстан өту, транспорттық ортадағы техникалық қызметін нақты көрсетеді.

Көрнекі құралдар пайдалану кезінде методикалық әдістемелерді дұрыс сақтау қажет. Біріншіден, көрнекілікті дұрыс таңдай білу, оны таңдау сабақтың мақсаты мен сабақтың шешіміне сай болуы тиіс. Екіншіден, көрнекілікпен жұмыс істеу кезінде, мұғалім көрнекілікті пайдалану жолдарын, әдістерін, оның ішіндегі аса қажетті, әрі маңызды бөліктерін пайдалану арқылы оқушылардың өз бетінше жұмыс істеу белсенділігін арттыруға мүмкіндік тудырады. Үшіншіден, сабақта

бірнеше көрнекілікті керсету қажет болса, демонстрациялау ретін сақтау, бәрін бірдей ретсіз пайдалануға болмайды. Онда ешбір тиянақты түсінік бермейді.

3. Оқушылардың білім алу процесі кезіндегі белсенділігі мен ұғымдылығы.

Бұл принцип оқушылардың білім мақсатын анықтау жұмысында, оқыған материалдарын ойлау арқылы қабылдауға, алған білімдерін автокөлік жүргізуде және техникалық күтім көрсету кезінде пайдалануға мүмкіндік береді. Бұл мақсаттарға жету үшін оқушы оқыту мақсатын, өзінің таңдаған мамандығын сүйіп, жан-жақты маманданған болуға тырысуы керек.

Оқушының білімді өз бетінше алуға тырысуы, оның оқуға деген белсенділігін арттырады және өз бетінше жұмыс істеуге, практикалық мүмкіндік дағдысын арттыруға, кешеді жүру ережелері бойынша теориялық білімді тереңірек алуға, оны техниканы айдау мен техникалық күтім жасау кезінде қолдана білуге үйретеді.

Бұл принцип білім берудегі формализмді (жалғандықты) негізгі, әрі нақты материалдарда оқуға мүмкіндік береді.

Оқушылар жол жүру ережесін ездері ерікті әрі нақтылы меңгеруі немесе қандай да болмасын механизм құрылысын меңгеруде, өзінің білімін ұқыпты және тыңғылықты түрде түсіндіріп, айтуы тиіс.

Оқушылар арасында көшеде жүру ережесінен жарыс ұйымдастыру – оқушылардың белсенділігін арттырудың бірде-бір жолы. Бұл мақсат автокөлік орындары белгіленген жерлерде өткізілсе, онда пайдалану кезіндегі техникалық кемшіліктерді анықтауға, қалпына келтіруге, жолда жүру ережесін орындауға мүмкіндік береді.

Жарыс ұйымдастыруда мақсаттың орындалуы, өзінің атқарған ісіне деген моральдық сезімі мен оны атқарудағы жолдастарына деген сенімділігін нығайта түседі. Оқушылардың белсенділігін және жауапкершілігін, пәнаралық қабілеттілік және пәнаралық байланыс арттыра түседі.

4. Білімді меңгерудің сапалығы, меңгеру және қабілет.

Оқушылар жол жүру ережелерін оқығанда – болашақта меңгеретін кәсіпкерлігінің білім, білік дағдыларын меңгереді. Бүкіл оқыту процесі кезінде оқытушы шебер міндетті түрде берілетін білім мен білік дағдыларын, қабілетінің терең болуын, оның оқушылардың санасында ұзақ жылдарға негізгі білім ретінде қалыптастырғаны жөн. Сабақты бекіту, қайталау және көрнекі құралдарды пайдалану кезінде, жол жүру ережесіне байланысты жаттығуларды көбірек пайдаланса маңызды болар еді.

Берілген білімнің тиянақтылығы өткен материалды қайталауға да байланысты. Алайда өткен материалды қайталау кезінде қосымша жаңалықтар енуі де мүмкін. Кешеді жүру ережесін

оқыту курсына: «Қозғалысты тоқтату», «Жол белгілері», «Өтетін орынды белгілеу», «Бағдарламалық белгісі және реттеушісі», «Қиылысатын жерден және теміржол қиылысынан өту», «Транспорт ортасындағы құралдар және техникалық талаптар жағдайы», «Адамдарды тасу және жүк» секілді тақырыптарды – бүкіл курсты оқыту кезінде қайталап отырған жөн.

Оқушылар сапасын бақылаудың негізі – өзінің жолдастарының жауабын талдай білуі. Білімнің негізділігін еңбек барысында әр түрлі арнайы жаттығуларды орындауынан, техникалық күтім кезіндегі бағдарламаны және автотранспортты жүргізу шеберлігінен байқауға болады.

Білімнің тағы бір тереңдігі – берілген, естіген сұрақтарға жауап беруі, әр түрлі тақырыпта жазылған мақалаларды есте ұстауы. Бақылау жұмыстарын орындау кезіндегі автотранспорт бөлшектерін, машиналардың реттеу түрлерінің жолдарын білу.

Механикалық жолмен оқып үйрету кезінде пайдаланған, көрген әр түрлі инструменттердің, приборлардың, детальдар мен терминдердің аттарын айту. Айтылған сөздің мағынасын түсіндіру кезінде логикалық ойлау мен белгілі нәрселердің ұқсастығы. Оқушылардың механикалық жолмен қабылдауына қарағанда, ойдағы сақталған материалды қабылдауы әлдеқайда аз уақыт жұмсайтын болады.

II. «Жолда қозғалу ережелері» пәнін оқытудың әдістемесі.

1. Сабақтың әдістемелік талдауы.

Жолда жүру ережесін теориялық негізде оқыту 80 сағаттық мерзімге арналып, әзірленген.

Әдістемелік талдау – әрбір тақырып бойынша қысқаша сабақтың негізінде берілген. Ол тақырып – оқу материалдарының ерекшелігіне, қиындылығына, түсінуі қиын сұрақтардың және онда жіберілістің күнделікті қажеттіліктерді түзету, оны іске асыру әдістері жөнінде түсініктеме береді.

Кең көлемде берілген оқу материалы мұғалімнің оны түсіндіру кезіндегі, оқыту процесін ұйымдастыру кезінде оқушылардың ойлау қабілетін дамытуға терең және материалды тиянақты меңгеруін ескереді.

Жолда жүру ережелерін оқыту кезінде курстың жүйелі түрде өтілуін, оған қажетті жаттығуды жүйелі түрде жүргізу, барлық сұрақтарды мүмкіндігінше толық қамту, ол уақыт елшемінен және материалды неғұрлым ұғымды және пайдалы болуын ескеру керек.

1-тапсырма. Әрбір тақырып белгіленген уақыт бойынша барлық сыныпқа бірдей беріледі. Мақсат – материалды меңгеру, оны қаншалықты түсінгенін жаңа материалдан кейін қайталау. Осыдан кейін әрбір балаға жеке-жеке тапсырма беріледі. Мұғалім алдын ала орындайтын сұрақтардың бірнеше вариантын даярлап алулары қажет.

Жаттығуларды ауыстырып отыру – оқушылардың қызығушылығын арттырады, қажетті материалды толық меңгеруге мүмкіндік береді. Ол үшін оқушының білімін көтеру, жетілдіру, жолда жүру жөніндегі алған білімін пайдаланады.

2. Кіріспе сабағын оқу.

Қазіргі кезде Қазақстанда нарықтық экономиканың жүзеге асырылуы, жерді жеке меншікке беру, техниканың жаңа жетістіктерін өндірісте, ауыл шаруашылығында пайдалану кезінде жолда жүру ережесін білу – басты міндет. Оның басты себебі, күнделікті көшеде бақыланып, көрініп жүргеніндей, кез келген жұмыс техника көмегімен орындалатынын қатаң ескерсек, сол жұмыстарды (ауыл шаруашылығында, жеке шаруада, фермерлікте, қожалықта) орындауда көптеген жол көлік оқиғаларына, техника апатына, әр түрлі өртке ұласып жатады. Соның нәтижесінде бірнеше мыңдаған, миллиондаған қаржы шығындалады. Сол үшін оқулықтың мақсаты – шаруа қожалығын ұйымдастырудың технологиясы болғандықтан, соған сәйкес жолда жүру әдістерінің бірнеше түрлері жөнінде түсінік берілді.

Кіріспе сабағының тақырыбы мынадай тақырыптарды қамтиды:

*Оқыту курсының мақсаты, оқу бағдарламасының мазмұны, сабақты оқыту режимі;

*Автокөлік мүліктерінің жүргізушісінің мамандандырылған сипаттамасы, оның жол жүру ережесіне қатынасы;

*Сабақты сыныпта және үйде ұйымдастыру, үй тапсырмасын дұрыс орындауға қойылатын талаптардың орындалуы және жаттығулардың жүргізілуі;

*Конспект жазудың әдісі – жол жүру ережесі жөнінде курстың талаптары және оның орындалуы, оқушыларға оқуды дұрыс ұйымдастырудағы талаптардың орындалуы;

*Оқушыларға жол жүру ережелерінің түрлері туралы түсінік, автокөлік оқиғалары, оны болдырмауда жүргізушінің міндеті.

1-сабақ

Сабақтың мақсаты: оқушыларға көшеде жүру ережелерінің оқулықта берілген тақырыптық жоспарлары бағдарламасының мазмұны мен жол туралы ашық өсуіндегі автокөліктің даму дәрежесі және жүргізушінің жол жүрісін реттеудегі міндеттері мен МАИ қызметкерлері, кеше қозғалысын реттеушілердің міндеттері, автотранспорттың қозғалыс кезіндегі қоғамдық орындардың міндеттерін түсіндіру.

Көрнекілігі: автокөліктің есуі мен жол құрылысының дамуы жөніндегі Қазақстан Республикасындағы әр түрлі плакаттар, МАИ басқару схемасы, жол апаты жөніндегі фотокөрме.

Сабақты өткізудің әдістемелік көрсеткіші: алғашқы ұйымдастыру сабағын лекция ретінде оқытуға болады. Мұғалім сабақтың мақсатын, мазмұнын ашады, оқушыларға қазіргі кездегі

техниканың жылдам дәрежеде дамығаны жөнінде түсініктеме береді. Сабақ барысында арнайы даярланған схемалар мен плакаттарды пайдаланады. Үйге берілетін тапсырма – оқушылардың өз беттерінше оқитын материалдарына негізделіп беріледі. Берілетін, айтылатын материалдардың көлемін мұғалім анықтайды.

Кіріспе сабақтың негізгі мақсаты, жолда жүру ережесінің маңызы, оны оқушылардың санасына жете жеткізу, автокөліктерді ешбір жол апатынсыз жүргізу, үнемі жол жүру ережесін қатаң сақтау – жүргізушінің басты міндеті екенін қатаң ескертеді.

Мұғалім көшеде жүру ережесіне арналған сабақта – оқушылардың осы пәнді оқуға деген қызығушылығын арттырып, оған қатынасы бар аралас пәндердің мазмұнын түсіндіреді, білім негізін теориялық оқу кезінде толық меңгергеніне назар аударады. Теориялық білімді практикада пайдалана білу әдістеріне де ерекше түсінік береді. Оқушыларға көрнекі оқу құралдарын қалай пайдаланатынын, конспект жазу материалын қалай әзірлейтіні туралы түсінік береді.

Тақырыпты түсіндіруді – автокөліктің даму тарихынан, ауыр жүк машиналарының түрлері мен ез бетінше жүретін ауыл шаруашылық техникасы мен автомобиль жолдарының құрылысымен байланысты таблица, диаграмма, кернекіліктерді пайдалану әдістерінен бастайды.

Мұғалім автокөлік түрлерінің өсуі және жол құрылысының дамуы туралы, автокөлік және жол қозғалысы жөніндегі есептерді айтып, одан сақтану жолдарын ескертеді. Бұған көбіне А.И. Буларова және Т.Н. Крулеваның «Жол транспортының кездейсоқ жағдайларға ескертіп» М. Дослаф 1918. кітаптарындағы арнайы берілген автомобиль және трактор, жер түзгіш, жүк көтергіш машиналары және басқа да транспорт құралдары туралы жазбаларын пайдалану керек.

Мұғалім бірінші сабақты өту арқылы оқушылармен өзара байланыс жасайды, сабақтың болашақтағы жақсы жақтары жөнінде нақты байланыс орнатады. Ол болашақтағы педагогикалық байланыстың негізі болады.

Жол қатынасы байланыстарына ерекше назар аудару керек, өйткені барлық кездейсоқ жағдайлар осы жол қатынасы арқылы болатынын ерекше түсіндіру керек.

Осындай кездейсоқ жағдайларға қысқаша түсініктемелер беріліп, ондағы автокөлік қатынастарын, теміржол бойына кездескен жағымсыз жағдайларды көрсеткен дұрыс.

Жол қатынасында кездескен жолдың нашарлығы, техникалық ақаулардың көп болуы, жүк, басқарудың дұрыс болмауы, жолды жаяу және велосипедпен кесіп өту – көліктердің бір-біріне соғылуына, бүлінуіне әкеліп соғады. Транспорт үстіндегі адамдардың құлауы, сол сияқты транспорттан шығар кезде адамдардың ережені

сақтамай өтіп кетуі де зиянды. Трамвай жолдарынан өту, механикалық қозғалыстағы, қарапайым техниканың қозғалысы кезіндегі ережелердің бұзылуы да өте қауіпті.

Қазақстан Республикасының армиясына байланысты зақымдардың мынадай түрлерін ажыратуға болады:

- қатынастарда адамдардың елімі, техникалық қарауы;

- жол апаты – адамдардың күрделі дене жарақаттарын алуы, автокөліктердің көп бөлшектері жарамсыз болуы, қайтадан қалпына келтіру мүмкіндігі;

- сыныптар – егер автокөлік бүлінсе, оны қайта қалпына келтіру;

- кездейсоқ жағдай – кездейсоқ жағдайдың басқарушысының (айдаушысының) кінәлі емес болған жағдайлары.

Қауіпсіздік жағдайдың болуы бұдан бөлек кептеген жағдайларда да кездеседі. Автокөлік жүргізушілер, жол жөндеушілер, құм тасушылар, т.б. жұмысшылардың барлығы да қауіпсіздік жұмыстарын атқарады. Бірақ, негізгі шешуші адам, техника қауіпсіздігін сақтайтын адам – жүргізуші.

Жүргізушінің теориялық білімінің жетіспеушілігі мына төмендегіше: езі білгермендік (бірақ ешнәрсе білмейді), жауапсыздық (аңдау, алақеш), ұйымсыздық, тәртіпсіздік, денсаулығының нашарлығы (қабылдау, жауап берудегі әрекетінің нашарлығы, шаршауы, басқарып отырған техниканың ақауы, т.б.).

Статистикалық есептің дәлелдеуі бойынша осындай жағдайлардың кездесуі – ең алдымен жүріс жылдамдығын арттыру, ара қашықтықты сақтамау, озу сызығына жазуды дұрыс білмеу, адамдарды отырғызу кезінде арнайы орындарға дұрыс кірмеу, дұрыс шықпау, қауіпсіздік ережесін сақтамау, басып озуды дұрыс жасамау, жол бойында дыбыс сигналдарын дұрыс бермеу, тоқтамайтын орынға тоқтау, кесіп өтетін жолдардағы сақтандыру белгілерін (адам, мектеп, база, т.б.) сақтамау, кешеді қойылған бағдаршамдардың, жарық сигналдарын дұрыс пайдаланбау, жол бойындағы сақтандыру белгілерін сақтамау, қарсы келе жатқан машина жарығын өшірмеу, автокөлікте адам тасудағы кемшіліктерден (нормадан кеп алу, техниканың қозғалысының дұрыс болмауы, адамдардың кеп болуы, т.б.) болады.

Автокөліктерде ақаулардың болуы – кездейсоқ жағдайлардың болуының негізгі көрсеткіші, сондықтан мұғалім оқушыға осындай міндеттерді атқаратын іс-қағаздарының толық болуы, ондай іс-қағаздары толық болмаса, жүргізушінің автомашинаны немесе автотранспорт құралдарын жүргізуге рұқсат етілмейтініне қарау керек.

Практикада кездесіп жүргеніндей, жол-транспорт қозғалысы кезінде жаңа үйренушілер де, көп жылдық тәжірибесі бар адамдар да әр түрлі жағдайларға ұшырасады. Автотранспорт және

жолдағы әр түрлі қозғалыс кезінде аялдамаға жоғары жылдамдықпен тоқтау көп кездеседі.

Егер жүргізуші осындай жағымсыз әрекет немесе қоқан-лоққы жасаса, сол жерде бүкіл жол картасы мен жолда жүру ережесі мүлде бұзылады. Содан барып әр түрлі қайғылы жағдайға ұшырайды.

Ең бастысы қазіргі кезде кездесетін (куәлікті оқымай, сатып алғандар) теориялық білімнің жеткіліксіздігі – кездейсоқ оқиғаның негізгі куәсі. Ол техниканың басқару тетігін тек механикалық әдіспен ғана үйреніп алған, кілт бұраудан, әр түрлі жылдамдыққа салудан, жарық жағудан басқа ешнәрсе білмейді, тек айдауға құмар. Осы құмарлық оны кейде өлім жағдайына жетелейді. Сондықтан, жаңадан машина айдауды үйренушіге қойылатын талап: қозғалыс жүрісін реттей білу, басып озу немесе тоқтау, бұрылу кезінде өте сақ болу, көру, бұрылу сигналдарын дұрыс әрі тез мерзімде беру.

Жол жүру кезінде көптеген күтпеген жағдайлар кездеседі.

Кейде жол жасауда және жасаған соң да, жүруге қолайсыз жағдайлар (жылдам майысып, тез бұзылуы, құлауы, т.б.) машина жүрісіне кедергі келтіреді. Жүргізуші жолдарын алдын ала ойластыруы керек. Мұндайда басқарушы (шофер) үшін батырлық емес ұқыптылық керек. Ең қауіптісі – автокөлікті арақ ішіп жүргізу. Соның салдарынан өмірге қауіп төнеді, ажалсыз өлімге ұшырайды.

Осындай маңызды еңгімелерді айта келе, кейбір талаптарды орындаудағы жаяу жүрушілерге назар аудару.

Жаяу қозғалушылар жолдың қиылысынан өтетін жерде арнайы жазылған «Жаяу адам өтуге болмайды» - деген белгі болса да, асығыс үстінде тез өтіп кетуге тырысады. Соның салдарынан қозғалыста келе жатқан автокөлікті және жүргізушілерді әр түрлі жағдайларға ұшыратады. Ондайлар қазір өте көп. Оның көбі ішіп алған маскүнем адамдар. Біздегі заң бойынша ондай жағдайда сол адамдар заң алдында жауап беруге міндетті, әрі заң талаптарымен жазалануы тиіс.

Осындай кездейсоқ жағдайлардың болу себебінің бір жағын, автокөліктің техникалық жағынан ақауының көптігінен екенін (тежегіштің ұстамауы, басқару рөліндегі ақау, жарық жүйелерінің толық жанбауы, техникалық күтімнің жоқтығы) оқушыларға ерекше үйрету қажет.

Осындай жағымсыз жағдайлардың күндік, апталық, айлық диаграммасын жасасақ, оның күннен-күнге арта беретіні жасырын емес. Жағымсыз оқиғаның көбі өмірдің өзі дәлелдейтіндей әрбір тәуліктің 16-дан 20 сағат арасында өте жиі кездеседі. Оның басты себебі: ол кезде қозғалыс көп. Адамдар жұмыстан қайтады, қараңғы түседі. Күніне 7 сағат жұмыс істесе, оның 1/3 бөлігіндегі кездейсоқ жағдайлар осы мерзімде болады. Ал күніне 12 сағат не одан да көп уақыт жұмыс істеген адамдар шығыны 1,5 есе көп болады.

ҚР-ның Президенті Н.Назарбаевтың жеке қаулысы бойынша жол ережесінің бұзылуы, жол апатының көбеюі шет елдерден әкелінген «оң жақты» рөлді басқару машиналарынан екені практика жүзінде толық анықталған соң, 2006 жылдың желтоқсан айында ондай машинаны Қазақстан территориясына кіргізбеу жөнінде нақты тапсырма берді. Сол сияқты шет елден бұрын алынған «оң жақты» рөлді басқару машиналарын тек 2010 жылға дейін ғана пайдалануды бекітті.

Оқымай сатып алған куәліктерді пайдаланғаны, машинаны арақ ішіп айдағаны үшін бұрынғыдай ақшалай айып салуды тоқтатып, оларға бірінші рет жасаса 3 жылға дейін, екінші рет қайталанса 6 жыл, егер үшінші рет қайталанса, мүлде машина айдауға болмайтыны жөнінде шешім қабылдады.

Бұл қазіргі заманда бұрынғыдай (ақшасы көп, маскүнемдер үшін аса пайдалы шешім болды) ақшаға сатылуға тиым салынды. Оқушыларға осындай нақты шараларды орындауға ерекше назар аударту керек.

III. Көшеде жүру ережесі жөнінде оқушыларға білім берудің жүйелігі және бірізділігі.

Білім беруді ұйымдастырудың жүйелігі мен бірізділік принципі – жолда жүру ережесін оқытқанда логикалық жағынан тәртіпті, білім мен білікті бір уақытта қалыптастыру, оны практикада қолдана білу. Бұл принцип – жаңа материалды оқыту кезінде алдыңғы оқыған материалды тереңірек ұғынудың жалғасы болуға тиіс. Сондықтан да, мұғалім немесе шебер жаңа материалды өтуден, оқытудан бұрын, өткен материалды оқушылардың қалай меңгергенін тексеріп, ол материалды толық білгенін анықтау керек, олардың алдыңғы өткен материалдан ешқандай кемшілігі болмауы керек.

Жүйелі түрде оқытылған пәндер арасындағы байланыс – негізгі құрал.

Жол жүру ережесі курсы оқығандардың өзара байланыста қойылатын сұрақтарды шешуі мұғалім мен шеберге байланысты.

Жүргізушілер мен механизаторлар даярлау кезінде оқылатын пәндер басқа пәндермен тығыз байланыста («Транспорт құралдарының техникалық қызметі және құрылысы», «Қауіпсіздік қозғалыстың негіздері») мұндай бірізділік және келісім басқа қосымша оқулықтарға пәнаралық байланыстарды жетілдіруге (әрбір бөлім бойынша), оқушыларды өз еріктерімен білімді терең меңгеруге, материалды кеңірек ойлауға, олардың болашақта осы сабақты оқуға деген қызығушылықтарын арттырады.

Оқытудың қол жетерлігі. Бұл принцип оқушылардың жас ерекшелігіне және даму қабілетіне байланысты. Ондай оқу түрлері оқушының ақыл-ойының дамуына және танымдық қасиетінің жетілуіне онша әсер ете бермейді. Оқу кезіндегі қиындық пайдалы. Жол жүру ережесі жөніндегі жаттығулар мен есептер, оқу процесіндегі жолда жүру ережесі – автотранспорттарды меңгерудегі ақыл-ой және физикалық қабілеттерін

арттыра түседі. Осындай істердің нәтижесі – оқушылардың оқу материалдарды тереңірек меңгеруіне мүмкіндік туғызады.

1. Оқытудың теориялық және практикалық байланысы. Бұл принцип – ғылыми педагогикалық және психологиялық ғылым негіздерінің бірі. Жолда жүру ережесін үйрену курсы оқу, оқытудың практикалық мүмкіндігі еңбек арқылы орындалады. Бұл принцип көбіне теориялық білімді әр түрлі жаттығулар мен есептерді шешуде автомобильді жүргізу және жергілікті МАИ алдында тәжірибеден (байқаудан) өту кезінде қолданылады. Осы принципті басшылыққа алу кезінде негізгі ескеретін жағдай – оқу материалының практика негізінде пайдалана білу көзқарасы.

Өндірістік оқу - оқушылардың практикалық білімді меңгеру кезіндегі ең жауапты жұмысы. Олар алған негізгі теориялық білімдерін еңбектегі еңбек дағдысын қалыптастыруға пайдалану болып табылады. Сондықтан, жол жүру ережесін оқытатын мұғалім материалды түсіндіру кезінде міндетті және тұрақты түрде иллюстрациялық материалды, оны өмірде пайдалану жолдары жөнінде әр түрлі есептерді, автотранспорт негіздерін меңгеруді макеттен, оны көрсету мүмкіндігін практикалық негізде пайдалана білу керек.

Берілген білімнің теориялық негізін практикалық істе пайдалану кезінде мұғалім мен шебер (инструктор) бір-бірінің сабағына қатынасу, әдіс алмастыру, оны бірігіп кестелеу ісіне ерекше мән беру, жол жүру ережесін оқыту, үйрету кезінде мұндай істерге дұрыс баға бермеу, пәнаралық байланысты жоққа шығару – автокөлік жүргізушілерінің сапасын төмендетеді.

Ғылымилық принцип – ғылым мен техникалық дамуы, жолда жүру ережелері мен транспорт қозғалысын дамыту мен жетілдіруге, оқушыларға берілетін білім дәрежесін кетеруге, жүргізушілерге міндетті түрде меңгеруге қажетті жоғарғы оқу орындары мен практикалық мүмкіндіктерді игеру кезінде талап етіледі. Ғылыми білімді меңгеру арқылы оқушылардың дүниетанымдық көзқарасы, болашаққа сенімділігі, ақыл-ой кеңістігі өседі. Мұғалім, шебер тұрақты түрде ғылым саласындағы жаңалықтармен жүйелі түрде танысуға, білуге өзінің осы саладағы білімін көтеріп отыруға міндетті.

2. Жүргізушілер мен механизаторлар даярлау кезінде оқылатын ғылыми материал – ғылыми көзқарасқа ие.

Ең алдымен мұғалімнен, шеберден талап етілетіні – оқушылардың жеке білімінің ерекшелігі. Әрбір топқа қолданылатын шара, ең алғашқы күннен жасақталады.

Әрбір жеке қарым-қатынастық жүзеге асырылу принципі – мұғалімдерден үлкен психологиялық мәдениетті, оқушыларды бақылау қабілетін, оларға қойылатын сындық көзқарасты және оған берілетін бағасын қайта қарауды талап етеді.

Адамдарды жағымды және жағымсыз әрекеттеріне қарсы бөлуге болмайды (қозғалысы, өзін-өзі ұстауы, әлсіздігі, т.б.). Керісінше оның жеке ерекшелігін біліп алып, мұғалім, шебер оның кемшілігін түзету жолдарын іздестіру керек. Сабақ кезінде әрбір оқушының ерекшелігін жете анықтау өте қиын. Бірақ, оның кейбір кемшілігін мұғалім біле тұра, шара қолданбау жағымсыз әрекет.

Мұғалім әрбір оқушының білімін практикада қолдана білуге, өз бетінше ойлануға, оған әрекет жасауға, пайдалы (өнімді) жұмыс ұйымдастыруға, жаттығуларды және есептерді орындауға назар аударуға тиісті.

3. Оқытудың тәрбиелік мәні. Оқыту мен тәрбие процесі ұйымдасқан бір орталықта болады. Оны біріктірудегі басты мақсат – барлық жағынан жетілген тұлғаны тәрбиелеу әрі қазіргі қоғамның негізгі, белсенді мүшесі болу. Осы принцип жүргізуші кадрлар даярлау кезінде ең негізгі қағида болып табылады. Ол принцип әрбір мұғалімнен, шеберден техникалық білімді жоғары тәрбиелік мәнде білуді талап етеді. Оқушыларды қазіргі әлеуметтік, саяси-экономикалық білім алу негізінде қалыптастыруға, өз Отанына деген сүйіспеншілік рухында, өз халқын сүйуге, Отанын қорғауға даярлыққа тәрбиелеу керек.

Тәрбиелік маңызы – жүргізушілер мен механизаторларды оқыту кезінде қалыптасуы тиіс. Оқу еңбегі – интеллектуалды (ойдың мүдделері) және физикалық жағынан әрбір оқушыдан ұйымшылдық, тәртіптілік, табандылықты қажет етеді.

Оқушыға қойылатын талап – белгіленген күн режимі талабының сақталуы, табандылық, қандай қиындық болса да, оны жеңе білуі, бастаған істі соңына дейін орындауы, жауапкершілік, ұқыптылық, шыдамдылық, дұрыстылық. Тәрбиелік мазмұн ең әуелі мұғалім мен шебердің жеке іс-әрекетіне, тәрбиесіне, біліміне байланысты.

4. Сабақ өткізуге даярлық. Жол жүру ережесін сақтау кезінде жүргізілетін теориялық білім мұғалімнен терең және тұрақты түрде сабаққа даярлануды талап етеді.

ҚР-да өмір сүретін әр ұлт өкілдерінің балаларының Отан алдындағы жауапкершілігі жоғары. Бұл ақылдылық олардың өмір жолдарын дұрыс таңдап алуды меңзейді, мамандықты дұрыс таңдауға да мүмкіндік береді.

Жол жүру ережесін сақтауда жүргізуші физикалық және психологиялық сапа жағынан бірінші болуы керек, өйткені ол ең бірінші болып көше қозғалысы жөнінде жауап береді.

Оқушыларды оқыту мен тәрбие беруде мұғалім оларды Отан қорғау рухында, Отанға нағыз берілген патриот етіп тәрбиелеуі тиіс. Бұл қасиет Қазақстан азаматының әрқайсысына да тән.

Осындай сапалы қатынастарды қалыптастыру – мұғалімнің теориялық білімді жүйелі түрде беруі, білімді және әр түрлі заңдар мен заңдылықтарды түсінуді, қоғамдық өмірдегі өскен, жетілген

заңдылықтарды білуі мен біздің қоғамның саяси бірлігі, өкіметтің басшылығын білуге негізделеді.

Педагогикалық білім көтерудің негізгі әдісі – озат мұғалімдердің іс тәжірибесін сабаққа қатынасу барысында таныстыру, ашық сабақтар ұйымдастыру, мәжілістеріне, жиналыстарына қатынастыру, методикалық әдістерді өз беттерінше оқып үйренуге кеңес беру.

Мұғалім кезекті сабаққа дағдыланар алдында алдымен сабаққа керекті материалдарды, оның ішінде көрнекі құралдарды қарастырады.

Жол жүру ережесін үйрететін мұғалімдерге ең алдымен мынадай стратегияларды қосу керек: оқу уақытына даярлық, оқыту темасына даярлық, сабаққа даярлану.

Оқу периодына дайындалу кезіндегі міндеті – мектеп бағдарламасының жан-жақтылы сипаттамасы, оқу бағдарламасының мазмұны, оның жеке-жеке тематикалық жоспары, әрбір тақырыпты өткізудің мәтіні, жобасы.

Әрбір жол ережесін оқитын топтарға жеке-жеке жоспар жасау.

Оқу көрнекі құралдардың санын, балын анықтау, оның кемістігін толықтыруды анықтау, оқу қабілетіне ескерту.

Мұғалімнің әрбір кезекті сабағына даярлануда тақырыптан күтетіні:

- оқу материалының көлемін анықтау, оның негізгілерін таңдап алу;

- оқылатын материалдың өткен сабақпен байланысы, бірізділік жалғасы;

- Оқу-тәрбие міндетінің есепті тақырыптары:

- әрбір материалды тақырып бойынша жеке сабақтарға бөлу;

- оқу-материалдың базасын әрбір тақырыпты өту кезіндегі жеке тақырыптарға бөлу;

Мұғалім осындай ірілі-ұсақты бөлшектерді, бөлімдерді бөліп, әрбір сабақты өтудің жолдарын алдын ала ойластыруы керек:

- сабақ өткізу барысында және қайталау кезінде сұрақтарды алдын ала даярлап алу, оны міндетті түрде қою.

Сабаққа даярлану – мұғалімнің ең негізгі жұмыстарының бірі. Ол ең алдымен өткен сабақтың материалын талдаудан бастайды, кемшіліктерді анықтайды. Егер өткен сабақта материалдарды оқушылар толық меңгермесе, мұғалім қосымша жаттығу береді, ол әдеттегі сабақтағыдай орындалады. Мұғалім сабақ жоспарын жазар алдында барлық тақырыптарға талдау жасайды. Тақырыпты белгілі бір жүйеге келтіреді. Оқыту әдістемесін қарайды, көшеде жүру ережелеріне арналған арнайы шығарған материалдарды, қосымша әдебиеттерді қарастырады.

Көшеде жүру ережесі бойынша әрбір сабаққа жоспар-конспект жазу талап етіледі. Оған арнайы жазу формасы беріледі.

5. Оқу кабинеттері мен қозғалыс көліктерінің орнын сабаққа даярлау.

Оқу кабинеті жолда жүру ережелерін оқытатын орынның нағыз орталығы болуға тиісті. Жалпы жер көлемі 50 шаршы метр жерге орналастырылады. Оған керегіне қарай оқушылар отыратын стол және орындық кем дегенде 35 оқушыға арналады. Ал мұғалім үшін жол жүру ережесіне арналған арнаулы стол жабдықталады. Ол столға қосымша арнайы үлкен тақта, магнитті тақта, әр түрлі макеттер қойылатын орын, жол белгілерін көрсететін белгілер, жол қозғалысын реттеуші құралдар, т.б. қойылады.

Оқу кабинеттерінде жол жүру ережесі міндетті түрде болуы керек. Онда жүргізушінің уақытша реакциясын байқайтын аспаптар, бағдаршамның электрлендірілген моделі, жол белгілерінің комплектісі, жол жүру ережелерінің плакаттары, әр түрлі кесіндідегі стенді, макеттер, т.б. Олардың бәрі транспорттың қозғалыстарының түрлерін көрсетуге арналған болуы тиіс.

Оқу кабинеттерінде бұлардан бөлек көрнекі құралдарын сақтайтын орындар, видеофильм, диафильмдер, ПДД жиынтықтары, т.б. болуы керек. Кабинетке қойылған әрбір столға ыңғайлап көтеріп, түсірілетін бекіткіштер орнатылғаны дұрыс. Кабинетке киноқондырғы орнатылады. Одан жол жүру ережесіне арналған киноленталар көрсетіледі.

Оқу қозғалыс заттарына, жолда жүруге үйретуге арналған құралдар – тек қана дұрыс істейтін дәрежеде, техникалық жағынан дұрыс болғанда ғана комплектілі түрде пайдаланылады. Әрбір автокөлік сабақ басталар алдына дейін барлық бақылаудан өтуі керек. Кез келген кішкентай ғана қателіктен немесе дұрыс комплекті жасалмағандықтан, машина айдауға рұқсат етілмейді.

6. Білімдерін тексеру, бақылау (білім және білік).

Оқушылардың білімін, білік дағдыларын тексеру – оқу процесі кезінде жол жүру ережесін білудің бір элементі. Тексеру, қайталау, бекіту – сынақ немесе емтихан кезінде жүргізіледі.

Күнделікті есеп – оқу процесінің күнделікті жұмысы кезінде оқушылар сабақта болған кезде жүргізіледі. Бұл әдіс – жол жүру ережесін білуді тексерудің негізгісі. Мұғалім сабақ барысында айтқан материалдарын қалай түсінгенін бақылайды.

Күнделікті есептің мақсаты - әрбір оқушы мен топтың күнделікті берілген білімді қаншалықты меңгергендігін білу арқылы оларға сабақ оқытудың пайдалы, әсерлі жақтарын анықтау. Әрбір журналға қойылған баға – тек есеп жүргізу үшін ғана емес, топ оқушыларының білім дәрежесінің қаншалықты және қалай берілгенін анықтауға мүмкіндік береді.

Дұрыс қойылған баға – оқушыларға берілетін алғашқы көмек, ол мұғалім тарапынан да оқушылар білімнің көтеруге көмек болады. Білім бағасы оқушының өткен материалды қаншалықты білімділікпен меңгергенін, алған білімдерін транспорт жүргізгенде практикалық негізде қаншалықты қолданғанын байқатады. Тұрақты білім

– оқушы алған білімін ұзақ уақыт, әрі санасында терең сақтаған кезде ғана жүзеге асырылады.

Әр түрлі мезгілдегі есеп – бұл жолда жүру ережелерінің әрбір тақырыбын және жеке бөлімін өткен кезде жүргізіледі. Көптеген мұғалімдер оқушылар білімін әр түрлі мезгілдерде емес, әрбір тақырып немесе бөлімді оқып біткен соң жүргізеді. Оқушы қанағаттанғысыз бағаланса, сол алған тақырыпқа қосымша материалдар алып оқып, алған бағаларын қайта түзетуі керек. Оқушылар әрбір тақырып өткен сайын оны тереңірек меңгеруге көбірек даярланып, оны жақсы білуі керек.

Қорытынды тексеру – курс аяқталған мерзімде жүргізіледі. Бұл тексеріс оқушылардың тақырып және курс бойынша алған білімдерін, білік дағдыларын анықтайды.

Жол жүру ережесі курсы аяқталған соң, оқу орындарында сынақ алынады. Бітіру және жан-жақты білім емтиханы, мемлекеттік білімді тексеру үшін арнайы МАИ мамандандырылған комиссия құрылады. Оған жол жүру ережесін терең меңгерген мұғалімдер қатыстырылады.

Сондықтан, оқушыларды сынаққа, емтиханға даярлап, оқу мерзімінің барлық уақытында жүйелі түрде, жоспарлы түрде жүргізілуі тиіс. Сонда ғана қысқа мерзімде емтихан тапсыруда көп дайындықты қажет ететін, қиналатын уақыт азаяды.

Сынақ пен емтиханды оқушы өздерінің алған білімдерінің негізінде, оған берілген уақыт ішінде әрбір сұраққа дұрыс, әрі дәл жауап бере отырып тапсырады. Оған берілген сұраққа жауап беруге, ойлануға 15 минутқа дейін уақыт беріледі.

Оқушылардың алған білімдері – балл бойынша есептеледі. Ол алынған балл оқушының жыл бойғы алған білімінің қаншалықты деңгейде екенін байқатады және оқу сыныбын көрсетеді. Баға – оқытудың тәрбиелік мәнін айқындайды.

Автокөлікті жүргізу кезіндегі талап – білім алудың бағасы төрттік балл негізінде бағаланады.

Ерекше қойылатын талап – машина жүргізу кезіндегі кешеді жүру ережесіне ерекше бақылау жасау, кешеді жүру ережесін дұрыс білмеуден үлкен қауіпке ұрынуы мүмкін.

Мысалы, оқушылар көшедегі жарық түстерін жақсы ажырата алмайды (тоқта сигналы, жарық көрсету бағасы, гаваритті оттар, т.б.), автокөлікті

сигналдар (дыбыстар) одан бөлек жарық шағысуы, автопоездарды ажырату сигналы, дыбыс сигналдарын да ажырата алмайды, арақашықтық қозғалысын байқамайды, білмейді, басып озып кететін қашықтықты ескермейді, үнемі байқаусыздық көп болады, тез шешім қабылдайды (рычақты тез жібереді, қол тежегішін қоспайды, босатпайды, т.б.).

Баға – әділ болуы керек. Оқушының жеке тәртібінің бағаның төмендеуіне ешбір қатысы жоқ. Баға – әрқашан тәрбиелік мәнге ие, ол қоғамдық ой туғызатын, үлерімге қойылатын негізгі талап.

7. Автокөлік жүргізушілерге берілетін куәлік тәртібі.

Мемлекеттік МАИ мемлекеттік емтихан алу жөніндегі куәлік алуға двигатель көлемі – 49,8 м куб, троллейбус, трамвай жүргізушілерге 18-ге жеткенде, денсаулығы жөнінде медициналық куәлік болған жағдайда ғана беріледі. Ал автокөлік, трамвай жүргізушілерге арналған оқу орындарын бітіргені жөніндегі куәлік МАИ керсеткен кезде ғана рұқсат етіледі.

Қазіргі кезде тапсыратын емтиханда бағдарлама талабы бойынша әр түрлі әдістерді қолданады (арнайы техникалық аппарат, ауызша жауап, ТЭС, автомат құралдар, т.б.).

Автокөлік жүргізуші – 10 сұраққа жауап береді. Сұрақтар бағдарлама талабына сәйкес келеді. Үйренуші – автомашина, мотоцикл айдауға арналған 8 сұраққа жауап береді.

Емтихан тапсырушы барлық сұрақтарға 15 минут ішінде жауап беруі тиіс, мүмкіндік болмаған жерде емтихан ауызша да алынады. Ол кезде емтиханға 10 минут уақыт беріледі. Көшеде жүру тәртібі (қиылыс, бұрылма, барлық қозғалыстың мүмкіндігіне қарай, реттеушінің қозғалыс қимылына қарай) немесе әр түрлі макеттерді пайдалануға болады.

«Тапсырды» деген баға – берілген жауаптың белгілі бір бағыттағы қозғалыстың орындалу тәртібіне қарай, бір ғана қате жібергенде қойылады. Егер екі жақты қозғалыс кезінде екі қате жіберген болса, «тапсырмады» деген белгі қойылады. Емтихан тапсыра алмаған тапсырушыға автокөлікті жүргізу жөніндегі куәлік берілмейді. 10 күн арасында қайта емтихан тапсыруға рұқсат етіледі.

Домбыра бөлшектерін жасау

Қанат Сыздықұлы ҚҰРМАНАЛИН,
№41 орта мектебінің
технология пәнінің мұғалімі,
Қарағанды қаласы

“ ... Домбыра қолда қарағай,
Қолға да оны алған соң
Әріден бері салам-ай”
Шал ақын (1748 – 1819)

Сабақтың тақырыбы:

Домбыраның құлақтарын жасау.

Сабақтың білімділік мақсаты: оқушыларды цилиндр формалы бөлшектерді қол аспаптарымен өндеудің тәсілдерімен таныстыра отырып, домбыраның құлақтарын жасауды үйрету;

Дамытушылық мақсаты: оқушыларды жұмысқа ынталандыру, еңбекке деген сүйіспеншілігін арттыру;

Тәрбиелік мақсаты: ағаш өндейтін құралдарды күтіп ұстауға, материалды қалдықсыз үнемдеп пайдалануға тәрбиелеу.

Сабақтың көрнекілігі: домбыра құлақтарының түрлі бағытта жасалған бейнелері, нұсқау карта, құмқағаз, құрал-сайман.

Пәнаралық байланыс: геометрия, бейнелеу өнері, тарих.

Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі:

1. Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру.
2. Оқушылардың сырт пішінін тексеру.
3. Өткен сабақты қайталау.

II. Жаңа сабақты түсіндіру.

- Балалар, біз бүгін өтетін жаңа тақырыбымызда ағаштан домбыраның құлақтарын жасаудың жолдарын үйренеміз. Жаңа тақырыпты бастамас бұрын ұлттық домбырамыздың тарихына тоқтала кетейік.

Өткен ғасырдың елуінші жылдарында Соғда, Қой қырылған (ежелгі Хорезм) қалаларының орнын қазғанда табылған мүсіндердің бірінде – екі ішекті аспап домбыра ұстаған музыкант бейнеленген. Ғалым-зерттеушілер оның қолындағы аспапты қазақтардың домбырасы деп шешті. Мүсінге 2400 жыл болған. Иә, қазіргі ұстап жүрген

домбырамыздың түр-түрпаты біздің дәуірімізге дейінгі IV-V ғасырда-ақ ел ішіне кең тараған.

Қазақ халық музыкасының негізін қалаушы академик Ахмет Жұбанов: “Кейбір деректерде “домбыра” сөзі арабтың “дунбахи бурра” тіркесінен, яғни “қозы құйрық” деген сөзінен қалыптасқан деген долбар айтылған”, – дейді.

Тағы бір деректер домбыраның атауы “Дембира” деген қыз атынан шыққан болу керек деп те топшылайды.

Мұның да қисыны бар секілді. Өйткені, шығыс елдерінде қастерлі, қасиетті нәрсеге немесе кейбір көпшілік орынға әйел адамның есімін беру жоралғысы бүгінге дейін сақталған.

- Ендеше балалар, сол қасиетті қара домбырамыздың құлағын жасаймыз.

Құлақ – ішекті бұрау арқылы тартып, босату және аспапты күйге келтіру қызметін атқарады. Ол қатты ағаштар: қайың, емен, қара ағаштан жасалады.

Әдеттегідей қажет жерін дәптерге жазып алуды естеріңе салып отырмын, үлгеруге тырысыңдар.

III. Кіріспе инструктажы:

Бүгінгі сабағымызда нұсқау картаға зер сала отырып, өлшем бірліктерін және еңбек қауіпсіздігін естен шығармауға тырысып, жұмысымызды бастаймыз.

IV. Сарамандық жұмыс:

1. Жұмыс орнын ұйымдастыру.
2. Нұсқау қағазы бойынша жұмыс істеу.

V. Сабақты бекіту.

- Балалар, сабақтан қандай әсер алдыңдар?
- Домбыраның құлағы қандай ағаштан жасалу керек?

VI. Қорытындылау.

1. Оқушылардың жұмыстарын тексеру, бағалау.
2. Жақсы жасаған оқушыларды мақтау.
3. Жұмыс орнын жинау.
4. Үйге тапсырма беру.

“Мен мамандық әлеміндемін”

Жетпіс Әбдіғалиұлы СМАҒҰЛ,
№7 орта мектебінің сызу, бейнелеу, технология
пәндерінің жоғары санатты мұғалімі
Қарағанды облысы, Сәтбаев қаласы

9-сынып

Тақырыбы:

Мен мамандық әлеміндемін.

Мақсаты:

а) Мамандық таңдауда өзін-өзі танып, жауапкершілікті қалыптастыру. Мамандық түрлерінен ақпараттар беру;

ә) Оқушылардың мамандық туралы теориялық білімдерін практика жүзінде қолдана білуе дағдыландыру;

б) Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру, еңбексүйгіштікке, адамгершілікке тәрбиелеу.

Көрнекілігі: слайдтар, суреттер, плакаттар.

Сабақтың түрі: аралас сабақ.

Жоспары:

1. Ұйымдастыру кезеңі.

2. Кіріспе бөлімі.

3. Өткізу барысы.

4. Қорытынды.

I. Ұйымдастыру кезеңі:

а) Түгендеу.

ә) Өткізу шарттарымен таныстыру.

II. Кіріспе бөлім.

- Балалар, мамандық таңдау – сендердің жастарыңда ең маңызды шешімнің бірі болып табылады. Сендердің алдарыңда мыңдаған мамандықтардың ішінен өздеріңе лайықты біреуін таңдау міндеті тұрады. Мамандықтың жаманы жоқ, бірақ мұның кез келгеніне икемділік және жеке бас ерекшелігі қажет. Таңдаған мамандық адамға ұнауы керек және адамның сол мамандыққа икемі, бейімі болуы керек деп ойлаймын. Адамның таңдаған мамандығын алып жүре алатын қабілеті болу керек, сонымен бірге таңдаған мамандығың еңбек рыногында сұранысқа ие болуы қажет.

Әрбір кәсіби ортаға қызығушылығы, өмірге көзқарасы ортақ адамдар жиналады. Өзін сол ортада еркін сезінетін адам, жұмысқа қиналмай бейімделеді. Ал, өзін бетен сезінетін адамның ондай ортаға бейімделуі өте қиын болады. Психолог ғалымдардың пікірі бойынша, адамның кәсіби ортасына сәйкес келуі – еңбек жолында жақсы табыстарға жетуіне кепілдік береді. Кейбір жастар мамандық таңдау ережесін білмегендіктен, мамандық таңдауда қателіктерге ұрынады. Сондықтан, бұл сабағымызда біз мамандықтың белгілі бір түрлеріне бағыт-бағдар беріп, талдау жасаймыз.

III. Өткізу барысы:

Сендерге бірнеше мамандықтардың тізімі берілген. Берілген жүйе бойынша осы мамандықтарды 5 типке бөліңдер.

Мамандық үлгілері:

Агроном, жүргізуші, фермер, токарь, дәрігер, шахтер, биолог, сатушы, бағбан, мұғалім, жолсерік, бағдарламашы (программист), суретші, кассир, дизайнер, инженер, шаштараз-стилист, банкир, есепші, ғалым, жазушы, фотограф.

1. Адам – табиғат:

- агроном, фермер, биолог, бағбан.

2. Адам – техника:

- токарь, шахтер, жүргізуші, инженер.

3. Адам – адам:

- дәрігер, сатушы, жолсерік, мұғалім.

4. Адам – белгілі жүйелер:

- бағдарламашы (программист), банкир, есепші, кассир, ғалым.

5. Адам – өнер:

- фотограф, жазушы, суретші, шаштараз-стилист, дизайнер.

Ойын:

1. “Ең ақшалы”; 2. “Ең күлкілі”;

3. “Ең төтті”; 4. “Ең жауапты”;

5. “Ең қауіпті” – деген мамандық түрлерін атаңдар.

Мына берілген қасиеттердің қайсысы қай мамандықта басым болуы керек?

Мамандықтар:	Қасиеттер:
Мұғалім	Көру
Жүргізуші	Есте сақтау
Дәрігер	Иіс сезу
Аспаз	Төзімділік
Әнші	Шыдамдылық
Инженер	Жылдамдылық
Тренер	Талапшылдық
Бағдарламашы	Әдептілік
Бухгалтер	Табандылық
Фермер	Шығармашылық
Дизайнер	Есту қабілеті

Мамандыққа байланысты мақал-мәтел жарысы.

IV. Қорытынды:

1. Оқушылардың жұмыстарын, жауаптарын тексеру.

2. Оқушыларды бағалау.

3. Үйге тапсырма беру.

- Сонымен балалар, бүгінгі сабақта алған мағлұматтарың мамандық таңдауда көмегі тиеді деп сенемін.

Календарно-тематическое планирование уроков на 2010-2011 учебный год

С.К. ШАЙХСЛАМОВА, учитель технологии школы-гимназии № 9,
К.М. САДУАКАСОВА, учитель технологии школы-лицея №15,
М.О. САЙДАЛИЕВА, учитель технологии средней школы №197, г. Кызылорда

Распределение часов по курсу «Технология»
Тематический план для 5 класса

№	Название раздела	Количество		
		Теория	Практика	Всего
1	Технология изготовления пищевых изделий	3	7	10
2	Технология изготовления изделий художественно-прикладного искусства	10	14	24
3	Проект	5	11	16
4	Культура дома. Техника в быту	3	7	10
5	Основы технологий по выращиванию овощных культур	3	5	8
	Всего	24	44	68

№	Темы уроков	Количество часов		Тип урока	Дидактические материалы, оборудование	Раздаточные материалы	Дом. задание	Время
		теория	практика					
	I. Технология приготовления пищи.							
1	Правильное питание – залог здоровья. Соблюдение правил техники безопасности. Соблюдение санитарно-гигиенических требований. Рациональная организация рабочего места на кухне	1	1	Комбинированный урок	Слайд	Инструкц. карта	§ 1 стр.115	
2	Сервировка стола (второй завтрак, полдник). Приемы складывания салфеток. Классификация овощей. Первичная обработка овощей	1	1	Комбинированный урок	Методич. руковод. 5 класс, стр. 26 журнал "Технология в школе" №12, 2007, стр. 39.	Инструкц. карта приемы складыв. салфеток, учебник стр. 149-151	§ 2 стр.117	
3	Приготовление и оформление овощных салатов		2	Практический урок	Таблицы	Учебник стр.143	Стр.144	
4	Хлеб. Пищевая ценность хлебных изделий. Бутерброды. Приготовление бутербродов (открытые, закрытые), приготовление чая	1	1	Комбинированный урок	Интеракт. доска Слайд, журнал "Технология в школе" № 11, 2003, стр. 46, №12, 2007, стр. 22	Карточки	§5 стр. 128-135	
5	Игра-конкурс. Тест		2	Урок-соревнование		Тест	§1-5	

Всего: 3 час. 7 час.

II. Моделирование швейных изделий. Творческие проекты.

6	1. Работа с тканью. Общие понятия о тканях. Их особенности. Виды переплетения нитей. Способы производства х/б и льняных тканей	2		Вводный урок	Таблицы, журнал "Технология в школе" № 2, 2007, стр.49, № 5, 2005, стр. 27	Карточки	§1-3	
---	--	---	--	--------------	--	----------	------	--

7	Аппликация. Изготовление образцов ткани		2	Лабораторный урок	Образцы	Карточки	§1-4	
2. Ручные швы.								
8	ПТБ при работе с ножницами, иглой, утюгом. Терминология ручных работ. Выполнение ручных швов (соединительные, сметывание, заметывание, простой шов)	1	1	Комбинированный урок	Таблицы стр.96-98. Журнал "Технология в школе" № 2, 2007, стр.15 № 3, 2008, стр.23	Стр. 99 образцы	Стр. 96-97	
9	Выполнение ручных швов. Петельный шов	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе". № 10, 2007, стр.23	Стр. 99 образцы	Стр. 98-99	
10	Вышивка (шов крестом, шов тамбурный)		2	Практический урок	Таблицы стр.96-98	Таблица, стр.99, образцы	Стр. 96-99	
3. Работа со швейной машиной.								
11	ПТБ при работе со швейной машиной. Виды швейных машин. Устройство швейной машины	2		Вводный урок	Шв.машина. Метод. руковод. (2001) стр.26. Журнал "Технология в школе". № 4, 2005, стр.46	Схемы	§ 6 стр.103	
12	Терминология машинных швов (заправка верхней и нижней нити). Правильная посадка при работе на швейной машине	1	1	Урок самостоятельной работы	Шв. машина. Журнал "Технология в школе" № 4, 2005, стр. 50	Дидактич. материал (2001) инструкц. карта №10	Стр.104	
13	ВТО. Машинные швы	1	1	Практический урок	Шв.машина	Дидактич. материал (2001) инструкц. карта №11	§7-8 стр. 107-105	
14	Выполнение машинных швов		2	Урок закрепление	Шв. машина	Дидактич. материал (2001) Инструкц. карта №12	Стр. 103-107	
4. Пошив фартука и косынки. Моделирование.								
15	Виды одежды. Снятие мерок. Построение чертежа косынки. Изготовление выкроек	2		Вводный урок	Манекен, см.лента, мел, бумага, карандаш. Метод.руководство (2001 г.) стр.30	Таблицы	§9-10 стр. 109-111	
16	Построение чертежа фартука	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод. руковод. (2001) стр.32, журнал "Технология в школе" №11, 2003, стр. 37	1:4 масштаб, линейка	Стр.111	
17	Проверка чертежа. Моделирование. Подготовка выкройки	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе", №5, 2008, стр.22	Дидактич. материал (2001), инструкц. карта №15	Дидактич. материал стр.67	
18	Раскрой косынки и фартука. Обработка деталей выкройки	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод.руководство (2001 г.), стр.36	Дидактич. материал (2001), инструкц. карта №18	Читать	
19	Обработка косынки. Обработка косых срезов		2	Практический урок	Метод. руководство (2001 г.), стр.36	Дидактич. материал (2001), инструкц. карта №1	Читать	
20	Обработка косынки. ВТО	1	1	Комбинированный	Метод. руководство (2001 г.), стр.40		Читать	

21	Обработка накладных карманов. Обработка нижней части фартука		2	Практический урок	Метод.руковод. (2001) стр. 42, журнал "Технология в школе" № 3, 2008, стр.25	Дидактич. материал (2001), инструкц. карта №24	Читать	
22	Соединение нагрудника с нижней частью. Обработка кармана	1	1	Комбинированный урок	Метод.руководство (2001) стр.41		Читать	
23	Соединение кармана с нижней частью		2	Практический урок	Метод.руковод. (2001) стр. 42, журнал "Технология в школе" № 3, 2005, стр.23		Читать	
24	Пришивка верхней части и пояса к нижней части фартука. Проведение окончательной обработки		2	Практический урок	Слайд	Дидактич. материал (2001г) Инструкц. карта №26	Читать	
25	Подведение итогов. Тест		2	Урок закрепление			§9-10	

Всего: 15 час. 25 час.

III. Культура дома. Техника в быту

26	Реставрация одежды, ремонт обуви. Способы ремонта одежды. Штопка, заплатка	1	1	Комбинированный урок	Журнал "Технология в школе" № 9, 2004, стр.56	Образцы	Повтор	
27	Узоры. Виды узоров. Знакомство с элементами узоров. Составление композиций	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд, журнал "Технология в школе" №4 2008, стр. 10	Қазақтың ою-өрнектерінің жасалу жолдары С. Толенбаев (1993 г.)	Повтор	
28	Виды узоров. Способы складывания, вырезание	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд, журнал "Технология в школе" № 10, 2007	Қазақтың ою-өрнектерінің жасалу жолдары С.Толенбаев	Повтор	
29	Изготовления альбома, буклета с узорами		2	Практический урок	Стр. 20. Слайд, журнал "Технология в школе" №5, 2008, стр. 8-19	Қазақтың ою-өрнектерінің жасалу жолдары С.Толенбаев (1993 г.)	Повтор	
30	Подведение итогов. Загадки. Тест		2	Урок закрепление	Загадки. Рисунки	Тест	Повтор	

Всего: 3 час. 7 час.

IV. Технология выращивания овощных и культурных растений.

31	Основные сведения. Сведения о комнатных растениях	2		Вводный урок	Картинки	Комнатные растения	Повтор	
32	Выращивание комнатных растений. Подготовка земли к посадке растений	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Комнатные растения	Читать	
33	Прием гостей. Обязанности мужчины и женщины в семье. Требования к букету. Искусство подношения букета (реферат)		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 3, 2008, стр.5	Раздаточные карточки	Читать	
34	Подведение итогов. Тест. Повторение		2	Урок закрепление	Выставка	Тест	Повтор	

Всего: 3 час. 5 час.

Всего: 24 час. + 44 час. =68 час.

Тематический план для 6 класса

№	Название раздела	Количество часов		
		Теория	Практика	Всего
1	Технология изготовления пищи	3	7	10
2	Элементы прикладного искусства, технология изготовления изделий	8	12	20
3	Проект	5	11	16
4	Культура дома. Техника в быту	3	7	10
5	Основы технологий по выращиванию овощных культур	3	9	12
6	Всего	22	46	68

6 класс

№	Темы уроков	Количество часов		Тип урока	Дидактические материалы, оборудование	Раздаточные материалы	Дом. задание	Время
		теория	практика					
	I. Технология приготовления пищи.							
1	Введение. ПТБ. Оборудование кухни. Подготовка обеденного стола к ужину	1	1	Комбинированный урок	Журнал "Технология в школе", №2, 2007, стр. 21	Таблицы стр.118.	§1, стр. 115-118	
2	Основные приемы приготовления пищи. Приготовление овощных блюд. Картофельное пюре	1	1	Урок самостоятельной работы	Дидактич. материал (2002 г.) стр. 62, журнал "Технология в школе" № 2, 2007, стр. 20.	Инструкц. карта, стр. 59	§3, стр. 120 -124	
3	Приготовление блюд из макаронных изделий. Макароны с яйцами	1	1	Урок самостоятельной работы	Дидактич. материал (2002, стр.55)	Инструкц. карта, стр. 55	§5, стр. 125-127	
4	Блюда из круп и молочных продуктов		2	Практический урок	Дидактич. материал (2002, стр.61.) Журнал технология в школе № 9, 2004, стр. 19, № 9, 2005, стр. 46	Инструкц. карта, стр. 61	§6, стр. 130-134	
5	Урок-конкурс.Тест		2	Урок-конкурс	Слайд	Тест	§1-6, стр 115-134	
	Всего: 3 час. 7 час.							

II. Моделирование швейных изделий. Творческие проекты

6	Шелковые и шерстяные ткани. Физико-механические свойства тканей. Экологические свойства шерсти и шелка	2		Вводный урок	Метод.руков. (2002, стр.41) Журнал "Технология в школе" № 3, 2005, стр. 56	№1 таблица стр.137, №2 таблица стр.139	§1, стр. 136-139	
7	Знакомство со строениями тканей. Определение лицевой и изнаночной стороны Виды переплетения нитей	1	1		Метод.руков. (2002, стр. 46-47)	Таблица №4 Стр. 141.	§4, стр. 140-141	
2. Работа со швейной машиной.								
8	ПТБ при работе на швейной машине. Работа швейной машины с ножным приводом. Уход за швейной машиной	2		Урок самостоятельной работы	Метод.руков.(2002, стр. 38) журнал "Технология в школе" № 2, 2007, стр.41	Стр.151.	Стр. 141-144	
9	Строение машинной иглы и ее установка. Правила установки машинной иглы	1	1	Вводный урок	Шв. машина	Таб. № 8, стр.152	Стр.145	
10	Виды швейных машин. Выполнение машинных швов		2	Урок самостоятельной работы	Шв. машина	Самостоятельная работа	Стр. 146	
11	Прямая юбка. История возникновения. Выбор ткани. Эскиз юбки	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №10, 2005, стр. 39	Образцы изделий	Стр.164	
12	Снятие мерок. Построение чертежа прямой юбки. Ст, Сб, Ди (1:4 масштаб)	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №11 2007, 16 бет. № 6, 2005, 19 бет	Образцы изделий	Повтор	

13	Чертеж. Подготовка выкроек	1	1	Урок самостоятельной работы	Дидактич. материал (2002 г.) стр. 72, журнал "Технология в школе" №5, 2008, стр.8-19	Образцы изделий	Стр.154, 165	
14	Правила раскладки деталей выкройки на ткани, раскрой	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №5, 2008, стр. 8-19	Образцы изделий	Стр.155	
15	Подготовка изделия к первой примерке		2	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе", 2004,стр.40	Образцы изделий	Стр.156	
16	Проведение первой примерки. Устранение дефектов	1	1	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 2, 2004, стр.40	Образцы изделий	Стр.157	
17	Проведение второй примерки. Устранение дефектов	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 2, 2004, стр.40	Образцы изделий	Стр.158	
18	Обработка изделия машинным швом	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 2, 2004, стр.40	Образцы изделий	Повтор	
19	Притачивание пояса к юбке		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 2, 2004, стр.40	Образцы изделий	Повтор	
20	Обработка застежки		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 2, 2004, стр.40	Образцы изделий	Стр.160	
21	Окончательная обработка		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 2, 2004, стр.40	Образцы изделий	Стр.161	
22	ВТО		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 2, 2004, стр.40	Готовые изделия		
23	Защита творческого проекта. Тест		2	Урок закрепление	Слайд	Тест	Повтор	

Всего: 3 час. 7 час.

III. Культура дома. Техника в быту.

1. Национальное декоративно-прикладное искусство.

24	Общее понятие о лоскутной технике. Виды (рисунок)	1	1	Урок самостоятельной работы	Дидактич.материал (2002 г.) стр.77	Образцы изделий	Повтор	
25	Способы изготовления изделий, выполненные в лоскутной технике (подготовка выкроек). Вырезание	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 1, 2006, стр. 24-28	Образцы изделий	Повтор	
26	Изготовление верхней части. Последовательность соединения лоскутов. Пошив	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 1, 2006, стр.4-28	Образцы изделий	Повтор	
27	Сборка частей, прокладка, пошив		2	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 1, 2006, стр.24-28	Образцы изделий	Повтор	
	Окончательная обработка изделия. Подведение итогов. (тесты, выставка)		2	Практический урок	Слайд	Тест	Повтор	

Всего: 3 час. 7 час.

IV. Выращивание овощных и плодовых культур.

28-29	Ознакомление с овощными культурами	2		Вводный урок	Рисунки	Образцы семян	Повтор	
30	Подготовка почвы к высаживанию семян овощных культур	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы семян	Повтор	
31	Высаживание саженцев		2	Практический урок	Рисунки	Образцы семян	Повтор	
32	Комнатные растения (уход, высаживание)		2	Практический урок	Рисунки	Комнатные растения	Повтор	
33	Размножение комнатных растений		2	Практический урок	Рисунки	Комнатные растения	Повтор	
34	Подведение итогов. Тест		2	Практический урок	Выставка	Тест	Повтор	

Всего: 3 час. 9 час.

Всего: 22 час. + 46 час. = 68 час.

Тематический план для 7 класса

№	Название раздела	Количество часов		
		Теория	Практика	Всего
1	Технология изготовления пищи	6	16	22
2	Технология изготовления художественно-прикладного искусства	10	20	30
3	Проект	6	10	16
4	Всего	22	46	68

7 класс

№	Темы уроков	Количество часов		Тип урока	Дидактические материалы, оборудование	Раздаточные материалы	Дом. задание	Время
		теория	практика					
	I. Технология приготовления пищи.							
1	ПТБ. Санитарно-гигиенические требования. Организация фуршетного и праздничного стола	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод.руков (2003 г.) стр.22	Дидактический материал (2003)	§5, стр.75	
2	Приготовление овощных тушеных блюд. Сервировка стола. Культура питания	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №10, 2006, стр.11	Дидактический материал (2003)	§1, стр.63	
3	Приготовление теста		2	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №5, 2008, стр.27 №11, 2005, стр.26	Дидактический материал (2003)	§2, стр.65	
4	Приготовление изделий из жидкого теста. Приготовление блинов	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №5, 2008, стр.27	Дидактический материал № 10 инструкц. карта (2003)	§3, стр.70	
5	Изделие из песочного теста. Приготовление домашнего печенья		2	Практический урок	Метод. руков. (2003 г.) стр.28	Дидактич. материал (2003), инструкц. карта №12 стр. 71	§4, стр. 72, 83	

6	Изделие из песочного теста. Приготовление пирога		2	Практический урок Урок самостоятельной работы	Метод. руков. (2003). стр.30	Дидактич. материал (2003 г.), инструкц. карта №15, стр.73	§4, стр.72	
7	Овощные блюда (голубцы)	1	1	Практический урок	Рисунки	Дидактич. материал (2003 г.), инструкц. карта №3, стр.63	Стр.80	
8	Фаршированные баклажаны – голубцы		2	Урок самостоятельной работы	Рисунки	Дидактич.материал (2003 г.), инструкц. карта	Стр.81	
9	Правила поведения за столом. Требования, предъявляемые к качеству готовых изделий	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	Повтор	
10	Знакомство с казахскими национальными праздниками	1	1	Урок конкурс	Журнал "Технология в школе" №11, 2006, стр.8	Образцы	Повтор	
11	Урок-конкурс. Тест		2			Тест	Повтор	

Всего: 6 час. 16 час.

II. Моделирование швейных изделий.

12	Плечевые изделия и их виды. Ночные сорочки. Выбор ткани. Экологические свойства ткани, влияние их на здоровье человека	2		Вводный урок	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.39	Образцы	§1, стр.33	
13	Химические волокна. Коллаж	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод.руков (2003 г.) стр.38	Образцы	Повтор	
14	Окончательная работа по выполнению коллажа		2	Урок закрепление	Слайд	Образцы	Повтор	
2. Работа с машиной.								
15	ПТБ. Неполадки в работе швейных машин, их устранение	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод.руков. (2003 г.) стр.49, шв. машина	Таблица №2 стр.50	Повтор	
16	Выполнение машинных швов	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод.руков. (2003 г.)	Таблица №3-4 стр.51-52	Повтор	
3. Пошив ночной сорочки. Конструирование. Моделирование.								
17	Снятие мерок. Определение своих размеров. Построение чертежа ночной сорочки (М:1:4)	2		Вводный урок	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.46	Метод.руковод. (2003 г.), стр.76 инструкц. карта №1	Повтор	
18	Чертеж ночной сорочки	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.48	Образцы	Повтор	
19	Проверка чертежа ночной сорочки, исправление ошибок. Моделирование. Подготовка выкройки	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.48	Образцы	§2, стр.34	
20	Раскрой ночной сорочки. Подготовка изделия к примерке	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.48	Образцы	Повтор	

21	I примерка. Исправление дефектов после I примерки	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.48	Образцы	стр.37	
22	II примерка. Исправление дефектов. Обработка машинным швом	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.48	Образцы	Повтор	
23	Обработка горловины	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.48	Образцы	Повтор	
24	Обработка нижней части. Обработка застежки		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр.48	Образцы	Повтор	
25	Обработка и притачивание накладного кармана		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 2, 2007, стр. 27	Образцы	Повтор	
26	Украшение ночной сорочки. Окончательная обработка изделия. ВТО		2	Практический урок	Слайд	Образцы	Повтор	
27	Подведение итогов. Тест		2	Урок закрепление	Выставка	Тест	Повтор	
4. Декоративно-прикладное искусство.								
28	Изонить. ПТБ. Эскиз. Знакомство с инструментами	2		Вводный урок	Журнал "Технология в школе" № 5, 2005, стр.29 № 6, 2004, стр.21	Образцы	Повтор	
29	Заполнение круговых точек нитями	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 5, 2005, стр.29 № 6, 2004, стр.21	Образцы	Повтор	
30	Заполнение круговых точек нитями		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 5, 2005, стр. 29, № 6, 2004, стр. 21	Образцы	Повтор	
31	Заполнение угловых точек нитями	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" № 5, 2005, стр. 29, № 6, 2004, стр.21	Образцы	Повтор	
32	Композиция		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 5, 2005, стр.29 № 6, 2004, стр.21	Образцы	Повтор	
33	Окончание работы, украшение		2	Практический урок	Журнал "Технология в школе" № 5, 2005, стр.29, № 6, 2004, стр.21	Образцы	Повтор	
34	Подведение итогов. Тест		2	Урок закрепление	Выставка	Тест	Повтор	
Всего: 16 час. 30 час. Всего: 22 час. + 46 ча.с = 68 час.								

Тематический план для 8 класса

№	Название раздела	Количество часов		
		Теория	Практика	Всего
1	Технология художественного рукоделия с элементами ДПИ. Моделирование швейных изделий	10	18	28
2	Культура питания. Технология изготовления пищевых изделий	4	8	12
3	Культура дома. Техника в быту	2	4	6
4	Основы домашней экономики и предпринимательства	2	6	8
5	Основы информационных технологий	2	4	6
6	Проект	2	6	8
	Всего	22	46	68

8 класс

	Темы уроков	Количество часов		Тип урока	Дидактические материалы, оборудование	Раздаточные материалы	Дом. задание	Время
		теория	практика					
	I. Технология приготовления пищи.							
1	ПТБ. Пищ.ценность блюд из мяса. Казахская национальная кухня. Приготовление баранины	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод руков. (2004). § 35 стр.82, журнал "Технология в школе" № 4, 2005, стр. 43	"Технология" уч. 8 класс. - Алматы, Мектеп, 2008 §16, стр.50-51	§16, стр.50-51	
2	Полуфабрикаты из мяса	1	1	Урок самостоятельной работы	Технологическая карта	"Технология" 8 класс. - Алматы Мектеп, 2008 §18 стр.52-56	Повтор	
3	Технология приготовления первых блюд	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод руков. (2004), §39, стр. 87	§19. Стр. 57-59	§19, стр.57-59	
4	Национальные блюда из баранины	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе"№1,2006, стр.23	§20. Стр. 65-66	§20, стр.65-66	
5	Блюда из теста		2	Практический урок	Метод. руков. (2004 г.) § 41, стр. 89	§21 стр.67-68	стр. 69	
6	Сервировка стола. Тест		2	Урок-конкурс	Журнал "Технология в школе" №5, 2008, стр. 27.	Тест	Повтор	
Всего: 4 час. 8 час.								
	II. Технология художественного рукоделия с элементами ДПИ. Моделирование швейных изделий. Проект.							
7	ПТБ при работе на швейной машине	2		Вводный урок	Метод. руков. §21, стр. 46	№1 таблица стр.10-11 метод. руков. §21, стр.46 инструк. карта	§3, стр 9-11	
8	Приспособления для швейной машины	1	1	Урок самостоятельной работы	§1, стр. 4-7	Метод. руков. Стр. 47	§1, стр 4-7	
9	Виды швов	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Метод. руков. §2. Стр. 8-9		
10	Понятие о стиле, моде и костюмах	1	1	Урок самостоятельной работы	"Технология" уч. (2004). §25, стр.167	Работа с журналом мод	§4, стр12-13	

11	Снятие мерок для блузки	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд, манекены	Таблица №2, стр. 14-16	§5, стр.13-16
12	Построение чертежа полочки	1	1	Урок самостоятельной работы	Чертеж	Таблица №3-4, стр. 17-19	стр.17-19
13	Построение чертежа спинки		2	Практический урок	Чертеж. Метод. руков. (2004), стр. 67	Таблица №3-4, стр.17-19. Лаб. работа № 7, стр. 24	§6, стр.22-23
14	Построение чертежа длинного рукава	1	1	Урок самостоятельной работы	Чертеж, слайд	Таблица №8, лаб. работа №8	§7, стр.25-27
15	Построение воротника	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №2, 2007, № 10, 2007, стр. 31	Таблица №9-10, лаб. работа №9	§8, стр.27-29
16	Моделирование	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод. руков. (2004), стр. 64	Журналы мод	§9. Стр. 30
17	Раскрой плечевых изделий		2	Практический урок	Слайд	Лаб. работа №10, таблица №11	§10.Стр.30-32
18	Подготовка деталей кроя к примерке	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод. руков. (2008 г.), стр. 30. Журнал "Технология в школе" № 4, 2005. Стр. 22	Таблица №12, лаб. работа №11	§11, стр.33-34
19	Примерка	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод. руков. (2008 г.), стр. 32	Лаб. работа №12	§12, стр.34-35
20	Технология изготовления плечевых изделий		2	Практический урок	Метод. руков. (2008 г.), стр.35	Образцы	§13, стр.35-36
21	Технология изготовления плечевых изделий		2	Практический урок	Метод. руков. (2008), стр. 37	Таблица №13	§14, стр.36-38
22	Технология изготовления плечевых изделий		2	Практический урок	Метод. руков. (2008), стр. 45	Лаб. работа №13	§15, стр.39
23	Технология изготовления плечевых изделий		2	Практический урок	Метод. руков. (2008), стр. 45 Журнал "Технология в школе", № 2, 2007, стр. 24	Лаб. работа №14	§15, стр.39
24	Технология изготовления плечевых изделий		2	Урок закрепление	Тест	№15-20, лаб. работа	§15, стр.39

Всего: 12 час. 24 час.

III. Основы домашней экономики и предпринимательства

25	Принципы и форма предпринимательства	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод. руков. (2008 г.), стр. 60	Таблица, стр. 61	§25, стр.86-87
26	Конкуренция. Бизнес-план	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод. руков. (2008 г.). Чертеж	Задания, №1-4, стр. 92	§27, стр.91
27	Основы маркетинга и менеджмента	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Задания, №1-2	§29, стр.94-95
28	Цель и задачи домашней экономики		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Задания, №1-2	§31, стр.101-103

Всего: 2 час. 6 час.

IV . Культура дома. Техника в быту.							
29	Интерьер дома	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Эскиз	§22, стр.71
30	Лоскутное шитье		2	Практический урок	Слайд Журнал "Технология в школе" № 1, 2006, стр. 24-28	Таблица №16, лаб. работа №27	§23, стр.78-81
31	Уход за одеждой и полезные советы	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Таблица, стр. 85	§24, стр.81-85
V . Основы информационных технологий.							
32	Понятие об информации Использование компьютера	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод. руков. (2008, стр. 66) Журнал "Технология в школе" № 6, 2005, стр. 41	Работа с компьютером	§32, стр.103
33	Возможности компьютера в подготовке документации	1	1	Урок самостоятельной работы	Метод. руков. (2008), стр. 66	Работа с компьютером	§34, стр.103-106
34	Тест. Подведение итогов		2	Урок закрепление		Тест	Повтор

Всего: 2 час. 4 час.

Всего: 22 час. + 46 час. = 68 час.

Тематический план для 9 класса

№	Название раздела	Количество часов		
		Теория	Практика	Всего
1	Технология художественного рукоделия с элементами ДПИ Моделирование швейных изделий	10	20	30
2	Культура питания .Технология изготовления пищевых изделий	4	8	12
3	Области общественного производства и услуг. Экология и профориентация	6	4	10
4	Проект	6	10	16
5	Всего	26	42	68

9 класс

№	Темы уроков	Количество часов		Тип урока	Дидактические материалы, оборудование	Раздаточн. материалы	Дом. задание	Время
		теория	практика					
	I. Технология приготовления пищи.							
1	Введение. Санитарно-гигиенические нормы и требования. Классификация мясных блюд	2		Вводный урок	Слайд	Раздаточные карточки	§ 27, стр.110	
2	Технология приготовления основных видов соуса.Виды соусов. Подбор гарниров и соусов ко вторым блюдам	1	1	Урок самостоятельной работы	Рисунки	Инструкц. карта	§28, стр.113	
3	Бисквитное тесто	1	1	Урок самостоятельной работы	Рисунки	Инструкц. карта	§ 30, стр.120	
4	Заварное тесто		2	Практический урок	Рисунки	Инструкц. карта	§31, стр.122	

5	Основные рецепты и способы приготовления крема и сиропа. Способы украшения тортов, пирожных и пирогов		2	Практический урок Урок закрепления	Рисунки	Инструкц. карта	§32, стр.125	
6	Меню. Правила составления суточного меню. Итоговый тест		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Тест	§35-36, стр. 136-140	
Всего: 4 час. 8 час.								
II. Технология художественного рукоделия с элементами ДПИ. Моделирование швейных изделий. Проект.								
7	Правила техники безопасности при работе в швейной мастерской. Снятие мерок по типовым размерам. Выбор моделей по журналу мод	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Журналы мод	§1-§2, стр. 4	
8	Раскрой, подготовка кроя к обработке. Форма, силуэт, пропорции	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§3-§4, стр.9-12	
9	Изготовление лекал Подготовка ткани к раскрою	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§5, стр. 18	
10	Раскрой	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§6, стр.21	
11	Дублирование деталей	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§7, стр.25	
12	Подготовка к первой примерке.	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§8, стр.28	
13	Первая примерка. Исправление дефектов	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§9, стр.34	
14	Технологическая обработка изделия после первой примерки	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§10, стр.42	
15	Обработка деталей и узлов плечевых изделий	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§11, стр.43	
16	Обработка низа изделия	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§12, стр.48	
17	Обработка горловины	1	1	Практический урок	Слайд	Образцы	§13, стр.51	
18	Обработка воротников и других мелких деталей		2	Практический урок	Слайд	Образцы	Повтор	
19	Окончательная обработка изделия		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§14, стр.59	
20	Технологическая последовательность подготовки и проведения первой примерки поясных изделий	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Образцы	§15, стр.64	
21	Обработка юбки после первой примерки	1	1	Практический урок	Слайд	Образцы	§16, стр.68	
22	Подготовка брюк к первой и второй примерке. Проведение примерок		2	Практический урок	Слайд	Журнал "Технология в школе" № 9, 2004, стр.21	§17, стр.72	

23	Обработка брюк после примерки		2	Практический урок	Рисунки		Повтор	
24	Окончательная обработка изделия. ВТО		2	Практический урок	Рисунки		§18, стр. 80	
25	Окончательная обработка. Защита творческого проекта		2	Урок самостоятельной работы	Слайд		§19, стр. 84	
26	Вязание. Использование различных видов пряжи для вязания	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Журнал "Технология в школе" № 5, 2005, стр.15	§21, стр. 88	
27	Вязание крючком. Технология вязания крючком	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Журнал "Технология в школе" № 3, 2005, стр.19 №12, 2007, стр. 29	§ 22, стр. 89	
28	Изделия из бисера. Вышивка бисером	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Журнал "Технология в школе" № 7-8, 2006, стр.3	§24, стр.100	
29	Вышивка бисером казахского национального костюма		2	Урок закрепление	Слайд		§26, стр. 106	
Всего: 16 час. 30 час.								
III. Области общественного производства и услуг. Экология и профориентация.								
30	Выбор профессии. Профессиональная деятельность в пищевой и легкой промышленности	2		Вводный урок	Слайд	Журнал "Технология в школе" №12, 2007, стр.48	§38, стр. 153	
31	Работники сферы торговли	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд		§39, стр.155	
32	Профессии, связанные с земледелием и животноводством	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд		§40, стр. 158	
33	Развитие в человеке профессионально важных качеств. Профессии будущего	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд		§41, стр.160	
34	Повторение. Тест		2	Урок закрепление	Рисунки			
Всего: 6 час. 4 час.								
Всего: 26 час. + 42 час. = 68 час.								

Тематический план для 10 класса

№	Название раздела	Количество часов		
		Теория	Практика	Всего
1	Введение. Дублирующие материалы и отделочные ткани	2	-	2
2	Специализированное промышленное швейное оборудование	4	-	4
3	Конструирование и моделирование плечевых изделий	-	20	20
4	Обработка основных деталей и узлов легкой одежды	-	24	24
5	История костюма	2	8	10
6	Работа над творческим проектом	-	6	6
7	Защита творческого проекта	2	-	2
	Всего	10	58	68

10 класс

№	Темы уроков	Количество часов		Тип урока	Дидактические материалы, оборудование	Раздаточные материалы	Дом. задание	Время
		теория	практика					
	I. История костюма.							
1	История костюма, типы фигур, стили в одежде	2		Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №11, 2006, стр.14. Слайд	Раздаточные карточки	Чтение и пересказ	
2	Зарисовка фигуры человека. Каноны построения фигуры	1	1	Практический урок	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
3	Костюмы народов мира. Национальные костюмы			Практический урок	Журнал "Технология в школе" №11, 2006, стр. 15-28	«Обработка тканей» (1986), стр.70	Чтение и пересказ	
4	Изготовление костюма способом муляжа /закалывание, завязывание/	1	1	Урок самостоятельной работы	Рисунки	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
5	Защита творческого проекта реферат, показ модели		2	Урок закрепление		Раздаточ. карточки	Чтение и пересказ	
	II. Дублирующие материалы и отделочные ткани.							
6	Использование дублирующих материалов. Ассортимент ткани, фурнитура, нитки. Способ закрепления, оборудование	2		Вводный урок	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
	Всего: 2 час. III. Специализированное промышленное швейное оборудование.							
7	Специальные производственные швейные машины. История развития швейных машин, классификация швейного автоматического оборудования	2		Вводный урок	Производ швейные машины	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
8	ВТО. Оборудование для ВТО / утюг, колодки, манекены/ Соблюдение ПТБ при ВТО	2		Вводный урок	Оборудование	Снятие мерок	Чтение и пересказ	
	Всего: 4 час. IV. Конструирование и моделирование плечевых изделий. Обработка основных деталей и узлов легкой одежды. Проект.							
9	Снятие мерок		2	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №2, 2008, стр.10-11	«Обработка тканей» (1986), стр. 208	Чтение и пересказ	
10	Понятие «Типовые фигуры» и их характеристика. Выполнение эскиза		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	«Обработка тканей» (1986), стр. 16	Чтение и пересказ	
11	Построение чертежа плечевых изделий (А-4)		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
12	Построение чертежа плечевых изделий (спины)		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
13	Построение чертежа плечевых изделий (полочки)		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
14	Особенности конструирования и моделирования женской одежды		2	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №12, 2007, стр. 19 Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	

15	Изготовление технических лекал (спинки, полочки)	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
16	Построение чертежа одношовного рукава	2	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №11, 2005, стр. 24.	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
17	Изготовление технических лекал. Моделирование	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
18	Виды воротников. Построение чертежа. Изготовление технических лекал	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	«Обработка тканей» (1986), стр. 25. Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
19	Подготовка ткани к раскрою. Правила раскладки лекал на ткани	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
20	Раскрой изделия	2	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №10, 2005, стр. 15	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
21	Подготовка изделия к 1 примерке (сметывание)	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
22	I примерка. Устранение дефектов	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
23	II примерка. Выполнение ручных и машинных работ	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
24	Обработка изделия. Выполнение инструкционной карты (воротник, манжет)	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
25	Контроль соединения деталей изделия по технологии	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
26	Обработка горловины	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
27	Притачивание воротника	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
28	Обработка низа изделия открытым и закрытым срезом	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
29	Обработка рукава (манжетой)	2	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №10, 2006, стр.9	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
30	Втачивание рукава	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
31	Соединение лифа с юбкой	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
32	Обработка низа изделия из различных материалов	2	Практический урок	Слайд		Повтор	
33	Правила разметки петель и пуговиц. ВТО, чистка и отпаривание изделия	2	Практический урок	Слайд	«Обработка тканей» (1986), стр.171	Повтор	
34	Защита творческого проекта. Подведение итогов	2	Урок закрепление		Тест	Повтор	

Всего: 2 час. 50 час.

Всего: 10 час. + 58 час. = 68 час.

Тематический план для 11 класса

№	Название раздела	Количество часов		
		Теория	Практика	Всего
1	Введение. Утепляющие материалы	4	-	4
2	Современное швейное оборудование	2	4	6
3	Ассортимент швейных изделий	10	38	48
4	Композиция костюма. Художественное оформление одежды	2	2	4
5	Работа над творческим проектом. Защита творческого проекта	-	6	6
	Всего	18	50	68

11 класс

№	Темы уроков	Количество часов		Тип урока	Дидактические материалы, оборудование	Раздаточн. точные материалы	Дом. задание	Время
		теория	практика					
	I. Введение. Утепляющие материалы.							
1	Введение. Виды утепляющих материалов, структура и особенности (ватин, синтепон)	2		Вводный урок	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
Всего: 4 час.								
	II. Современные швейные машины.							
2	Виды универсальных полуавтоматических швейных машин	2		Вводный урок	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
3	Экскурсия в цеха, оборудованные по новым технологиям	2		Вводный урок	Слайд	Инструкц. карта	Конспект	
4	Современное швейное оборудование, ПТБ	2		Вводный урок	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
Всего: 6 час.								
	III. Ассортимент швейных изделий							
5	Ассортимент швейных изделий, поясные изделия. Технология изготовления брюк классического стиля. История возникновения. Выбор модели по журналу мод	2		Вводный урок	Журнал "Технология в школе" №3, 2006, стр.44, слайд	Журнал "Технология в школе" №9, 2004, стр. 21 Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
6	Снятие мерок	2		Урок самостоятельной работы	Слайд	Журнал "Технология в школе" №9, 2004, стр.21 Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
7	Конструирование и построение чертежа передней половинки брюк	1	1	Урок самостоятельной работы	Чертеж	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
8	Конструирование и построение чертежа задней половинки брюк	1	1	Урок самостоятельной работы	Журнал "Технология в школе" №2, 2004, стр.58, слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
9	Моделирование	1	1	Практический урок	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	

10	Изготовление технических лекал		2	Практический урок	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
11	Выбор ткани. Расчет себестоимости и расход ткани. Раскладка лекал на ткани и раскрой	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
12	ВТО передних и задних половинок брюк (оттягивание)	1	1	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
13	Технология ручных и машинных работ		2	Практический урок	Слайд	Инструкц. карта	Чтение и пересказ	
14	Составление инструкционно-технологической карты по пошиву брюк		2	Практический урок	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
15	Изготовление мелких деталей брюк (пояс, шлевки мешковины и т.д.)		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
16	Обработка боковых карманов		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
17	Технология притачивания молнии (замок)		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
18	Обработка карманов на задней половинке брюк		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
19	Обработка шаговых и боковых срезов брюк		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
20	Устранение дефектов	2	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
21	ВТО. (Разутюживание, заутюживание, приутюживание)		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
22-23	Обработка пояса	2	2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
24	Обработка низа изделия		2	Практический урок	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
25	Пришивание фурнитуры		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
26	Окончательная обработка (чистка, ВТО)		2	Практический урок	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
27	Итоговый контрольный тест.		2	Урок закрепление	Слайд	Тест	Повтор	
Всего: 10 час. 38 час. IV. Композиция костюма, художественное оформление одежды.								
28-29	Понятие о композиции костюма. Украшение брюк отделкой (бисером, вышивкой, тесьмой)	2	2	Практический урок	Слайд		Чтение и пересказ	
Всего: 2 час 2 час. V. Работа над творческим проектом. Защита творческого проекта.								
30	Выполнение эскиза брюк по программе PAINT		2	Урок самостоятельной работы	Слайд	Инструкц. карта	Повтор	
31	Защита творческого проекта. Тест		2	Практический урок	Слайд	Тест	Повтор	
32	Сведения о профессиях легкой промышленности (беседа)		2	Урок самостоятельной работы	Слайд		Повтор	
Всего: 6 час. Всего: 22 час. + 46 час. = 68 час.								

Творческий проект

Конструирование безрамного аквариума

Автор: Зулхарнай ДЖАЛГАСПАЕВ, ученик 9 класса,
Руководитель: Алтынбек Куванышбаевич СЕЙДАЛИЕВ,
научное общество «Дети будущего» учащихся Алгинской средней школы №4,
Алгинского района, Актюбинской области

Абстракт.

Творческий проект по технологии – безрамного аквариума, раскрывает основную цель обучения конструирования материалов; аккуратность, трудолюбие, способствует развитию творческих способностей, разносторонности, любовь к природе.

Эта работа направляет на поисковую, исследовательскую деятельность, работать самостоятельно, пополнять знания и умения.

Актуальность работы в том, что это новая технология изготовления аквариума без каркаса. Новые технологические приемы изготовления позволяют обогатить познавательный процесс к новым конструкциям.

Изготовление аквариума без рамы с использованием силикона и стекла дает эстетический вид и море удовольствий.

Аквариум это как живой телевизор,
А главное передают хорошие новости.

Abstract.

This presented creative project work on technology, that is the aquarium without frame, demonstrates the main goal of teaching. It is construction using different materials.

Work at this project develops such useful qualities as accuracy, industry and enthusiasm. It helps to develop the sense of aesthetics, design and professional orientation, assists the development of students creative personality and their delicate attitude to the environment and nature.

The contents of the work directs the students to the search activity, the development of students ability to work individually, acquires their knowledge and skills.

Urgency of the project is in new technology to make the aquarium without framework and long period of time. The method used is research, theory and practical work.

Such kind of aquarium without frame using glass and silicon has quite pleasant and aesthetic look and is comfortable to use.

Введение.

Темой творческого проекта стало подготовка и изготовление самодельного аквариума. В последнее время дизайнеры стали серьезно рассматривать аквариумы как полноценную составляющую жилища. Кроме того, что аквариум это своеобразная форма проведения досуга, хобби, он становится еще и украшением современных помещений, будь то квартира, школа, офисы. С этой точки зрения «кусочек природы» хорош тем, что интерьер неподвижных вещей радует глаз.

Конечно, те, кто любят и понимают красоту подводного царства, заводят аквариум не только «для обстановки» говорят профессионалы. Он дает повод расслабиться после занятий, отдохнуть. Наблюдение за плавающими рыбками – оздоровительный процесс для нервной системы.

Отстывает суэта и спешка, когда наблюдаешь за колыханием водорослей, движением воздушных пузырьков, плавными перемещениями экзотических существ. Мир покоя и безмолвия, которому неведомы наши страсти и проблемы. Картина в нем поминутно меняется.

История Аквариума.

Первые аквариумы появились в Римской империи, рыбы находились в небольшой емкости из мрамора. Появление стекла позволило римлянам сделать одну стенку аквариума прозрачной. Содержание рыб в аквариуме быстро становится популярным хобби.

Аквариумы получили электроснабжение после Первой мировой войны. Электричество позволило ввести искусственное освещение, а также аэрацию, фильтрацию и подогрев воды. Первоначально аквариумисты содержали разновидности рыб из своей местности, однако электрофокация аквариумов позволили содержать и экзотические виды рыб, что привело к дальнейшему увеличению аквариума.

В настоящее время существует около 60 млн. аквариумистов во всем мире в том числе и мы. В Соединенных Штатах, аквариумистика является вторым наиболее популярным хобби после коллекционирования марок. В Германии по меньшей мере 36 миллионов человек занимаются аквариумистикой.

Аквариумист занимается содержанием рыб и аквариума. Аквариумы как правило изготовлены из стекла или пластика высокой прочности, могут быть прямоугольной формы или в форме чаши. Размер аквариума может варьироваться от маленькой стеклянной миски до огромных общественных аквариумов. Специальное оборудование поддерживает соответствующее качество воды и другие характеристики пригодные для аквариумных жителей.

В аквариуме можно содержать рыб, безпозвоночных, земноводных, морских млекопитающих, черепах, а также водные растения.

Исследовательская часть.

Чтобы изготовить самодельный аквариум, для начала нужно запастись инструментами и материалами.

Шаг 1. Выбираем стекло. В выборе стекла следует придерживаться сорта. Сорта начинаются с М1 и заканчиваются М8 (чем выше сорт, тем выше качество). Для аквариума не стоит брать стекло ниже М3. Далее нужно определить толщину необходимого стекла. Делается это с помощью специальных таблиц.

Из расчета, что объем прямоугольного сосуда равен $V = l \cdot a \cdot h$, где l – длина, a – ширина, h – высота.

После смотрим в таблицу и из нее мы поймем, какой толщины стекла необходимо для аквариума.

Шаг 2. Сборка аквариума. Отрезанные по размеру стекла, нужно отшлифовать шлифовочной машинкой. На

Длина (см)

	50	60	70	80	90	100	110	120	130
30	5 мм	5 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм
35	5 мм	5 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	8 мм
40	5 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	8 мм	8 мм
45	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	8 мм	8 мм
50	6 мм	6 мм	6 мм	6 мм	8 мм	8 мм	8 мм	8 мм	8 мм
55	6 мм	6 мм	6 мм	8 мм	8 мм	8 мм	8 мм	8 мм	8 мм
60	6 мм	6 мм	8 мм	8 мм	8 мм	8 мм	10 мм	10 мм	10 мм
65	6 мм	6 мм	8 мм	8 мм	10 мм	10 мм	10 мм	10 мм	10 мм
70	8 мм	8 мм	10 мм	10 мм	10 мм	10 мм	10 мм	10 мм	10 мм
75	8 мм	10 мм	10 мм	12 мм	12 мм	12 мм	12 мм	12 мм	12 мм
80	8 мм	10 мм	10 мм	10 мм	12 мм	12 мм	12 мм	12 мм	12 мм
85	10 мм	10 мм	12 мм	12 мм	12 мм	15 мм	15 мм	15 мм	15 мм
90	10 мм	10 мм	12 мм	12 мм	12 мм	15 мм	15 мм	15 мм	15 мм
95	12 мм	12 мм	12 мм	12 мм	15 мм	15 мм	15 мм	15 мм	15 мм
100	12 мм	12 мм	12 мм	15 мм	15 мм	15 мм	15 мм	15 мм	19 мм

отшлифованном и обработанном стекле лучше держится силикон. До нанесения силикона протираем, обезжириваем уайт-спиритом или ацетоном. Берем переднюю стенку. Выдавливает герметик равномерно на тот торец, где стенка станет на дно.

Шаг 3. Берем боковую стенку. Опять выдавливаем одинаковым слоем клей, намазываем нижний торец (который станет на дно) и боковой (который приклеивается к уже стоящему переднему стеклу). Подпирать стекло уже не надо.

Шаг 4. Процедуру проделываем с оставшимися двумя сторонами.

Ставя на клей вертикальные стенки, главное не перестараться с прижатием их друг к другу, чтобы не выдавить уже стоящие со дна.

Шаг 5. В таком сыром виде оставляем наш аквариум высохнуть на сутки. Ни в коем случае его не переставлять.

Шаг 6. По прошествии суток, приклеиваем ребра жесткости, если они необходимы. Кладем аквариум на боковую сторону. Намазываем ребро жесткости клеем с трех сторон (вдоль длины и две ширины). Лучше посмотреть в инструкции на тюбике, какое время необходимо данному герметику для полного высыхания, т.к. встречаются экземпляры, которым двое суток мало.

Шаг 7. Берем лезвие или канцелярский нож и обрезаем излишки клея на швах, движение лезвием делаем вдоль стекла. На внутренних швах можно не обрезать.

Шаг 8. Заливаем аквариум водой (желательно полностью, чтоб уж наверняка проверить). Оставляем его так на несколько часов. Смотрим на швы и особо на углы: если нигде не просачиваются капельки, значит, мы все сделали правильно. Наш аквариум готов.

Оборудование и приспособление для сборки аквариума.

Рулеточный метр, алмазный стеклорез, приспособление для силикона, канцелярский нож, гравировальный станок, «DVT», гофрированный шланг для слива воды.

Порядок и сборка безрамного аквариума.

- Измерение по данному размеру стекла;
- Резание стекла;
- На специальном столе;
- Нанесение силикона на швы с внутренней стороны;
- Нанесение силикона на швы с наружной стороны;
- Сжатие и фиксирование аквариума;

- Проверка протечки аквариума.

Порядок и сборка аквариума.

Отрезанным и отшлифованным по размеру стеклам, наносится силиконовый клей.

Заднюю стенку приклеиваем на дно и придавливаем.

Теперь берем боковую сторону, наносим клей на нижний торец (который станет на дно) и боковое (который приклеится к уже стоящему стеклу).

Процедуру проделываем с оставшимися двумя сторонами.

По прошествии суток, приклеиваем ребра жесткости, кладем аквариум на боковую сторону, намазываем ребро жесткости клеем с трех сторон.

Теперь берем лезвие и обрезаем излишки клея на швах, движение лезвием делаем вдоль стекла.

Аквариум готов к применению.

Заключение.

Этот проект посвящен популярному в наше время способу оживить свой дом – аквариумистике. Пожалуй ни в одном другом увлечении не соприкасаются столь тесно дизайн, композиция, знание биологии, химии, технологии и любовь к эксперименту.

Ведь содержание дома простых попугайчиков, пушистых кошечек, морских свинок и прочей живности не дадут Вам такой возможности проявить фантазию и реализовать наши творческие возможности, как собственноручное создание «стеклянного мира».

Исчерпывающие ответы на проблемы, возникающие перед начинающими аквариумистами, мы получили из книг: выбор местоположения аквариума, его оборудование и техническое оснащение, подбор растений и рыбок (декоративных и местных), особенности корма и кормления, лечения рыб, создание подводного сада.

О пользе. Аквариум – это не только эстетика и познание подводного мира, сейчас уже установлено, что даже недолгое (около часа) наблюдение за рыбками нормализует у человека кровяное давление, успокаивает нервную систему. Иначе говоря, рыбки могут защитить своего хозяина от некоторых стрессов современной жизни. Я думаю, что смог воплотить мои идеи в жизнь и добился желаемого результата.

Отзыв.

Ученики к конструированию аквариума смотрят с большим интересом, дети ухаживают за аквариумом,

сами собирают камушки, выращивают водоросли. Дети изготовленный своими руками аквариум, подарили в Алгинский интернат для детей сирот и порадовали малышей. Учащиеся подарили малышам кусочек моря. Малыши стремились покормить рыбок.

Вместе с аквариумом учащиеся подарили игрушки.

Конструируя аквариум учащиеся поняли, что аквариум приносит людям пользу. Всем известно что среди людей много заболеваний сердечной недостаточности, повышенного или пониженного давления.

Ученые утверждают, если в считанное время посмотреть в аквариум, то можно излечиться от болезни давлений, сердечной недостаточности. С этой целью мы планируем подарить, большой аквариум в Алгинскую районную больницу, в отделение

«кардиология», мы считаем, что хоть и маленький, внесем помощь людям.

Литература:

1. Нурғалиев Р.Н., Аргынбаев Х.А., Барлыбаева. Н.А. Домашняя энциклопедия «Шанырақ». – Алматы. 1990.
2. Книга «Мир за стеклом». – Москва. 1985 г.
3. Кононыхин С.Б. Книга «Технология» 9 класс, – Алматы. «Мектеп» 2005 г.
4. Богданов Т., Гольдштейн Н.И., Журнал «Жизнь в аквариуме» – Москва. 1985 г.
5. Журнал «Аквариум. Животные нашей планеты» № 4 (июль-август), часть II.
6. Журнал «Техническое обеспечение аквакультуры» Переведен с английского языка.

Технология обработки ткани

Изготовление аппликации

Н.В. ШЕВЧЕНКО учитель ручного труда,
Есикской вспомогательной школы-интернат,
Алматинской области

8 класс.

Тип урока: комбинированный.

ЦЕЛИ:

1. Ознакомить с техническими условиями приемами выполнения накладной аппликации, научить выполнять её.

2. Развивать представление о взаимосвязи практического назначения изделия, его формы, материала и цвета с украшением, понимание необходимости декоративной переработки изображаемых в вышивке предметов и образов реального мира.

3. Развивать и закреплять память, внимание, логическое мышление, глазомер, мелкую моторику рук, речь.

4. Воспитывать взаимоуважение, трудолюбие, аккуратность, усидчивость, ответственность.

НАГЛЯДНЫЕ ПОСОБИЯ: таблицы с рисунками, отделочные материалы.

Образцы видов отделки: аппликации, вышивки, эскизы расположения узоров.

Виды швов: петельный, тамбурный, гладь.

ОБОРУДОВАНИЕ: ножницы, иголки, булавки, нитки мулине.

ХОД УРОКА:

1. Организационный момент.

2. ПОВТОРЕНИЕ.

Сегодня мы продолжаем работу по пошиву прихваток. Давайте вспомним какую работу мы уже сделали.

1. Рисовали лекало, вырезали его.

2. Затем мы по лекалу делали выкройку, вырезали её.

3. Также мы садили ткань на флизелин.

4. Выбирали рисунок на прихватку.

Вот вы сейчас говорили о лекале, что это такое? Покажите свои лекала.

Что такое флизелин? Для чего его применяют?

Молодцы!

3. **НОВАЯ ТЕМА.**

В принципе прихватки уже готовы, можно брать ими горячие предметы: сковородку, крышку, противень, руки не обожжешь, но как вы думаете это эстетично?

- Нет.

Каждой женщине хочется, чтобы на кухне у нее было уютно и красиво. Как вы считаете, что нам необходимо сделать?

- Украсить.

Совершенно верно.

Так вот сегодня мы будем украшать наши прихватки. Тема нашего урока «Аппликация». Девочки посмотрите и запомните, как правильно пишется это слово.

Очень распространена для отделки аппликация из ткани – накладное шитье. В переводе с латинского аппликация означает «прикладывание». Накладное шитье существует с давних времен. Люди украшают свою одежду и другие бытовые вещи, накладывая на них в соответствии с узором разные кусочки материала – ткань, кожу, мех – и закрепляя их нитками на ткани. В накладном шитье, кроме ручных приемов, используются разнообразные декоративные строчки, выполняемые на современных швейных машинках.

В технике накладного шитья орнамент может быть самый разнообразный: геометрический и тематический.

Как вы понимаете геометрический рисунок? Где вы видели геометрическую аппликацию у нас в школе?

А тематический рисунок? Где вы видели тематический рисунок у нас в школе?

Правильно, молодцы!

4. **РАБОТА В ТЕТРАДЯХ.**

Сейчас откройте свои тетради. Давайте запишем тему «Аппликация».

Аппликация с латинского – «прикладывание».

Теперь отложите свои тетради в сторону. А сейчас я расскажу последовательность нашей работы.

1. Возьмем нашу прихватку и прикладываем к ней рисунок, т.е. нашу аппликацию, т.к. мы выбрали рисунок, состоящий из одного предмета, то он должен располагаться ровно по середине.

2. Расположив рисунок, его нужно закрепить булавками.

3. Но т.к. булавки нам будут мешать при пришивании рисунка к основной ткани мы его наметаем. Каким швом выполняется приметка?

Правильно, шов вперед иголка. А какие еще вы знаете швы?

4. Соединение аппликации с основной тканью можно производить различными стежками: петельными, тамбурными, гладью, косыми. Также эти швы служат как отделочные. Каким швом вы будите соединять аппликацию решите сами.

Прежде, чем мы начнем практическую работу давайте повторим правила техники безопасности.

1. Работа с ножницами.
2. Работа с иглой.
3. Работа с ниткой.

МОЛОДЦЫ!

ФИЗ.МИНУТКА. (Проводят сами учащиеся)

5. ПРАКТИЧЕСКАЯ РАБОТА.

Возле вас лежат инструкционные карты. Опираясь на них вы можете приступить к работе, если возникнут вопросы не стесняйтесь, спрашивайте я подойду к каждому. Хочу обратить ваше внимание на соблюдение эстетических требований при соединении отделочных материалов: длина стежка не должна быть сильно большой или сильно маленькой при этом стежки должны плотно прилегать друг к другу.

6. ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНАЯ ЧАСТЬ.

Молодцы! Все справились с этим заданием.

1. Давайте повторим, что такое «аппликация»?

Какими стежками прикрепляют аппликацию?

Что необходимо учитывать при соединении аппликации с основной тканью?

Молодцы!

2. Выставление оценок.

На этом наш урок закончен. Спасибо! До свидания!

РУЧНЫЕ ШВЫ

К.Б. МИНАСОВА,
средняя общеобразовательная
школа имени Л.Клышева,
Шынгырлауского района, ЗКО

Цель: закрепить сведения о происхождении тканей х/б и льняных, видах переплетений.

Задачи. Развивающие: развивать правильное представление о видах швов и их значение при шитье.

Образовательные: научить правильно выполнять ручные швы.

Воспитательные: продолжить формирование эстетического вкуса, воспитание дисциплинированности в труде, чувства товарищеской взаимопомощи.

Межпредметные связи: ботаника, география, черчение.

Наглядность и оборудование: плакаты «Виды ручных швов», коллекция промышленных образцов и видов тканей, ткань, ножницы, игла.

План урока:

1. Организационный момент (приветствие, проверка готовности к уроку, отметка отсутствующих).

2. Повторение пройденной темы.

3. Объяснение новой темы.

4. Практическая работа.

5. Подведение итогов, выставление оценок.

6. Задание на дом.

7. Уборка рабочего места.

Ход урока:

На предыдущих уроках мы с вами прошли такие темы:

1. Общее понятие о ткани.

2. Способы производства х/б и льняных тканей.

3. Свойства х/б и льняных тканей.

4. Провели практические работы по этим темам.

Так давайте закрепим то, что мы с вами изучали.

Вопросы для повторения:

1. Для чего нам нужна ткань?

2. Что служит сырьем для получения ткани?

3. По происхождению волокна делятся на какие?

4. К натуральным относятся какие волокна?

5. Какие относятся к растительному происхождению?

6. Дать характеристику льна.

7. Дать характеристику хлопка.

8. Что такое прядение?

9. Из чего состоит ткань?

10. Что такое нити основы?

11. Что такое нити утка?

12. Как называются не осыпающиеся стороны ткани?

13. Как называют людей, которые производят ткань на фабриках?

14. Раздать ткань. Определить расположение нитей основы и утка.

15. Работа по карточкам.

Объяснение новой темы:

При шитье одежды в ателье и дома раскроенное изделие сначала сметывают вручную, а затем стачивают на швейной машине.

Ручные работы применяют и при отделке изделий и при выполнении таких операций как обработка низа рукава, низа изделия и т.д.

Качество и безопасность работы зависят во многом от правильного пользования инструментами.

Работа по плакату и запись в тетрадь, вспомнить технику безопасности.

При шитье изделий на швейной машине отдельные его части соединяют ручными стежками, которые затем удаляют.

Запись в тетрадь.

Терминология, применяемая при выполнении ручных работ.

Сметать – детали изделия, пояса.

Наметать – карман на основную деталь.

Заметать – низ изделия, складки.

Пришить – кнопку, крючки, пуговицы.

Детали между собой соединятся вручную с помощью стежков и строчек.

Стежок – это законченный процесс переплетения ниток и тканей.

Строчка – это ряд повторяющихся стежков на ткани.

Ширина шва – это расстояние от среза детали до строчки.

По способу выполнения стежки делятся на ручные и машинные.

Виды швов

Виды стежков	Стежки	Виды
	Сметочные	Прямые
	Обметочные	Петлеобразные Косые
	Подшивочные	Косые
	Крестообразные мелкие	Крестообразные
	Крестообразные крупные	Крестообразные

По назначению – на соединительные и отделочные.

Практическая работа.

Оборудование: ткань, игла, ножницы, нитки, рабочая тетрадь.

1. Ознакомить с видами ручных швов.
2. Вспомнить правила техники безопасности.
3. Нарисуйте виды швов в тетради и назовите их.
4. Выполните ручные швы на ткани.
5. Назовите место применения швов.

Вопросы по закреплению темы.

1. Виды ручных швов.
2. Область их применения.
3. Применение ТБ.

Выставление оценок.

Задание на дом:

Дома закончить ручные швы.

Построение чертежа шорт

С.В. ДОРОЖКИНА,

учитель технологии СОШ №1 г. Аксая

Тип урока: комбинированный: обобщающий, обучающий, закрепляющие.

Цели урока:

1. Обобщение знаний, полученных на предыдущих уроках.

2. Развивающая – развитие навыков и умения при выполнении чертёжных шорт.

3. Воспитательная – воспитать у девочек эстетический вкус и аккуратность в работе.

4. Обобщающая – обучить построению чертёж шорт.

5. Закрепляющая – выполнение практической работы по построению чертёжа шорт.

Материально-техническая база: чертёж – образец, выставка готовых изделий, журналы мод, виды шорт. Альбомы и принадлежности.

I. Организационный момент – задачи урока.

Вводная беседа.

Сегодня на нашем занятии мы с вами обобщим ваши знания, полученные в результате изучения большого раздела «Конструирование и моделирование женского платья».

- В этот раздел входят понятия о снятии мерок (правила снятия) расчёты и формулы для построения чертежа платья, моделирование раскрой изделия с предварительной подготовкой ткани.

Пошив (последовательность узлов обработки), окончательная обработка, а также правила выполнения влажно-тепловой обработки изделия (ВТО)

II. Актуализация прежних знаний.

Вводная беседа.

Итак, говоря о конструировании женского лёгкого платья-основы, быстренько вспомним и пробежимся по вопросам прошлых тем, заостряя внимание на главных, основных узлах обработки при изготовлении платья.

Фронтальный опрос.

1. В первую очередь вспомним к какой же группе относится платье? (К группе плечевых)

2. Какие ещё изделия относятся к плечевой группе? И почему?

3. Что нужно знать для построения чертежа платья? (Мерки, формулы, расчёты)

4. Назвать мерки и рассказать о правилах снятия мерок.

5. Опираясь на наглядность (выставка готовых изделий) рассказать последовательность изготовления платья. (Чертёж, подготовка ткани к раскрою, изготовление выкройки, раскладка деталей выкройки на ткани, облицовка, прибавки на швы по всем срезам. Раскрой, подготовка изделия к I примерке, правила проведения примерки, выявление дефектов, их исправление; обработка изделия после примерки и исправлений недочётов; подготовка изделия ко II примерки, выполнение примерки, исправления недочётов, выявленных в ходе II примерки. Обработка изделия после II примерки. Выполнение ВТО и окончательной обработки)

Работая с готовыми изделиями платье, дать характеристику каждому из них.

Формирование новых знаний.

Вводная беседа.

В 7 классе вы шили юбки, давайте:

1. Вспомним к какой группе относится это изделие? (К группе поясные) Почему?

(Брюки, юбки, юбки-шорты, Бермуды)

2. Какие же мерки необходимо снять для построения чертежа юбки? (Пот, поб, ди)

3. О чём зависит ш.с. (ширина сетки) в плечевых изделиях, т.е. от какой мерки? И какая мерка определяет размер изделия (мерка пог). А в юбке? (Поб)

Сегодня мы будем строить чертёж шорт (один из видов поясных изделий)

Тема урока: Снятие мерок, расчёты, формулы.

Мерки: пот, поб, В.С. и ДИ.

- мерка В.С. – высота сидения вам тоже знакома, вспомните в 6 классе мы с вами сшили ночную сорочку, а затем трусики, так вот при построении чертежа трусов, мы тоже снимали эту мерку; хотя чертёж не похож совершенно (сравниваем чертёж трусов и шорт) но мерка В.С. используется в обоих случаях.

- Давайте вспомним, как она снимается с фигуры человека.

2. Упражнение в снятии мерок.

3. Работа по образцу чертежа шорт.

4. Последовательное объяснение построения сетки и чертежа, выполняя предварительно все расчёты используя формулы.

5. Учащиеся оформляют рабочий лист альбома.

6. Выполнение расчётов.

Ш.с. перед. пол = поб: 2 + 1 см

Ш.с. зад. пол. = поб: 2

ТТ1 = 47 см (поб: 2 + 1) + (поб: 2) = 47 см

Высота сетки ТН = Т1Н1 = Ди, а Ди = 48 см

7. Находим л. бедер ББ1; от (·) Т и (·) Т1 опустимся вниз на 16-17 см, т.е. ТБ = Т1Б1 = 16 см

8. Определим линию сидения – СС1

От (·)Т и (·) Т1 опустимся на величину мерки В.С. т.е. на 28 см, так как В.С. = 28 см. Итак ТС = Т1С1 = 28 см.

9. Нахождение местоположения вытачек на перед и зад половинке определяется по формуле

$$\frac{пот}{4} = \frac{36}{4} = 9 \text{ см}$$

10. Линия талии перед половинки $\frac{пот}{2} + 2$ (2 см на выт.)

Линия талии задней половинки $\frac{пот}{2} + 3$ (3 см на выт.)

Вычерчиваем л. бок шва от линии талии до л. бедер (учитывая выпуклость бедер) а затем до линии низа.

11. Увеличиваем л.сидения по передней половинке на величину $\frac{поб}{10} = \frac{46}{10} = 4,6 \text{ см,}$

а задней на $\frac{поб}{10} + 4 = 8,6 \text{ см,}$

вычерчиваем шов сидения и передний, шаговые швы по обеим половинкам, предварительно удлив л. низа на те же величины сто и л.сидения.

12. Выполнив чертёж, выделяем контуры чертежа задней и передней половинок.

13. Обозначим все линии (записать название).

14. Научить выполнять расчёт расхода ткани на пошив шорт.

(Если ширина ткани 140-160 см, требуется: Ди +30 см на обраб. кармана и пояса;

Если ширина ткани 70-110 см, требуется: Ди + 15 см на обр.)

IV. Закрепление.

1. Беседа.

а) Какие мерки необходимо снять для построения чертежа шорт?

б) Упражнение в снятие мерок.

в) Работа с журналами мод (ознакомление с видами шорт) (моделей).

2. Практическая работа.

а) Снятие мерок.

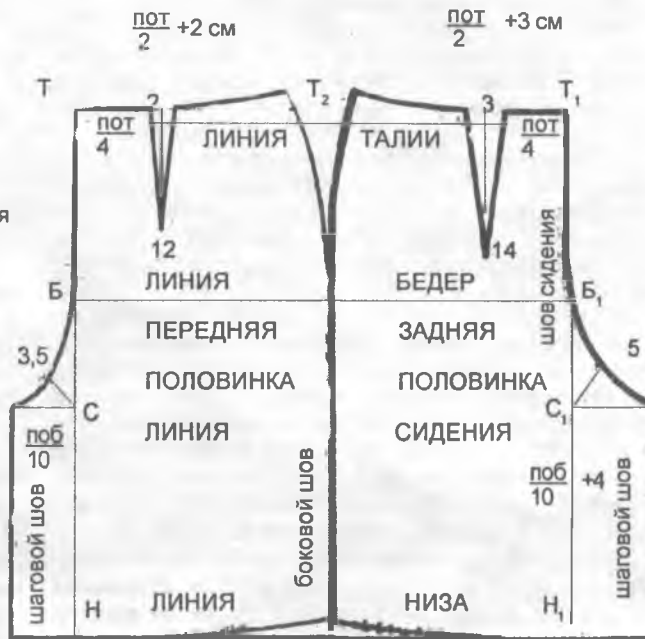
б) Построение чертежа шорт по своим меркам в масштабе 1:1.

V. Поведение итогов, оценить работу учащихся.

Д/з: выполнить расчёт расхода ткани и принести для раскроя шорт ткань и необходимо инструменты и принадлежности.

Чертеж шорт М 1:4

ш.с.п.п.=поб:2+1 ш.с.з.п.=поб:2

Мерки: пот = 36 см, поб = 46 см,
В.С. = 28 см, д.п. = 48 см

Простейшая коробка передач

Вячеслав Николаевич ВЕЛИЧКИН,
учитель по профилю «Автодело» высшей категории,
«Межшкольные учебно-производственные
мастерские», г. Уральск

Цель урока: ознакомить с работой простейшей коробки передач, необходимостью изменения крутящего момента по величине и направлению, чтобы перейти к изучению более сложных КПП автомобилей З-130, ГАЗ-53, ГАЗ-31, ВАЗ.

Время урока: 45 мин.

Тип урока: теоретический.

Наглядность: плакаты простейшей коробки передач, макеты зубчатых передач, КПП автомобилей ЗИЛ-130, ГАЗ-53, ГАЗ-31, ВАЗ.

Ход урока:

Организационный момент.

Повторение предыдущего материала.

Фронтальный опрос

Вопросы:

1. Из каких элементов состоит сцепление?
2. Что означает сцепление «буксует»?
3. Что означает сцепление «ведет»?
4. Причины неполного включения сцепления.1?
5. Причины неполного выключения сцепления?
6. Внешние признаки неполного включения сцепления?
7. Внешние признаки неполного выключения сцепления?

8. Какие регулировки проводят при не полном включении и не полном выключении сцепления?

Объяснение новой темы:

Назначение коробки передач в следующем:

Изменять силу тяги, скорость и направление движения автомобиля, а также разъединять двигатель и трансмиссию на длительное время.

Необходимость коробки перемены передач:

Во время трогания с места, быстром разгоне или движении автомобиля с грузом на подъеме крутящийся момент на колесах должен быть больше, чем при движении его по горизонтальному участку дороги. Обратим внимание на известную вам из физики формулу мощности:

$N = F \cdot V$, где F – сила тяги; V – скорость движения. Из формулы видно, что при постоянной мощности двигателя можно увеличить или уменьшить силу тяги, уменьшив или увеличив соответственно скорость движения. Эту закономерность выполняет зубчатая передача. Для этого на автомобиле устанавливают коробку перемены передач, состоящего из нескольких зубчатых пар, которая позволяет изменять силу тяги и скорость движения при постоянной мощности, развиваемой двигателем.

А теперь обратим внимание на КПП а/м ЗИЛ-130. Она представляет из себя КПП с пятью ступенями передач вперед и одной назад. Состоит из корпуса (картера), который отлит из серого чугуна и сверху закрыт чугунной крышкой с механизмом переключения передач. В корпусе на подшипники опираются валы: ведущий, промежуточный, ведомый. На этих валах находятся зубчатые колеса, которые входят в зацепленные друг с другом, образуя соответствующие пары с разными передаточными числами, что создает возможность изменять скорость автомобиля и его силу тяги. Чтобы приступить к изучению КПП ЗИЛ-130 и других КПП, мы сначала рассмотрим работу простейшей коробки передач с одной зубчатой парой. Зубчатая пара – это два сопряженных зубчатых колеса. В зубчатой паре одно колесо ведущее, а другое ведомое. То колесо, которое передает вращение – называется ведущим, то колесо, на которое передают вращение – называют ведомым. Вращая зубчатую пару макета предложить ученикам показать какое колесо ведущее, а какое ведомое. Показать ученикам, что при вращении ведущего колеса по часовой стрелке, ведомое колесо будет вращаться против часовой стрелки, т.е. ведомые и ведущие колеса вращаются в разные стороны.

Если посмотреть на схему 1 простейшей двухвальной коробки передач. Она состоит из одной зубчатой пары, зубчатое колесо 1 ведущее, а 2 ведомое. Вал А вращается по часовой стрелке, значит вал Б против часовой.

Если обратить внимание на вращение зубчатой пары, то видно, что зубчатое колесо с меньшим диаметром вращается быстрее, чем зубчатое колесо с большим диаметром, а раз происходит изменение скорости, то происходит и изменение крутящего момента. И это изменение характеризуется передаточным числом. Передаточным числом зубчатой пары или зубчатой передачи называется отношение числа зубьев ведомого колеса (Z_2) к числу зубьев ведущего колеса (Z_1) или обратным отношением их частот вращения и обозначается буквой $i = Z_2/Z_1 = \omega_1/\omega_2$ и означает во сколько раз увеличится или уменьшится крутящий момент передаваемый с ведущего вала на

ведомый при этом уменьшится или увеличится соответственно скорость вращения ведомого вала по отношению к ведущему:

Если $i > 1$ $\max$, то величина передаваемого крутящего момента увеличивается, а скорость уменьшается.

Если $i < 1$, то величина передаваемого крутящего момента уменьшается, а скорость увеличивается.

Если $i = 1$, то величина передаваемого крутящего момента не изменяется, следовательно и скорость не изменится.

Если $i < 1$, то величина передаваемого крутящего момента уменьшается, а скорость увеличится.

Для получения необходимой силы тяги автомобиля необходимо увеличивать крутящий момент двигателя в десятки раз. Одной зубчатой пары для этого не достаточно, поэтому в коробке передач крутящий момент передается несколькими последовательно расположенными зубчатыми парами (ступенями).

Если мы обратим внимание на схему двухвальной коробки передач, то увидим, что одной зубчатой пары нам мало, поэтому мы введем еще один вал и зубчатую пару и схема примет следующий вид (схема 2). Мы получили трехвальную коробку передач, где вал А ведущий и вращается по часовой стрелке. Вал Б – является промежуточным и вращается против часовой стрелки. Крутящий момент передается при помощи зубчатой пары 1 и 2; вал В – является ведомым и крутящий момент передается на него при помощи зубчатой пары 3 и 4, теперь обратим внимание на то, что колесо 3 вращается против часовой стрелки, т.к. вал Б имеет вращение в ту же сторону, а вот вал В будет вращаться в противоположную, т.е. по часовой, это говорит о том, что мы имеем возможность менять направление вращения комбинируя зацепление зубчатых пар, значит можем менять направление движения автомобиля (движения задним ходом).

Определим передаточное число двухзубчатых пар трехвальной коробки передач.

$$i_1 = Z_2/Z_1; i_2 = Z_4/Z_3$$

Если в передаче участвуют несколько пар зубчатых колес, то общее передаточное число равно произведению передаточных чисел этих пар

$$i_{\text{общ}} = i_1 \cdot i_2 \cdot \dots \cdot i_n$$

Закрепление новой темы.

Вопросы:

1. Назначение КПП?
 2. Какое зубчатое колесо называется ведущим, а какое ведомое?
 3. Как происходит вращение ведущего и ведомого колес? (В какие стороны?)
 4. Что называется передаточным числом?
 5. Как изменяется крутящий момент?
 - а) $i > 1$
 - б) $i < 1$
 - в) $i = 1$
 6. Как определить общее передаточное число. Выставление оценок с комментариями.
- Задание на дом:
- 1) Определить передаточное отношение зубчатых пар, общее передаточное число.
 - 1) $Z_1=40$ $Z_2=15$
 - 2) $Z_1=30$ $Z_2=60$
- Дать заключение, как изменится крутящий момент при передаче его с одного вала на другой.

Жамалхан Қасенқызы ТӨЛЕУБЕКОВА,
Токсын Құлыбеков атындағы орта мектептің технология пәнінің мұғалімі
Алматы облысы, Кербұлақ ауданы

Шимен жұмыс «Африкада»

Былғарымен жұмыс «Гүлдесте»

Алгинская средняя школа №4

ТЕХНОЛОГИИ

